

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

| ΑΘΗΝΑ: ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2011 |

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	4
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	5
1.1. Ευρώπη Ανταγωνιστική	5
1.2. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤα)	6
1.3. Θεσμικό και Κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας του ΕΚΤα	7
1.4. Προϋποθέσεις χρηματοδότησης	9
1.5. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στην Ελλάδα, 2007-2013	9
1.6. Facts & Figures του ΕΚΤα	10
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΤΟ ΕΚΤΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	12
2.1. ΕΚΤα και Επιχειρηματικότητα με μια ματιά	12
2.2. Άξονες Παρέμβασης και Καλές Πρακτικές	13
2.3. Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (+1)	20
2.4. Άλλες Πρακτικές εκτός ΕΚΤα	22
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	27
3.1. Βασικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα	27
3.2. Σχετικές Δράσεις στην Ελλάδα ανά άξονα Παρέμβασης	35
4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ	41
4.1. Συμπεράσματα	41
4.2. Προτεινόμενα Πεδία Παρέμβασης	42
ΕΠΪΛΟΓΟΣ	47
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	48
ΠΑΡΆΡΤΗΜΑ	53

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν σχέδιο δράσης αφορά την ειδικότερη στρατηγική των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων με αντικείμενο την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης. Βασικός στόχος του είναι να χαρτογραφήσει το στρατηγικό πλαίσιο και να παραθέσει στοιχεία, για τις συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤα), αλλά και σχετικές διεθνής πρακτικές, που αφορούν την προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, κυρίως δε της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων (νέους και δυνητικούς επιχειρηματίες). Επιπλέον, στόχο του σχεδίου δράσης αποτελεί η κωδικοποίηση των στρατηγικών και επιχειρησιακών αναγκών στις οποίες βασίζονται οι παρεμβάσεις του ΕΚΤα και η συσχέτισή τους με τις συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις που έχουν λάβει χώρα στην Ελλάδα. Από την έρευνα που διεξάγεται προκύπτουν συμπεράσματα και προτείνονται πεδία παρέμβασης που ενισχύουν την επιχειρηματικότητα και γεφυρώνουν την εκπαίδευση με την αγορά εργασίας.

Το Έργο συγχρηματοδοτήθηκε από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση και υλοποιήθηκε από την ομάδα Συμβούλων Τεχνικής Υποστήριξης της ΕΥΔ ΕΠΕΚΔΙΒΙΜ:

Αμαλία-Μαρία Κουτσογιάννη

Μιχαέλα Συμεωνίδη

Ιωάννης Χατζίρης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ένταξη της επιχειρηματικότητας και η καλλιέργεια της νοοτροπίας του επιχειρείν στην εκπαίδευση, αν και έχουν αναπτυχθεί ραγδαία κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ωστόσο, συνεχίζουν να αποτελούν πεδία υπό μελέτη και διαμόρφωση, ειδικότερα για την Ευρώπη (Ν. Τζερεμές, Π. Σκάγιαννης, 2009). Η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα δεν πρέπει να συγχέεται με τη διοικητική επιστήμη και τις οικονομικές μελέτες, δεδομένου ότι ο στόχος της είναι να προωθήσει τη δημιουργικότητα και την καινοτομία. Το 2001 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε μια ομάδα ειδικών με μέλη από 16 χώρες η οποία όρισε την έννοια της επιχειρηματικότητας στην εκπαίδευση (ερευνητικό έργο “teach & esprit”):

“Η Επιχειρηματικότητα είναι μια συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνική διαδικασία όπου τα άτομα, μόνα τους είτε σε συνεργασία με άλλους, αναγνωρίζουν ευκαιρίες για καινοτομίες και ενεργούν αναλόγως μετατρέποντας ιδέες σε πρακτικές και στοχευόμενες δραστηριότητες είτε είναι σ’ ένα κοινωνικό, πολιτιστικό ή οικονομικό πλαίσιο.”

Η επιχειρηματικότητα στην εκπαίδευση περιλαμβάνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων, νοοτροπιών, ικανοτήτων και γνώσης. Τα προσωπικά προσόντα-δεξιότητες και οι νοοτροπίες αυξάνουν την πιθανότητα ενός προσώπου να δει ευκαιρίες ενώ οι γνώσεις και τα προσόντα βοηθούν στην διαδικασία της ίδρυσης μια καινούργιας επιχείρησης καθώς και στο πώς θα είναι επιτυχημένη η ανάπτυξη μιας ιδέας.

Εικόνα 1. Απεικόνιση της ικανότητας του επιχειρείν.

Η Ευρώπη καλείται να ενισχύσει αποτελεσματικά την επιχειρηματική κουλτούρα-νοοτροπία. Χρειάζεται περισσότερους επιχειρηματίες και περισσότερες νέες επιχειρήσεις πρόθυμες να αναλάβουν δημιουργικά ή καινοτόμα επιχειρηματικά εγχειρήματα. Χρηματοδοτικό εργαλείο σε αυτό το στόχο είναι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤα).

Το παρόν σχέδιο δράσης αποτελεί ένα εργαλείο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας μέσα από την εκπαίδευση στην Ελλάδα. Αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια τα οποία περιλαμβάνουν: α) στοιχεία για την Ευρωπαϊκή πολιτική, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤα) και το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας του, β) στοιχεία για τις δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του ΕΚΤα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, περιγραφή των βασικών αξόνων στους οποίους κινούνται οι πολιτικές παρεμβάσεις για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας καθώς και άλλες δράσεις- καλές πρακτικές μη συγχρηματοδοτούμενες από το ΕΚΤα, γ) ειδικότερα στοιχεία εφαρμογής παρεμβάσεων που υλοποιούνται ή που έχουν σχεδιασθεί μέχρι σήμερα ή που σχεδιάζονται στην Ελλάδα, δ) συμπεράσματα από την συνολική έρευνα και προτάσεις για νέες παρεμβάσεις με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν.

1.1. Ευρώπη Ανταγωνιστική

Το Μάρτιο του 2000 στο **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας**¹, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων αποφάσισαν να καταστήσουν την Ευρώπη την πιο ανταγωνιστική, βασισμένη στη γνώση, οικονομία παγκοσμίως. Βασική επιδίωξη ήταν η αύξηση των θέσεων εργασίας και η οικονομική ανάπτυξη έως το 2010. Το 2005 αποφασίστηκε ο επαναπροσδιορισμός της Στρατηγικής της Λισσαβόνας γνωστή ως «Στρατηγική για την ανάπτυξη και την απασχόληση». Το 2003 εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η «**Πράσινη Βίβλος για την Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη**»², στην οποία τονίζεται η συμβολή της επιχειρηματικότητας τόσο στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, όσο και στην απελευθέρωση της δυναμικής του ατόμου. Ιδιαίτερα τονίζεται η σημασία της ένταξης της επιχειρηματικότητας στα προγράμματα σπουδών όλων των κλάδων. Το Μάρτιο του 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε τη στρατηγική «**Ευρώπη 2020**»³ με στόχο την έξοδο από την κρίση και την προετοιμασία της οικονομίας της ΕΕ για την επόμενη δεκαετία.

Συνεπώς, η προώθηση της επιχειρηματικότητας ανέκαθεν αποτελούσε σημαντικό ευρωπαϊκό στόχο. Στις πολιτικές που σχεδιάστηκαν για την υλοποίηση του παραπάνω στόχου δόθηκε έμφαση στην καλλιέργεια της επιχειρηματικής νοοτροπίας κυρίως μέσα από την Παιδεία και τη Διά Βίου Εκπαίδευση.

Το πρόγραμμα εργασίας «**Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010**»⁴ έχει κεντρικό αντικείμενο συζήτησης την προώθηση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας και σκοπό την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος καθώς και την απόκτηση των δεξιοτήτων που χρειάζονται για τη σύσταση και τη διαχείριση μιας επιχείρησης. Στο πρόγραμμα, η επιχειρηματικότητα ορίζεται ως μία από τις οκτώ «βασικές ικανότητες», τις οποίες το άτομο πρέπει να έχει αναπτύξει τελειώνοντας την υποχρεωτική του εκπαίδευση. Περεταίρω ανάπτυξη των παραπάνω δεξιοτήτων-ικανοτήτων, πραγματοποιείται μέσω της διαδικασίας της διά βίου μάθησης.

Στο πρόγραμμα δράσης στον τομέα της **διά βίου μάθησης 2007-2013**⁵ στόχος είναι η ανάπτυξη και η ενίσχυση των ανταλλαγών, της συνεργασίας και της κινητικότητας, ώστε τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης να καταστούν παγκόσμιο σημείο αναφοράς ως προς την ποιότητα, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προηγμένης κοινωνίας της γνώσης, με βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή (σύμφωνα με την απόφαση 1720/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 2006). Κατά την εφαρμογή του προγράμματος προβλέπεται η εξασφάλιση συνέπειας και συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010».

Κύριο χρηματοδοτικό εργαλείο για την υλοποίηση των παραπάνω ευρωπαϊκών πολιτικών είναι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤα), το οποίο στηρίζει την απασχόληση

¹ http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/lisbon/article_7207_el.htm

² <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2003-0347+0+DOC+XML+V0//EL>

³ http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

⁴ http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11054_el.htm

⁵ http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11082_el.htm

παρέχοντας βοήθεια στους ανθρώπους για να καταρτιστούν και να αναπτύξουν τις ικανότητές τους, βελτιώνοντας τις προοπτικές απασχόλησής τους.

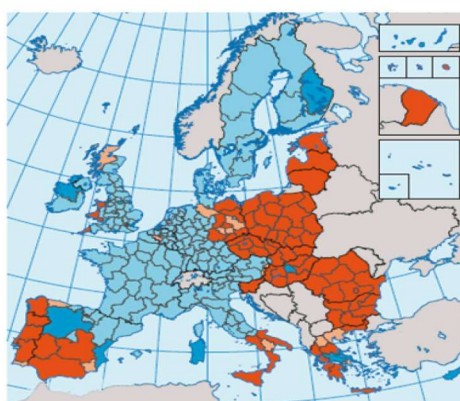
1.2. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤα)

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤα) είναι ένα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. το οποίο αποτελούσε τμήμα της αρχικής συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το 1957. **Ιδρύθηκε με σκοπό τη μείωση των διαφορών ευημερίας και επιπέδου ζωής στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της Ε.Ε., προωθώντας έτσι την οικονομική και κοινωνική συνοχή.** Τα χρήματα επενδύονται σε ένα ευρύ φάσμα ανεξάρτητων προγραμμάτων σε όλη την ΕΕ, δημιουργημένα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο για να ανταποκριθούν στις συγκεκριμένες ανάγκες ανθρώπων σε διαφορετικές καταστάσεις.

Η προώθηση της απασχόλησης και η αύξηση των ευκαιριών για τους εργαζόμενους συνεχίζουν να αποτελούν πρώτες προτεραιότητες του ΕΚΤα, πενήντα χρόνια μετά την ίδρυσή του, επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το ΕΚΤα παρέχει στήριξη μέσω της παροχής κατάρτισης και μετειδίκευσης, της ενίσχυσης των δεξιοτήτων, της ανάπτυξης της σταδιοδρομίας, και της προώθησης της επιχειρηματικότητας σε ανθρώπους που επιθυμούν να επανέλθουν στην εργασία, σε άτομα με ειδικές ανάγκες, σε μετανάστες, σε μειονότητες και σε άλλες ομάδες ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών και την αποφυγή κάθε είδους διακρίσεων.

Προκειμένου τα κράτη μέλη να εξοπλίσουν καλύτερα το εργατικό δυναμικό και τις εταιρείες της Ευρώπης ώστε να αντιμετωπίσουν νέες, παγκόσμιες προκλήσεις η χρηματοδότηση κατανέμεται στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, με βάση την οικονομική ανάπτυξη του κάθε κράτους. Το ύψος της χρηματοδότησης από το ΕΚΤα διαφέρει από περιφέρεια σε περιφέρεια, ανάλογα με το σχετικό πλούτο της κάθε μίας. Οι δράσεις του ΕΚΤα διαρθρώνονται μέσω επταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Π.) τα οποία συναποφασίζονται από τους εκπροσώπους των κρατών μελών στο Συμβούλιο της Ε.Ε., στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Συγκεκριμένα οι περιφέρειες της Ε.Ε. την περίοδο 2007-2013, χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες, ανάλογα με το περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε., όπως απεικονίζονται στον παρακάτω χάρτη.

- Περιφέρειες σύγκλισης: με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% της ΕΕ-27 (μέσος όρος)
- Περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου: με κατά κεφαλήν ΑΕΠ πάνω από το 75% της ΕΕ-27, αλλά μέσο όρο λιγότερο από το 75% της ΕΕ-15
- Περιφέρειες σταδιακής εισόδου: με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο του 75% της ΕΕ-15 (κατά την περίοδο 2000-2006), αλλά περισσότερο από το 75% της ΕΕ-15 (κατά την περίοδο 2007-2013)
- Περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης: ισχύει για όλες τις άλλες περιφέρειες της Ε.Ε.

Εικόνα 2. Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 2007-2013. Περιφέρειες Σύγκλισης, Μεταβατικής Στήριξης, Σταδιακής Εξόδου, Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης

Οι τομείς προτεραιότητας⁶ του ΕΚΤα για όλα τα κράτη μέλη, όπως αυτές διαμορφώνονται από όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα και τις επιμέρους δράσεις τους, είναι οι εξής:

- Ένταξη μειονεκτούντων ατόμων στην απασχόληση
- Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού στην έρευνα και την ανάπτυξη
- Ανάπτυξη δια βίου μάθησης
- Βελτίωση θεσμικής ικανότητας
- Βελτίωση της ίσης πρόσβασης στην απασχόληση
- Δραστικά και προληπτικά μέτρα υποστήριξης της απασχόλησης
- Εκσυγχρονισμός θεσμών της αγοράς εργασίας
- Ενίσχυση της πρόσβασης μεταναστών στην απασχόληση
- Ενεργός γήρανση και μεγαλύτερη εργασιακή ζωή
- Μεταρρύθμιση συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Περισσότερο καινοτόμοι και περισσότερο παραγωγικοί τρόποι εργασίας
- Προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε όλη τη διάρκεια της εργασίας
- Συνεταιρισμοί, δίκτυα και πρωτοβουλίες
- Υποστήριξη απασχόλησης και κατάρτισης για εργαζόμενους και εταιρείες
- Υποστήριξη αυτοαπασχόλησης και νέες επιχειρήσεις

1.3. Θεσμικό και Κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας του ΕΚΤα

Οι βασικοί Κανονισμοί που διέπουν το ΕΚΤα είναι: (α) ο γενικός κανονισμός για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο συνοχής (με αριθ. 1083/2006) που αφορά γενικές διατάξεις, (β) ο Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (με αριθμ. 1081/20006) που καθορίζει τα καθήκοντα του ΕΚΤα και το περιεχόμενο της συνδρομής που παρέχεται, θεσπίζει ειδικές διατάξεις και ορίζει τους τύπους της επιλέξιμης προς συνδρομή δαπάνης. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, το ΕΚΤα έχει καθήκον να στηρίζει πολιτικές των κρατών μελών που ευθυγραμμίζονται απόλυτα με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές και τις συστάσεις που γίνονται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής. Για την τρέχουσα περίοδο χρηματοδότησης του ΕΚΤα (2007-2013), υιοθετήθηκαν και νέοι Κανονισμοί.

Η συνδρομή που παρέχεται από το ΕΚΤα θα πρέπει να εστιάζεται ιδιαίτερα στην ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής εργαζομένων και επιχειρήσεων, στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, στην ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης με την καταπολέμηση των διακρίσεων και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τα μη προνομιούχα άτομα, καθώς και στην προώθηση των εταιρικών σχέσεων για μεταρρύθμιση στους τομείς απασχόλησης και ένταξης.

Στο πλαίσιο των επιχειρησιακών προγραμμάτων οι πόροι διατίθενται για τις πιο σημαντικές ανάγκες και εστιάζονται στους τομείς πολιτικής για τους οποίους η στήριξη είναι δυνατόν να επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Για τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας τα επιχειρησιακά προγράμματα λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη, εφόσον ενδείκνυται, τις περιφέρειες και τις περιοχές που αντιμετωπίζουν τα σοβαρότερα προβλήματα, όπως οι υποβαθμισμένες αστικές, οι εξόχως απόκεντρες, οι παρακμάζουσες αγροτικές περιοχές, όσες πλήττονται ιδιαίτερα από μετεγκαταστάσεις επιχειρήσεων, καθώς και περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία.

⁶ Τομείς προτεραιότητας: http://ec.europa.eu/social/esf_projects_117/search.cfm

Στις προτεραιότητες του ΕΚΤα συγκαταλέγονται:

- ❖ Η αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών.
- ❖ Η τόνωση της πρόσβασης στην απασχόληση, η διαρκής ένταξη των αιτούντων στην αγορά εργασίας, καθώς και η πρόληψη της ανεργίας.
- ❖ Η βελτίωση της κατάρτισης και των δεξιοτήτων, τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και μέσω καλύτερων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- ❖ Η ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του γηράσκοντος εργατικού δυναμικού και η παράταση του επαγγελματικού βίου, καθώς και η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας.
- ❖ Η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης μειονεκτούντων ατόμων με σκοπό τη βιώσιμη ενσωμάτωσή τους στην απασχόληση και την καταπολέμηση των διακρίσεων.
- ❖ Η ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου.
- ❖ Η προώθηση εταιρικών σχέσεων, συμφωνιών και πρωτοβουλιών με δικτύωση των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, όπως οι κοινωνικοί εταίροι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις.
- ❖ Η ενίσχυση των θεσμικών δυνατοτήτων και της αποτελεσματικότητας των δημοσίων διοικήσεων και των δημοσίων υπηρεσιών.

Οι παραπάνω προτεραιότητες επιτυγχάνονται με την προώθηση: (α) **της διά βίου μάθησης και την αύξησης των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους**, παραδείγματα αποτελούν η ανάπτυξη της μαθητείας που εξασφαλίζει τη βελτιωμένη πρόσβαση στην κατάρτιση, ιδίως για εργαζομένους με περιορισμένη ειδικευση και ανθρώπους μεγάλης ηλικίας, η ανάπτυξη προσόντων και δεξιοτήτων, η προώθηση της ειδικευσης σε τομείς όπως τεχνολογίες, επικοινωνία, ηλεκτρονική μάθηση, τεχνολογίες περιβάλλοντος, καθώς και της προώθησης του επιχειρηματικού πνεύματος και της καινοτομίας, (β) **του σχεδιασμού και της διάδοσης καινοτόμων και παραγωγικότερων μορφών οργάνωσης της εργασίας**, όπως προσδιορισμός των μελλοντικών αναγκών όσον αφορά τα επαγγελματικά προσόντα και δεξιότητες, την ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών απασχόλησης, την κατάρτιση και την υποστήριξη, (γ) **των δραστηριοτήτων δικτύωσης** μεταξύ ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ερευνητικών και τεχνολογικών κέντρων και επιχειρήσεων, (δ) **της εφαρμογής μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης**, ιδίως με στόχο την αύξηση της δυνατότητας των ατόμων να ανταποκριθούν στις ανάγκες της κοινωνίας που στηρίζεται στη γνώση και τη διά βίου μάθηση, (ε) **της αύξησης της συμμετοχής στη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση**, πρόκειται κυρίως για τη λήψη μέτρων με στόχο την μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και την αύξηση της πρόσβασης στη βασική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και της ποιότητάς τους, προάγοντας την ισότητα μεταξύ των φύλων, (ζ) **της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού στο πλαίσιο της έρευνας και της καινοτομίας**, κυρίως με τις μεταπτυχιακές σπουδές και την εκπαίδευση ερευνητών, (η) **των μηχανισμών για τη βελτίωση του ορθού σχεδιασμού, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης πολιτικών και προγραμμάτων**, όπως μελέτες, στατιστικές και συμβουλές εμπειρογνομημόνων, στήριξη του διυπηρεσιακού συντονισμού και του διαλόγου μεταξύ των σχετικών δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, (θ) **των ικανοτήτων για τη δημιουργία πολιτικών και προγραμμάτων σε τομείς** που αφορούν σε επιβολή νομοθεσίας, διαρκή εκπαίδευση διευθυντικών στελεχών και υπόλοιπου προσωπικού καθώς και τη ζωτική στήριξη ζωτικών υπηρεσιών όπως επιθεωρήσεων και άλλων.

1.4. Προϋποθέσεις χρηματοδότησης

Η χρηματοδότηση από το ΕΚΤα διατίθεται μέσω των κρατών μελών και των περιφερειών. Το ΕΚΤα δε χρηματοδοτεί σχέδια απευθείας από τις Βρυξέλλες. Για την περίοδο 2007-2013 κάθε κράτος μέλος⁷ συμφωνεί μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για ένα ή περισσότερα Επιχειρησιακά Προγράμματα που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΚΤα. Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα καθορίζουν τις προτεραιότητες παρέμβασης του ΕΚΤα και τους στόχους τους και υλοποιούνται μέσω επιμέρους έργων τα οποία διαχειρίζονται οι συμμετέχοντες οργανισμοί (γνωστοί και ως δικαιούχοι). Ο δικαιούχος καταρτίζει ένα σχέδιο, υποβάλλει αίτηση για χρηματοδότηση, και εφόσον εγκριθεί, υλοποιεί το σχέδιο.

Στους **δικαιούχους** δύναται να είναι δημόσιες διοικήσεις, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, καθώς και κοινωνικοί εταίροι που δραστηριοποιούνται στους τομείς της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης. **Επωφελούμενοι** (συμμετέχοντες σε σχέδια του ΕΚΤα) είναι οι πολίτες που λαμβάνουν μέρος στα σχέδια και ευνοούνται από αυτά, π.χ. λαμβάνοντας κατάρτιση για νέες δεξιότητες ή καθοδήγηση για την εξεύρεση εργασίας. **Συμμετέχοντες** στα έργα του ΕΚΤα μπορεί να είναι οργανισμοί και επιχειρήσεις, π.χ. μέσω προγραμμάτων κατάρτισης για νέες δεξιότητες για το εργατικό δυναμικό τους, ή με την παροχή βοήθειας στη διοίκηση για νέες εργασιακές πρακτικές. Στη βάση μιας σειράς κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, η συγχρηματοδότηση κυμαίνεται μεταξύ 50% και 85% του κόστους των παρεμβάσεων.

1.5. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στην Ελλάδα, 2007-2013

Στην Ελλάδα υπάρχουν τέσσερα επιχειρησιακά προγράμματα⁸ για χρηματοδότηση από το ΕΚΤα: ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, αναβάθμιση της παιδείας και της δια βίου μάθησης, βελτίωση της διακυβέρνησης, και ένα ειδικό αποθεματικό για απρόβλεπτες ανάγκες που ενδέχεται να προκύψουν στο διάστημα 2007-2013.

Εικόνα 3. Τα επιχειρησιακά προγράμματα στην Ελλάδα.

Κυριότερος στόχος της Ελλάδας είναι η βελτίωση των δεξιοτήτων των μειονεκτούντων ομάδων – νέοι, γυναίκες, μετανάστες, χρόνια άνεργοι και άτομα με ειδικές ανάγκες – ώστε να έχουν ένα πιο ενεργό ρόλο στην κοινωνία. Επίσης, καταβάλλεται προσπάθεια για τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών υγείας και διαβίωσης για όλους τους πολίτες της, με σκοπό την ενίσχυση της διαρκούς απασχόλησης.

⁷ Επίσης και όσες περιφέρειες έχουν δικά τους Επιχειρησιακά Προγράμματα.

⁸ Το ΕΚΤα στην Ελλάδα: ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=98&langId=el

Δεδομένου ότι οι δαπάνες του ελληνικού κράτους για την παιδεία είναι κάτω από το μέσο όρο της Ε.Ε, η κατάρτιση και η δια βίου μάθηση αποτελούν σαφείς προτεραιότητες, οι οποίες θα ενισχυθούν με περισσότερες επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία καθώς και με καλύτερη συνεργασία μεταξύ σχολείων, πανεπιστημίων και επιχειρήσεων.

Εικόνα 4. Προτεραιότητες των ελληνικών επιχειρησιακών προγραμμάτων.

<p>Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Αρωγή σε εταιρείες και εργαζόμενους ώστε να προσαρμόζονται καλύτερα στις συνθήκες. ➤ Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. ➤ Καθιέρωση ενός αποτελεσματικού και οικονομικά αειφόρου συστήματος υγείας ➤ Βελτίωση της ισότητας των φύλων στον οικονομικό, κοινωνικό και αναπτυξιακό τομέα, σε άμεση συνάρτηση με τις εθνικές προτεραιότητες πολιτικής (θέσεις εργασίας, ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή) 	<p>Παιδεία και δια βίου μάθηση</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Βελτίωση της ποιότητας της παιδείας και προώθηση της κοινωνικής ένταξης ➤ Παροχή περισσότερης δια βίου μάθησης για τους ενήλικες και ενίσχυση των σχέσεων παιδείας και αγοράς εργασίας ➤ Καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού με την προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας ➤ Αναβάθμιση των συστημάτων τεχνικής διδασκαλίας και επαγγελματικής κατάρτισης. ➤ Μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης
<p>Επέκταση δημόσιων υποδομών και υπηρεσιών</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής των εθνικών πολιτικών για την ενίσχυση νέων επιχειρήσεων και τη βελτίωση της γενικής ποιότητας ζωής ➤ Επίτευξη της ισότητας των φύλων σε οικονομικές, κοινωνικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες, και σύνδεση αυτού του στόχου με τις εθνικές προτεραιότητες πολιτικής. 	<p>Ειδικό αποθεματικό</p>

1.6. Facts & Figures του ΕΚΤα

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που αφορούν τόσο τις δράσεις του ΕΚΤα για την περίοδο 2000-2006 όσο και την τρέχουσα προγραμματική περίοδο του 2007-2013.

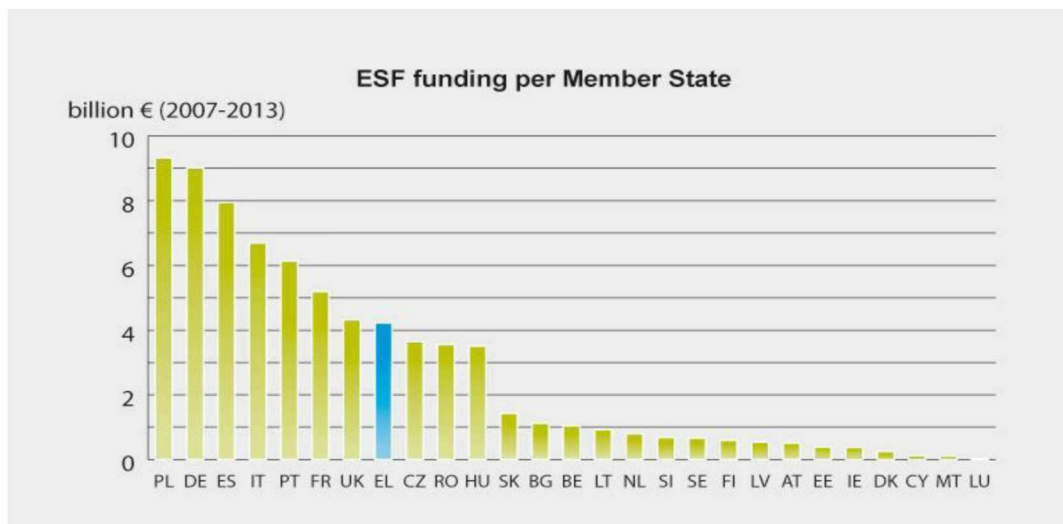
Στοιχεία σχετικά με τις δράσεις του ΕΚΤα την περίοδο 2000-2006:

- ✓ Περισσότερα από 200 Ε.Π. έλαβαν χώρα στα κράτη-μέλη, με συνολικό κόστος €105 δις (μέχρι το Σεπτέμβριο του 2008), εκ των οποίων €54 δις από το ΕΚΤα, €45 δις από Εθνικούς πόρους και €6 δις από Ιδιωτικούς πόρους.
- ✓ Περισσότεροι από 75 εκατομμύρια άνθρωποι ωφελήθηκαν απ' ευθείας από τις δράσεις του ΕΚΤα, ποσοστό περίπου 24% των συνολικού πληθυσμού ηλικίας 16-64 ετών, στα κράτη-μέλη.
- ✓ Διατηρήθηκε ισορροπία ως προς την πρόσβαση στις ευκαιρίες με συμμετοχή κατά 52% στα προγράμματα από γυναίκες και κατά 48% από άνδρες.
- ✓ Υποστηρίχθηκαν νέοι άνθρωποι να βρουν κατάλληλη εργασία, με το 37% των συμμετεχόντων να είναι ηλικίας μεταξύ 16 και 25 ετών.

- ✓ Υποστηρίχθηκαν πρωτοβουλίες για να διατηρηθούν στην αγορά εργασίας ανθρώπων μεγαλύτερης ηλικίας, με το 7% των συμμετεχόντων να είναι μεγαλύτεροι των 55 ετών.
- ✓ Συνολικά το 54% των συμμετεχόντων ήταν άνεργοι, το 38% εργαζόμενοι και το 8% αδρανής.
- ✓ Παρακολούθηση και αξιολόγηση των δεδομένων έδειξε ότι περίπου οι μισοί κατά μέσο όρο άνεργοι συμμετέχοντες βρήκαν εργασία εντός 12 μηνών από την ολοκλήρωση της παρέμβασης.

Στοιχεία σχετικά με τις δράσεις του ΕΚΤα την περίοδο 2007-2013:

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο του 2007-2013, το ΕΚΤα έχει προϋπολογισμό €76 δις για τη συγχρηματοδότηση 117 επιχειρησιακών προγραμμάτων στα 27 κράτη μέλη, διαχειριζόμενο περίπου το 10% του προϋπολογισμού της ΕΕ. Οι εθνικές δημόσιες και ιδιωτικές πιστώσεις αντιπροσωπεύουν επιπλέον €41 δις. Το παρακάτω γράφημα παρουσιάζει την κατανομή της χρηματοδότησης του ΕΚΤα ανά χώρα μέλος της Ε.Ε.

Εικόνα 5. Πηγή ΕΚΤα, Ποσά χρηματοδότησης στα κράτη μέλη.

Ενώ ελάχιστα δεδομένα είναι διαθέσιμα για την τρέχουσα περίοδο, από προκαταρκτικά δεδομένα προκύπτει ότι τουλάχιστον 18 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν ήδη ωφεληθεί από τις παρεμβάσεις του ΕΚΤα το 2007, 2008 και 2009. Το 17% αυτών των συμμετεχόντων ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως μετανάστες, μειονότητες, άτομα με ειδικές ανάγκες, Ρομά κλπ.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΤΟ ΕΚΤΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας αποτελεί βασική πολιτική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως συζητήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο. Το ΕΚΤα, ως βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο για την υλοποίηση των πολιτικών αυτών, πραγματοποιεί μια σειρά από παρεμβάσεις στις χώρες της ΕΕ.

2.1. ΕΚΤα και Επιχειρηματικότητα με μια ματιά

- Την περίοδο 2000-2006 έλαβαν χώρα 425 δράσεις μέσω 173 Ε.Π. σε 24 χώρες μέλη με στόχο την επιχειρηματικότητα και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- Το ΕΚΤα κατάφερε να ανοίξει την αγορά της επιχειρηματικότητας στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ενώ συνέβαλε σημαντικά στο να επιτευχθούν οι στόχοι για την απασχόληση που τέθηκαν από τη στρατηγική της Λισσαβόνας. Την περίοδο 2000-2006 υποστηρίχθηκαν 13 εκατομμύρια άνθρωποι, δημιουργήθηκαν 14.000 επιχειρήσεις και περισσότερες από 223.000 θέσεις εργασίας, ενώ υποστηρίχθηκαν και περισσότερα από 7.000 νέα επιχειρηματικά εγχειρήματα.
- Διατηρήθηκε η ισότητα μεταξύ των ανδρών και των γυναικών που υποστηρίχθηκαν από τις σχετιζόμενες με την επιχειρηματικότητα δράσεις, ενώ το 50% περίπου των ωφελούμενων ήταν τουλάχιστον απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Εκτός από την υποστήριξη σε δυνητικούς επιχειρηματίες, το ΕΚΤα υποστήριξε μια ευρεία γκάμα παρεμβάσεων προς όφελος υφιστάμενων οργανισμών. Στο σύνολό τους οι οργανισμοί αυτοί υπολογίζεται να είναι περίπου 336.000 για την περίοδο 2000-2006, οι περισσότεροι εκ των οποίων ήταν μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- Για την προώθηση και υποστήριξη της επιχειρηματικότητας διατέθηκαν σημαντικοί πόροι: €23,5 δις (22% της συνολικής δαπάνης του ΕΚΤα) για τις 425 δράσεις της περιόδου 2000-2006. Η συμμετοχή του ΕΚΤα την περίοδο αυτή ανέρχεται σε €11,9 δις.
- Η υποστήριξη του ΕΚΤα στην επιχειρηματικότητα έδωσε τη δυνατότητα σε πολλούς ανθρώπους με επιχειρήσεις σε απομακρυσμένες περιοχές ή/και αποκλεισμένους από την αγορά εργασίας, να δραστηριοποιηθούν στην επιχειρηματική αγορά η οποία είναι περισσότερο ανοιχτή σε ευπαθείς ομάδες.
- Την περίοδο 2007-2013, ήδη πραγματοποιούνται περισσότερες από 213 δράσεις μέσω 101 Ε.Π. σε 24 χώρες μέλη, για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας.
- € 65,3 δις έχουν τοποθετηθεί στις 213 παραπάνω δράσεις (2007-2013) με τη συμμετοχή του ΕΚΤα να αντιπροσωπεύει το 64% του συνόλου.
- Μέχρι στιγμής έχουν καταγραφεί περισσότεροι από 9,1 εκατομμύρια συμμετέχοντες στις δράσεις υποστήριξης της επιχειρηματικότητας που προώθησε το ΕΚΤα μεταξύ 2007 και 2009. Μεγαλύτερη συμμετοχή παρουσιάζεται στην Ιταλία και τη Γαλλία. Από τους συμμετέχοντες, το 37% περίπου είναι απασχολούμενοι (8% αυτοαπασχολούμενοι), το 32% άνεργοι και το 31% αδρανής. Το 50% των συμμετεχόντων είναι γυναίκες, ενώ το 47% είναι απόφοιτοι υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Περίπου 9.800 μικρομεσαίες επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν με την υποστήριξη του ταμείου (2007 και 2008), ενώ ωφελήθηκαν περισσότεροι από 260.000 αυτοαπασχολούμενοι (2007-2009).

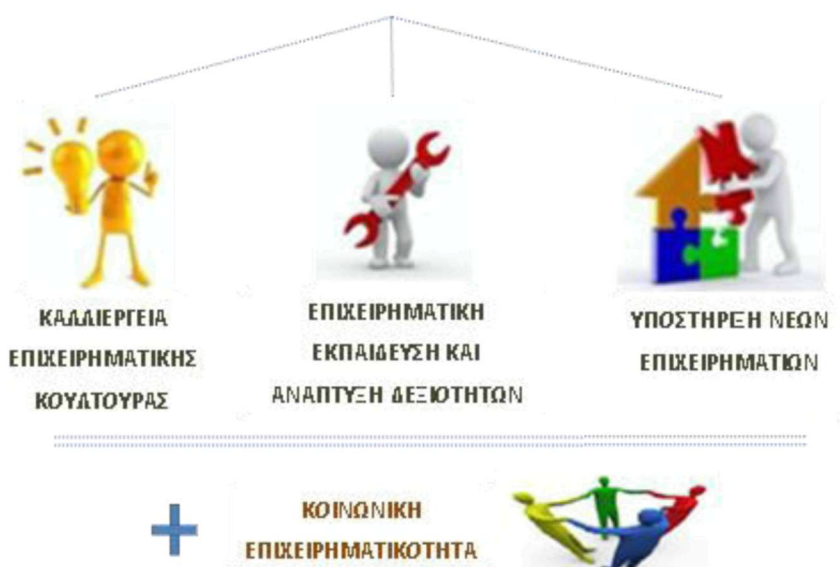
2.2. Άξονες Παρέμβασης και Καλές Πρακτικές

Βασικός στόχος του Σχεδίου Δράσης είναι να χαρτογραφήσει το στρατηγικό πλαίσιο των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων του ΕΚΤα για την προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, κυρίως δε της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων που περιλαμβάνει τους νέους και δυνητικούς επιχειρηματίες. Το ΕΚΤα έχει πραγματοποιήσει μια σειρά συγκεκριμένων παρεμβάσεων για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας στα κράτη μέλη της Ε.Ε. τα τελευταία χρόνια, τόσο μέσω της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, όσο και μέσω της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 που βρίσκεται σε εξέλιξη. Από τη μελέτη των παρεμβάσεων του ΕΚΤα που αποτυπώνεται στα ΕΠ και τις δράσεις κάθε χώρας, αλλά και από ευρύτερη έρευνα στη σχετική βιβλιογραφία και σε 'καλές πρακτικές' διεθνώς, προκύπτουν οι βασικοί άξονες στους οποίους κινούνται οι πολιτικές παρεμβάσεις για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, όπως αυτοί παρουσιάζονται παρακάτω.

Την προγραμματική περίοδο 2000-2006 η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας προσεγγίστηκε μέσα από την προώθηση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας για την γέννηση νέων θέσεων εργασίας. Την περίοδο 2007-2013 το στρατηγικό πλαίσιο παρεμβάσεων του ΕΚΤα θεμελιώθηκε στα αποτελέσματα των παρεμβάσεων της προηγούμενης περιόδου, ενώ επιπλέον στράφηκε στην καλλιέργεια επιχειρηματικής νοοτροπίας και κουλτούρας, στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων, όπως και στην υποστήριξη νέων επιχειρηματιών. Η διάκριση στους τρεις παραπάνω άξονες γίνεται με γνώμονα το διαχωρισμό του επιπέδου παρέμβασης, παρ' όλο που και οι τρεις εξυπηρετούν μακροπρόθεσμα τον ίδιο σκοπό – την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής οικονομίας.

Επιπλέον, το ΕΚΤα επικεντρώνει σημαντικό μέρος των παρεμβάσεων του στην υποστήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρ' όλα αυτά, στο παρόν Σχέδιο Δράσης η κοινωνική επιχειρηματικότητα δεν συγκαταλέγεται διακριτά στους άξονες παρεμβάσεων, καθώς η υποστήριξή της προαπαιτεί παρεμβάσεις και στους τρεις άξονες που προαναφέρθηκαν.

Συγκεντρωτικά οι τρεις (+1) Άξονες Παρέμβασης των δράσεων του ΕΚΤα για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, παρουσιάζονται στο παρακάτω σχέδιο.

Παράλληλα με την ανάλυση κάθε επιμέρους άξονα που ακολουθεί, παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποιες συγχρηματοδοτούμενες δράσεις και προγράμματα του ΕΚΤα. Τα προγράμματα αυτά συνήθως άπτονται περισσότερων του ενός άξονα παρέμβασης καλύπτοντας την ανάγκη για ολοκληρωμένες παρεμβάσεις με συνέχεια και αποτελεσματικότητα. Άλλωστε τα όρια μεταξύ των αξόνων παρέμβασης είναι συχνά δυσδιάκριτα και εμπεριέχουν συμπληρωματικότητα και αλληλοεπικαλύψεις. Οι δράσεις που παρουσιάζονται, επιλέχθηκαν ως αντιπροσωπευτικές – του άξονα παρέμβασης στον οποίο αναφέρονται – για να αναδείξουν το βασικό (core) αντικείμενό του. Στο παράρτημα παρουσιάζονται περισσότερες δράσεις του ΕΚΤα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας στις χώρες μέλη της Ε.Ε. και επισημαίνονται σε κάθε περίπτωση οι άξονες παρέμβασης που επιδιώκουν να καλύψουν.

1^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ : ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

Η προώθηση της επιχειρηματικότητας και η καλλιέργεια της επιχειρηματικής κουλτούρας ξεκινούν από τα πρώτα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος (K. Fuchs et al 2008). Η αφύπνιση των νεαρών μαθητών και η «μύηση» τους στον επιχειρηματικό τρόπο σκέψης· πχ. τον βέλτιστο συνδυασμό των διαθέσιμων πόρων προκειμένου να επιτευχθεί το μέγιστο αποτέλεσμα (C. P. Kaiser 1990) από μικρή ηλικία, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να αναπτυχθούν ικανά επιχειρηματικά μυαλά που θα δημιουργήσουν μελλοντικά προστιθέμενη αξία στην κοινωνία.

Η καλλιέργεια της επιχειρηματικής κουλτούρας ωστόσο, δεν είναι μια διαδικασία που συντελείται αποκλειστικά στα μαθητικά χρόνια. Είναι μια διαδικασία συνεχής που εμπλουτίζεται από δράσεις και ενέργειες, τόσο σε μεταγενέστερες εκπαιδευτικές βαθμίδες όσο και στην κοινωνία. Η προβολή παραδειγμάτων (case studies) είναι μια αρκετά αποτελεσματική πρακτική για να αφυπνίσει τη δημιουργική σκέψη των νέων ανθρώπων, όμως πολύ σημαντικό ρόλο διαδραματίζει επίσης και ο σχετικός επαγγελματικός προσανατολισμός (European Commission 1999). Η καλλιέργεια της επιχειρηματικής νοοτροπίας και κουλτούρας επιτυγχάνεται μεταξύ άλλων, μέσω:

- ✓ απενοχοποίησης του Επιχειρείν
- ✓ ενθάρρυνσης και ευαισθητοποίησης για την Επιχειρηματικότητα
- ✓ προβολής παραδειγμάτων (cases studies)
- ✓ έμπνευσης (best practices)
- ✓ επαγγελματικού προσανατολισμού
- ✓ προβολής της επιχειρηματικής αποτυχίας ως μαθησιακή διαδικασία

Διάφορες χώρες μέλη της Ε.Ε. έχουν εφαρμόσει σχετικές πρακτικές, στα πλαίσια των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων του ΕΚΤα, όπως φαίνεται και από τα παραδείγματα που ακολουθούν.

1^η πρακτική: INNO-PEDA⁹ (Φιλανδία)

Στόχος του προγράμματος ήταν η καλλιέργεια επιχειρηματικής νοοτροπίας σε μαθητές, μέσω της δημιουργίας παιχνιδιών-επιχειρηματικών μοντέλων για την περιφερειακή ανάπτυξη αλλά και τακτικών επισκέψεων σε επιχειρήσεις. Οι μαθητές βοηθήθηκαν να αναπτύξουν την δημιουργικότητα, την ομαδικότητα, την εργατικότητα, την τόλμη και τις ηγετικές τους ικανότητες.

2^η πρακτική: ESF 3.60 Youth Employment Programme (YEP)¹⁰ (Μάλτα)

Στόχος του προγράμματος ήταν ο επαγγελματικός προσανατολισμός. Μέσω ειδικής ιστοσελίδας παρέχονταν εξατομικευμένες συμβουλές και υπήρχε δυνατότητα για εικονικές συνεντεύξεις. Επίσης, μέσω τηλεοπτικού προγράμματος προβάλλονταν οι ανάγκες της αγοράς εργασίας.

2^{ος} ΆΞΟΝΑΣ : ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Ακόμα και σήμερα, μετά από πολύχρονη έρευνα γύρω από την επιχειρηματικότητα και το προφίλ του επιχειρηματία, δεν έχει δοθεί ξεκάθαρη απάντηση στο αν το επιχειρηματικό ένστικτο ή “δαιμόνιο” - όπως συχνά αποκαλείται, είναι έμφυτο χάρισμα ή καλλιεργείται (Fisher et al 2008, Klein et al 2010). Ωστόσο είναι βέβαιο ότι το προφίλ του επιτυχημένου επιχειρηματία περιλαμβάνει μια σειρά από επιχειρηματικές δεξιότητες και συναφείς γνώσεις (Bilen et al 2005, Smith et al 2007). Προκειμένου να προωθήσει την επιχειρηματικότητα και συνεπώς την ανταγωνιστικότητα και ευρωστία της οικονομίας, όπως διατυπώθηκε στις πολιτικές προτεραιότητες της Ε.Ε., το ΕΚΤα υιοθετεί και προωθεί μια σειρά από παρεμβάσεις στις χώρες μέλη. Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν στόχο να καλλιεργήσουν επιχειρηματικές δεξιότητες και να εκπαιδεύσουν κατάλληλα το ανθρώπινο δυναμικό της κοινότητας, ώστε να το καταστήσουν ικανό να επιχειρήσει, να δημιουργήσει αξία και να ανταποκριθεί έτσι στις απαιτήσεις της σύγχρονης οικονομίας, επιτυγχάνοντας τους στόχους που θέτει η Ευρωπαϊκή πολιτική. Άλλωστε τα προγράμματα επιχειρηματικής εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων, έχουν δοκιμαστεί πολλές φορές, εφαρμόζονται από τα περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα παγκοσμίως και έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματικά στην ανάπτυξη ικανών επιχειρηματικά ανθρώπων (Garavan et al 1994, Kent 1990, De Faoite et al 2003).

Η επιχειρηματική εκπαίδευση περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- ✓ επιχειρηματικό σχεδιασμό (business planning)
- ✓ έρευνα αγοράς
- ✓ χρηματοοικονομικό σχεδιασμό
- ✓ μελέτη καλών πρακτικών (best practices)
- ✓ μελέτη συχνών επιχειρηματικών λαθών (common business mistakes)
- ✓ εξειδικευμένη κατάρτιση στο αντικείμενο δραστηριότητας

⁹ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=11009&project_lang=fi&rp=2

¹⁰ <http://youth.org.mt/default.asp?m=content&id=206>

Επιπλέον, κάποιες από τις δεξιότητες που συναντώνται στο επιχειρηματικό προφίλ, είναι:

- ✓ αναγνώριση ευκαιριών (Opportunity Recognition)
- ✓ αυτοπεποίθηση (Self esteem)
- ✓ ανάληψη κινδύνου (Risk Taking)
- ✓ πρωτοβουλία (Initiative)
- ✓ συνεργασία
- ✓ επιδεξιότητα
- ✓ αποφασιστικότητα και ευθύνη
- ✓ οργάνωση και διοίκηση
- ✓ επίλυση προβλημάτων
- ✓ δεξιότητες επικοινωνίας (communication) και παρουσίασης (pitch)
- ✓ διαπραγμάτευση (negotiation)

Δεδομένου ότι η εκπαίδευση και η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού αποτελούν θεμελιώδεις προτεραιότητες του ΕΚΤα, όπως έχει αναφερθεί ανωτέρω, η ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων και η επιχειρηματική εκπαίδευση δεν μπορεί παρά να αποτελεί τον πυρήνα των παρεμβάσεων του ΕΚΤα στον τομέα «Υποστήριξη αυτοαπασχόλησης και νέες επιχειρήσεις», όπως αντικατοπτρίζεται και στα παραδείγματα που ακολουθούν.

1^η πρακτική: Mafalda¹¹ (Αυστρία)

Στόχος ήταν η εξειδικευμένη κατάρτιση σε αντικείμενο δραστηριότητας, το οποίο αφορούσε σε ηλεκτρονικά συστήματα, μεταλλοτεχνία, ξυλουργική. Το πρόγραμμα ήταν καινοτόμο γιατί κορίτσια και νεαρές γυναίκες αποκτούσαν δεξιότητες σε παραδοσιακά ανδρικά επαγγέλματα.

2^η πρακτική: Basket Enterprise¹² (Γαλλία)

Το πρόγραμμα στόχευε στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, όπως οργάνωση, αυτοπεποίθηση, ανάληψη πρωτοβουλίας και ευθύνης, μέσω εικονικών επιχειρήσεων και σεμιναρίων κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.

3^η πρακτική: Entrepreneurship INHOLLAND¹³ (Ολλανδία)

Το πρόγραμμα περιλάμβανε εκπαίδευση για επιχειρηματικά θέματα (μεταξύ των οποίων για συχνά επιχειρηματικά λάθη/παγίδες), ασκήσεις, εργασίες για την ανάπτυξη απαραίτητων δεξιοτήτων και πρακτική άσκηση επί του αντικειμένου.

¹¹ <http://www.mafalda.at/>

¹² http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4512&project_lang=fr&rp=2

¹³ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4722&project_lang=nl&rp=2
& <http://www.inholland.nl/>

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

Ο τρίτος κατά σειρά άξονας παρέμβασης του ΕΚΤα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας είναι η υποστήριξη των νέων εγχειρημάτων και των νέων επιχειρηματιών. Η “υποστήριξη”, όπως παρουσιάζεται στο παρόν Σχέδιο Δράσης, αποτελεί ίσως το ουσιαστικότερο μέτρο παρέμβασης για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, έχοντας άμεση επίδραση και αποτελέσματα στους ωφελούμενους. Έρευνα και μελέτη περιπτώσεων διεθνώς έχει χαρτογραφήσει μια σειρά από υποστηρικτικές δράσεις και ενέργειες που ωφελούν άμεσα τόσο τη δημιουργία όσο και την ανάπτυξη εγχειρημάτων.

Το πλέον πολυσυζητημένο εργαλείο άμεσης υποστήριξης της επιχειρηματικότητας είναι η **χρηματοδότηση**. Σε αντίθεση με καθιερωμένες και ανεπτυγμένες επιχειρήσεις, τα πρώιμα εγχειρήματα – ιδιαίτερα δε οι επιχειρηματικές ιδέες που επιδιώκουν να μετατραπούν σε εγχείρημα, αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στο να χρηματοδοτήσουν την ανάπτυξή τους, καθώς θεωρούνται υψηλού κινδύνου επενδύσεις. Για το λόγο αυτό έχουν δομηθεί διαφορετικοί χρηματοδοτικοί μηχανισμοί για τα διαφορετικά στάδια ανάπτυξης εγχειρημάτων (Van Osnabrugge 2000, de Bettignies et al 2007). Η πολιτεία από την πλευρά της, έχει και αυτή δημιουργήσει διακριτές δομές για να υποστηρίξει χρηματοδοτικά την επιχειρηματικότητα (Cumming 2007). Μεταξύ άλλων, η χρηματοδοτική υποστήριξη πρώιμων εγχειρημάτων παίρνει την μορφή: κεφαλαίου σποράς, συμμετοχικού κεφαλαίου, επιδότησης, υποτροφιών, κάλυψης γενικών εξόδων, απαλλαγών από άλλες επιβαρύνσεις.

Πολύ σημαντικό τμήμα της υποστήριξης νέων επιχειρηματιών και εγχειρημάτων αποτελεί η **συμβουλευτική** (consulting) σε γενικά ή ειδικά θέματα, όπως και η **καθοδήγηση** (mentoring) και η **επίβλεψη** (coaching) του επιχειρηματία – ιδιαίτερα κατά τα πρώτα στάδια δραστηριοποίησής του (Deakins et al 1998). Η συμβουλευτική υποστήριξη αποτελούσε βασικό στοιχείο των δράσεων του ΕΚΤα την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (2000-2006) και εξακολουθεί να αποτελεί την τρέχουσα (2007-2013). Βασικό στοιχείο των δράσεων του ΕΚΤα, συχνά συνδεδεμένο με την συμβουλευτική υποστήριξη, αποτελούσε και η **πληροφόρηση** και ενημέρωση επιχειρηματιών για το κανονιστικό πλαίσιο (νομικό, φορολογικό κλπ) και τις διαδικασίες ίδρυσης νέων επιχειρήσεων. Ωστόσο, δεν συνέβαινε το ίδιο και με την καθοδήγηση ή/και επίβλεψη επιχειρηματιών στην οποία δίνεται περισσότερο βάρος στην παρούσα προγραμματική περίοδο. Σημαντικό τμήμα έρευνας και μελέτης πρακτικών έχει επισημάνει ότι η επίβλεψη και η καθοδήγηση νέων επιχειρηματιών από τρίτα πρόσωπα, που φέρουν την απαραίτητη γνώση και εμπειρία αλλά δεν εμπλέκονται ενεργά με το εγχείρημα, βοηθά εξαιρετικά τον επιχειρηματία να προσεγγίσει το εγχείρημά του από άλλες οπτικές και να διαπιστώσει δυνατά και αδύνατα σημεία, ευκαιρίες, απειλές και κινδύνους, που δεν θα είχε τη δυνατότητα να αντιληφθεί προσηλωμένος στο αντικείμενο της δραστηριότητάς του (Bisk 2002). Η καθοδήγηση και επίβλεψη επιχειρηματιών αποτελεί μεν αναπόσπαστο τμήμα της επιχειρηματικής εκπαίδευσης (Sullivan 2000) συνιστά όμως πιο άμεσο μέτρο παρέμβασης στην επιχειρηματικότητα και για το λόγο αυτό εμπεριέχεται στον τρίτο κατά σειρά άξονα παρεμβάσεων του ΕΚΤα.

Το σημαντικότερο ίσως κομμάτι της υποστήριξης νέων επιχειρηματιών – ειδικά για κάποιους κλάδους δραστηριότητας, αποτελεί η **δικτύωση** (Elfring and Hulsink 2003). Το ΕΚΤα, τόσο μέσα από την προηγούμενη όσο και μέσα από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, συγχρηματοδοτεί δράσεις που σκοπό έχουν αφενός το σχηματισμό τυπικών και άτυπων δικτύων σχετιζόμενων με την επιχειρηματικότητα φορέων, και αφετέρου την ένταξη νέων ή δυνητικών επιχειρηματιών σε αυτά προς υποστήριξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Η ύπαρξη ενός δομημένου δικτύου με πρόσωπα, οργανισμούς και φορείς, όπως ενδεικτικά:

- μεγάλες επιχειρήσεις (partnership)
- νέες επιχειρήσεις (clustering & cooperation)
- ερευνητικά κέντρα
- επενδυτές
- άλλους σχετιζόμενους φορείς

δίνει τη δυνατότητα στους επιχειρηματίες και τις νέες επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν πόρους όπως τεχνογνωσία, εμπειρία, πρόσβαση σε αγορές, συνεργασίες, χρηματοδότηση κλπ. στους οποίους δεν θα είχαν ενδεχομένως πρόσβαση δραστηριοποιούμενοι μεμονωμένα (Jarillo 1989). Για το λόγο αυτό η αξιοποίηση ενός καλά δομημένου δικτύου θεωρείται ότι μεγιστοποιεί τις πιθανότητες επιτυχούς ανάπτυξης ενός νέου εγχειρήματος, προσδίδοντας ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Όντας ο πιο σύνθετος και πολυδιάστατος άξονας παρεμβάσεων που συναντάται στο παρόν Σχέδιο Δράσης, η υποστήριξη της ανάπτυξης επιχειρήσεων θα μπορούσε ενδεχομένως να επιμεριστεί σε τρεις ανεξάρτητους άξονες: ήτοι (1) πληροφόρηση, συμβουλευτική υποστήριξη και καθοδήγηση, (2) δικτύωση και (3) χρηματοδότηση. Κατ' αυτό τον τρόπο άλλωστε διακρίνονται και τα υποστηρικτικά προγράμματα παρέμβασης του ΕΚΤα. Δεδομένου όμως ότι οι τρεις προαναφερθείς άξονες έχουν το χαρακτήρα της άμεσης βοήθειας στην ανάπτυξη επιχειρήσεων, ομαδοποιούνται υπό την ευρύτερη ομπρέλα της “υποστήριξης” προς διευκόλυνση της διάκρισης του επιπέδου παρέμβασης, σε σχέση με τους δύο πρώτους άξονες.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για παροχή ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής υποστήριξης των νέων επιχειρηματιών, το ΕΚΤα συγχρηματοδοτεί παρεμβάσεις στις χώρες μέλη της Ε.Ε. όχι μόνο για την ανάπτυξη δράσεων στους επιμέρους τομείς του 3ου άξονα, αλλά και δράσεων που προσεγγίζουν τον άξονα “υποστήριξη” συνολικά. Οι μηχανισμοί που παρέχουν ολοκληρωμένη και πολύπλευρη υποστήριξη σε νέες επιχειρήσεις ενώ παράλληλα θεωρούνται αποτελεσματικότεροι στην δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την εκκόλαψη νέων επιχειρήσεων, είναι εδώ και δεκαετίες οι θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων (Allen et al 1985, Aernoudt 2004). Πολύχρονη έρευνα στους οργανισμούς αυτούς έχει αναδείξει τα αποτελεσματικότερα επιχειρησιακά μοντέλα για την ανάδειξη βιώσιμων επιχειρήσεων, τα οποία δίνουν έμφαση στην καθοδήγηση του επιχειρηματία, στη χρηματοδότηση και στην πρόσβαση σε καλά δομημένα δίκτυα αντί της παροχής στέγασης και λοιπών υποδομών όπως συνηθίζονταν στο παρελθόν (Grimaldi et al 2005).

Το ΕΚΤα υποστηρίζει νέες και υφιστάμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσω διαφόρων οδών, όπως παροχής κινήτρων για την ίδρυση επιχειρήσεων, υποστήριξης της καινοτομίας και της οργανωσιακής αλλαγής, δημιουργίας δομών πληροφόρησης και συμβουλευτικής για δυνητικούς και υφιστάμενους επιχειρηματίες, επιδοτήσεων σε αυτοαπασχολούμενους και νέες επιχειρήσεις κλπ. Ακόμα, υποστηρίζει την βιώσιμη ανάπτυξη εγχειρημάτων χρηματοδοτώντας προγράμματα καθοδήγησης δυνητικών επιχειρηματιών, συμβουλευτικής υποστήριξης και δικτύωσης. Επιπλέον, συγχρηματοδοτεί δράσεις, όπως προγράμματα θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων, που αποσκοπούν στο να παράσχουν ολοκληρωμένη υποστήριξη σε όλους τους επιμέρους τομείς, ανάλογα με το στάδιο και επίπεδο ανάπτυξης της δραστηριότητας του υποστηριζόμενου. Τα παραδείγματα που ακολουθούν παρουσιάζουν μια αντιπροσωπευτική εικόνα των παρεμβάσεων του ΕΚΤα για την ενεργή υποστήριξη επιχειρηματιών και επιχειρήσεων.

1^η πρακτική: CLAP, local project assistance committee¹⁴ (Γαλλία)

Το πρόγραμμα προσέφερε δωρεάν συμβουλευτική μέσω συμβούλου που παρείχε τεχνική βοήθεια σε νέους δυνητικούς επιχειρηματίες, βοηθώντας τους να καταλήξουν σε ένα επιχειρηματικό σχέδιο και να βρουν χρηματοδότηση. Εφόσον κρινόταν απαραίτητο υπήρχε δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων μέσω εξειδικευμένων συνεργατών.

2^η πρακτική: MECLA¹⁵ (Φιλανδία)

Το πρόγραμμα υποστήριζε φοιτητές και ερευνητές να υλοποιήσουν επιχειρηματικά σχέδια, καθώς και μικρομεσαίες επιχειρήσεις ώστε να δικτυωθούν, να αποκτήσουν επιχειρηματικές δεξιότητες και να αναπτυχθούν. Μεταξύ άλλων διοργανώθηκαν εκδηλώσεις με στόχο τη δικτύωση καθοδήγησης για την επιχειρηματικότητα. Επειδή, η μέθοδος αξιολογήθηκε εξαιρετικά θετικά αναμένεται να εφαρμοστεί ευρέως από πολυτεχνεία και κολέγια.

¹⁴ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=133442&project_lang=fr&rp=2

¹⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=10341&project_lang=fi&rp=2
& <http://opko.laurea.fi/mentorlaurea> & www.laurea.fi

3^η πρακτική: An idea to start a new business - PROMOTOR+¹⁶ (Πολωνία)

Το Πανεπιστήμιο Adam Mickiewicz προώθησε την επιχειρηματικότητα μεταξύ των φοιτητών μέσω διαγωνισμών επιχειρηματικών σχεδίων. Παράλληλα με το διαγωνισμό, το πρόγραμμα προσέφερε συνεργασία με επιστημονικό και τεχνολογικό πάρκο και παρείχε οικονομική στήριξη.

4^η πρακτική: CRE-ACTION¹⁷ (Γαλλία)

Το πρόγραμμα εκτός από την τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη, στόχευε στη δημιουργία clusters. Οι ωφελούμενοι - μετανάστες με μια ελάχιστη αποζημίωση καθοδηγούνταν και υποστηρίζονταν ώστε να δημιουργήσουν επιχειρήσεις αξιοποιώντας τα πολυπολιτισμικά εφόδια.

2.3. Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (+1)

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στοχεύει στην επίλυση πιεστικών κοινωνικών προβλημάτων όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η εκπαίδευση, η παροχή υπηρεσιών υγείας, η φτώχεια, η ενέργεια, οι υδάτινοι πόροι κλπ., συνδυάζοντας ένα κοινωνικό όραμα ή μια αποστολή με στόχο την ανακούφιση ή την προαγωγή του συμφέροντος ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων. Η αντιμετώπιση του προβλήματος στο οποίο στοχεύει τίθεται στο

κέντρο των δραστηριοτήτων της κοινωνικής επιχείρησης και η επίλυσή του συχνά έρχεται μέσα από την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων (Stokes et al 2010).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις δεν είναι κατ' ανάγκη μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί. Ξεκινούν από ανθρώπους με όραμα και επιμονή να επιτύχουν το στόχο της κοινωνικής αλλαγής και της επίτευξης λύσεων με διάρκεια και οι οποίοι εφαρμόζουν βασικές αρχές της επιχειρηματικότητας στη λειτουργία των οργανισμών τους. Κρίσιμο στοιχείο που διαχωρίζει τις «κοινωνικές» από τις «παραδοσιακές» επιχειρήσεις είναι το γεγονός ότι στοχεύουν στην επίλυση συγκεκριμένων κοινωνικών προβλημάτων και όχι στην επίτευξη οικονομικού αποτελέσματος, το οποίο είναι το μέσο το οποίο χρησιμοποιούν για την επιτυχία του σκοπού τους. Όπως και η συνήθης επιχειρηματικότητα, έτσι και η κοινωνική επιδέχεται πλήθος ορισμών και ερμηνειών, αναλόγως με τη μορφή και το ακριβές αντικείμενό της. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν να αναπτυχθούν σχεδόν στο σύνολο μιας κοινωνίας.

Συνοπτικά, τα πεδία που ξεχωρίζουν τις κοινωνικές επιχειρήσεις από τις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις αφορούν:

- ✓ την παραγωγική / ανταγωνιστική ταυτότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων και τη πώληση των υπηρεσιών τους σε κανονικές συνθήκες αγοράς
- ✓ το βαθμό αυτονομίας από τις δημόσιες αρχές
- ✓ τα καινοτομικά χαρακτηριστικά των υπηρεσιών που παρέχονται.

¹⁶ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=13638&lang=el

¹⁷ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4488&project_lang=fr&rp=2

Στην Ευρώπη, οι πρώτες επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας άρχισαν να εμφανίζονται στις αρχές του 1970. Ειδικά μέτρα και δράσεις για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, υιοθετήθηκαν σε όλη την Ε.Ε., στα πλαίσια της κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal α' και β' κύκλου (2001-2008) με την οποία αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές πρωτοβουλίες που συσπειρώνουν εξαιρετικό ανθρώπινο δυναμικό, δημιουργούν απασχόληση, προσφέρουν νέα καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες, ενώ διέπονται από τα χαρακτηριστικά των πρωτοβουλιών κοινωνικής οικονομίας (αλληλεγγύη, εξυπηρέτηση της κοινότητας, περιορισμένο επανεπενδύσιμο στην επιχείρηση κέρδος, εθελοντική συμμετοχή κ.τ.λ.).

Χαρακτηριστικά και δραστηριότητες των κοινωνικών επιχειρήσεων

- Η νομική υπόσταση των κοινωνικών επιχειρήσεων διαφέρει από κράτος σε κράτος (ποικιλομορφία).
- Η δράσεις τους έχουν επιχειρηματικό χαρακτήρα και υπακούουν σε κριτήρια βιωσιμότητας/αποτελεσματικότητας, χωρίς ωστόσο να υποβαθμίζονται οι κοινωνικοί στόχοι της επιχείρησης.
- Η δημοκρατική οργάνωση και λειτουργία της επιχείρησης.
- Η συνύπαρξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων.
- Η κοινωνική και οικονομική καινοτομία.
- Η δραστηριοποίηση στο πλαίσιο των κανόνων και των υποχρεώσεων της αγοράς.
- Η οικονομική Βιωσιμότητα.
- Τα υψηλά επίπεδα αυτό-χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων τους.
- Η ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.
- Η κατάρτιση και η αποκατάσταση των εργασιακών δεξιοτήτων των απασχολούμενων.
- Η ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας, εμπιστοσύνης και αλληλοστήριξης μεταξύ της διοίκησης και των εργαζομένων και μεταξύ της επιχείρησης και της τοπικής κοινωνίας.
- Η προώθηση της ισότητας και της εργασιακής ποικιλομορφίας/ καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης.
- Η ανάπτυξη των δημιουργικών και παραγωγικών ικανοτήτων των ατόμων.
- Η κάλυψη συλλογικών αναγκών που δεν καλύπτονται από το δημόσιο/ ιδιωτικό τομέα μέσω της παραγωγής/ παροχής παραδοσιακών ή καινοτόμων αγαθών και υπηρεσιών.
- Η εισχώρηση των φορέων κοινωνικής δράσης στην αγορά μέσω δραστηριοτήτων έντασης εργασίας (και σε μικρότερο βαθμό έντασης κεφαλαίου).
- Η άμεση συμμετοχή των εργαζομένων στις υποθέσεις της επιχείρησης.
- Η προώθηση της επιχειρηματικότητας με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση των φαινομένων αποκλεισμού.
- Η δημιουργία ενός νέου πεδίου συνεργασίας μεταξύ των ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, των δημόσιων φορέων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, του ιδιωτικού τομέα και των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Πηγή: Marisa Burlastegui, «Introduccion al concepto de empresa social»¹⁸

¹⁸ http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/0512gr-dpaito1.pdf

Ενδεικτικά παρουσιάζονται κάποιες από τις δράσεις του ΕΚΤα στο πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας:

1^η πρακτική: Leitrim Parntership for Arts and Craft Employment: CASE¹⁹ (Ιρλανδία)

Πρόκειται για πρόγραμμα που προωθεί την αυτοαπασχόληση στις τέχνες και στη βιοτεχνία για άτομα σε μειονεκτική θέση και αγροτικές περιοχές προωθώντας τη δια βίου μάθηση και τον εντοπισμό των ευκαιριών στην αγορά της τέχνης.

2^η πρακτική: Vision 21 - Cyfle Cymru²⁰ (Ουαλία)

Πρόκειται για πρόγραμμα κοινωνικής επιχειρηματικότητας για μαθητές με ειδικές ανάγκες που μπορούσαν να επιλέξουν από ένα ευρύ φάσμα επιλογών εκπαίδευσης, όπως κηπουρική, διοίκηση γραφείου. Στο πλαίσιο του προγράμματος δημιουργήθηκε δίκτυο κοινωνικών επιχειρήσεων.

2.4. Άλλες Πρακτικές εκτός ΕΚΤα

Οι άξονες παρέμβασης του ΕΚΤα που συζητήθηκαν, ουσιαστικά αναδεικνύουν μια ευρύτερη περιοχή-πλαίσιο δράσεων για την ενίσχυση και προώθηση της επιχειρηματικότητας. Και άλλοι φορείς όπως εκπαιδευτικά ιδρύματα, ΜΚΟ, επιχειρήσεις και κοινωνικές επιχειρήσεις, ιδιωτικές πρωτοβουλίες κ.α., αναλαμβάνουν την εφαρμογή σχετικών δράσεων, οι οποίες άπτονται των ίδιων αξόνων παρέμβασης. Στην παρούσα ενότητα περιγράφονται συνοπτικά κάποιες τέτοιες πρακτικές.

✓ **KAUFFMAN FOUNDATION – “ALL TERRAIN BRAIN”²¹**

Πρόκειται για έναν από τους μεγαλύτερους οργανισμούς παγκοσμίως που έχει αφοσιωθεί στην προώθηση της επιχειρηματικότητας. Πέρα από τις δράσεις του οργανισμού για να ενισχύσει την επιχειρηματική εκπαίδευση και την έρευνα για την επιχειρηματικότητα, εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πρωτοποριακές δράσεις του οργανισμού για την καλλιέργεια και τη διατήρηση της επιχειρηματικής κουλτούρας των νέων παιδιών. Το “All Terrain Brain” είναι ένα πρόγραμμα πολυμέσων σχεδιασμένο για να ‘εκτροχιάσει’ τον τρόπο σκέψης παιδιών 8-12 ετών και να ‘αγγίξει’ τα επιχειρηματικά τους ένστικτα. Το πρόγραμμα βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν την κριτική και την δημιουργική σκέψη που απαιτείται για να ενθουσιαστούν με τις ευκαιρίες που τους παρουσιάζονται, να πάρουν το ρίσκο και να ανακαλύψουν/διαπιστώσουν ότι έχουν τη δύναμη να κάνουν τα πάντα.

✓ **KIMMEL EDUCATION AND RESEARCH CENTER - UNIVERSITY OF NEBRASKA-LINCOLN²²**

Σκοπός του προγράμματος είναι να επεκτείνει το campus του πανεπιστημίου στη νοτιοανατολική πλευρά της πόλης και να υποστηρίξει την οικονομική ανάπτυξη μέσω εκτενών εκπαιδευτικών και ερευνητικών συνεργασιών με μια πλειάδα φορέων. Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα μπορούν να ωφεληθούν μέσα από τη συμμετοχή τους στο “I2E Club” (Inventors, Investors and Entrepreneurs), αλλά και παρακολουθώντας μια σειρά σεμιναρίων, εκπαιδευτικών επισκέψεων και ερευνητικών προγραμμάτων.

¹⁹http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4520&project_lang=en&rp=2

²⁰http://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/uk4_en.pdf

²¹<http://www.allterrainbrain.org/>, <http://www.kauffman.org/>

²²<http://kimmel.unl.edu/web/kimmel/aboutus>

✓ MIT ENTREPRENEURSHIP CENTRE²³

Το κέντρο επιχειρηματικότητας του Πανεπιστημίου της Μασαχουσέτης εφαρμόζει ένα καινοτόμο εργαλείο επιχειρηματικής εκπαίδευσης βασισμένο σε 2 πυλώνες: Θεωρία και Πρακτική. Στα πλαίσια των παραπάνω βασικών πυλώνων διοργανώνονται εκπαιδευτικά σεμινάρια και εργαστήρια για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων, για τις τεχνικές

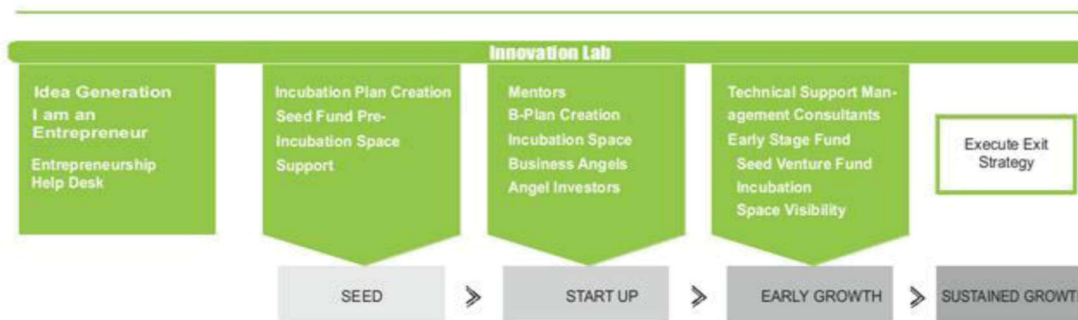
πωλήσεων, για τα οργανωτικά και στρατηγικά ζητήματα, που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα στα πλαίσια υφιστάμενων οργανισμών (intrapreneurship). Πρόκειται για εστιασμένα μαθήματα εξειδίκευσης σε διαφορετικούς κλάδους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρακτική επιχειρηματική εκπαίδευση, η οποία λαμβάνει χώρα κυρίως μέσα από ομαδικές εργασίες φοιτητών με διαφορετικό γνωστικό αντικείμενο και τη συνεργασία φοιτητών με startup επιχειρηματίες.

✓ BUSINESS INCUBATION PROGRAM – UNIVERSITY OF CENTRAL FLORIDA²⁴

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι να λειτουργήσει σαν επιταχυντής της ανάπτυξης νέων επιτυχημένων επιχειρήσεων για την κοινωνία, παρέχοντας μια σειρά από υπηρεσίες και πόρους στους υποστηριζόμενους. Η επώαση περιλαμβάνει αρχικά συνεδρίες στρατηγικής και ανεπίσημες συναντήσεις με συμβούλους και προσωπικό της θερμοκοιτίδας, που βοηθούν εξατομικευμένα τους υποστηριζόμενους να προσδιορίσουν το αντικείμενο, την αγορά και τους πόρους του εγχειρήματός τους, δημιουργώντας το επιχειρηματικό τους σχέδιο. Ακόμα, διοργανώνονται εκπαιδευτικά προγράμματα και προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων για να καλύψουν τις ανάγκες όλων των υποστηριζόμενων. Οι επιχειρήσεις αποχωρούν από το πρόγραμμα επώασης όταν είναι έτοιμες να εισέλθουν στο επόμενο στάδιο της ανάπτυξής τους (περίπου 36 μήνες).

✓ INNOVATION LAB²⁵

Με αποκλειστικό σκοπό την προώθηση και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, το Innovation Lab – μέρος του τεχνολογικού πάρκου TBI της Ινδίας – αποτελεί πλατφόρμα ανάπτυξης δημιουργικών ιδεών και καινοτομίας. Αποστολή του οργανισμού είναι να δημιουργήσει, να εκπαιδεύσει και να εκκολάψει την ανάπτυξη καινοτομίας.

²³ <http://entrepreneurship.mit.edu/curriculum/entrepreneurship-education-curriculum-tool>

²⁴ <http://www.incubator.ucf.edu/incubationprogram/index.html>

²⁵ <http://www.innovationlab.in/>

Επίσης, αποστολή του είναι η μεταφορά της καινοτομίας στην κοινωνία και όραμά του να καλλιεργήσει την επιχειρηματική κουλτούρα συμβάλλοντας στην επιχειρηματική ανάπτυξη της Ινδίας. Πέραν από τις υποδομές, την τεχνική υποστήριξη και την συμβουλευτική, το Innovation Lab υποστηρίζει την ανάπτυξη τεχνολογιών, μέσω κεφαλαίου πρώιμων χρηματοδοτήσεων, αποτελώντας ένα πλήρες εργαλείο πρώιμης εκκόλαψης εγχειρημάτων. Το ευρύ δίκτυο του οργανισμού, παρέχει πρόσβαση σε χρηματοδότες, συμβούλους (business developers), καθοδηγητές (mentors), ειδικούς σε θέματα τεχνολογίας, κυβερνητικούς οργανισμούς και άλλους φορείς που μπορούν να υποστηρίξουν σε κάθε τους πτυχή τα νέα εγχειρήματα.

✓ SYMBID²⁶

Πρόκειται για ηλεκτρονική πλατφόρμα μέσω της οποίας δυνητικοί και νέοι επιχειρηματίες μπορούν να αναζητήσουν χρηματοδότηση για το εγχείρημά τους, εκθέτοντας βασικά στοιχεία της ιδέας τους σε μικρο-επενδυτές. Οι επενδυτές, μέσα από την πλατφόρμα μπορούν να εξετάσουν

περιγραφές εγχειρημάτων και προφίλ επιχειρηματιών (ή και να έρθουν σε άμεση επαφή μαζί τους) , καθώς και να αποφασίσουν αν θέλουν να επενδύσουν. Τα ποσά μικρο-επένδυσης ξεκινούν από €20. Οι επιχειρηματίες ορίζουν το ποσό της επένδυσης που ζητούν, όπως και το μερίδιο της εταιρείας που είναι διατεθειμένοι να δώσουν ως αντάλλαγμα, ενώ οι όροι της συναλλαγής αποφασίζονται από κοινού με τον επιχειρηματία και την ομάδα που συντονίζει την πλατφόρμα. Η πλατφόρμα εξυπηρετεί και ως μεσάζων, ώστε να μην χρειάζεται να επικοινωνούν και να διαπραγματεύονται οι επιχειρηματίες με το σύνολο των επενδυτών τους. Για να γίνει δεκτό ένα εγχείρημα στο symbid θα πρέπει να πληροί κάποια βασικά κριτήρια ένταξης

✓ THE - HUB²⁷

Πρόκειται για μια κοινωνική επιχείρηση, που σύμφωνα με την αποστολή της φιλοδοξεί να εμπνεύσει και να υποστηρίξει επιχειρηματικές πρωτοβουλίες για έναν καλύτερο κόσμο. Πιστεύοντας ότι δεν υπάρχει έλλειψη καλών ιδεών, αλλά έλλειψη πόρων και πρόσβασης σε αυτούς. Το HUB δημιούργησε ένα δίκτυο περισσότερων από 30 'σημείων' ανά τον κόσμο που παρέχουν πρόσβαση μεταξύ άλλων σε διασυνδέσεις, τεχνογνωσία, εμπειρία και κεφάλαια. Παράλληλα, δημιούργησε μια παγκόσμια κοινότητα ανθρώπων διαφορετικών ειδικοτήτων, με διαφορετικό γνωστικό αντικείμενο και κουλτούρα, που εργάζονται για να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις. Στόχος είναι τα 'σημεία' του HUB, αξιοποιώντας τη δυναμική των μελών τους και όλα τα κατάλληλα εργαλεία, να προσφέρουν ένα διαφορετικό και πρόσφορο περιβάλλον για την καινοτομία.

²⁶ <http://www.symbid.com/>

²⁷ <http://the-hub.net/>

✓ **ENTREPRENEURSHIP HUB – IMPERIAL COLLEGE**²⁸

Στόχος του Hub είναι να ενισχύσει την επιχειρηματική κουλτούρα των φοιτητών του ιδρύματος, δίνοντάς τους την ευκαιρία να εξερευνήσουν επιχειρηματικές ιδέες και να αναπτύξουν πρακτικές επιχειρηματικές δεξιότητες, είτε αυτοί βρίσκονται στο πρώιμο στάδιο σύλληψης μια ιδέας είτε στην υλοποίησή της. Η υποστήριξη παρέχεται μέσα από μια ευρεία γκάμα μαθημάτων και παρουσιάσεων σχετικών με την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία, τα κεφάλαια υψηλού ρίσκου κλπ. που προσφέρονται τόσο σε προπτυχιακούς όσο και σε μεταπτυχιακούς φοιτητές όλων των ειδικοτήτων. Ακόμα παρέχονται εκπαιδευτικά προγράμματα που προωθούν την δημιουργία εγχειρημάτων, καθώς φέρνουν κοντά δυνητικούς επιχειρηματίες (κατόχους ιδεών) και φοιτητές με σκοπό να συνεργαστούν για να αναπτύξουν επιχειρηματικά μοντέλα βασισμένα στις ιδέες τους. Τέλος, στα πλαίσια του Hub διεξάγονται διαγωνισμοί επιχειρηματικού σχεδίου - που πέραν των επάθλων προσφέρουν εμπειρίες στους συμμετέχοντες, όπως και πρόσβαση σε ένα ευρύ δίκτυο πληροφοριών και ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας του Hub.

✓ **VIRTUAL INCUBATION COMPANY**²⁹

Η εταιρεία εξειδικεύεται στην δημιουργία και ανάπτυξη τεχνολογικών εγχειρημάτων (startups) υποστηρίζοντας νέες επιχειρήσεις που έχουν στην κατοχή τους καινοτόμες τεχνολογίες με δυνατότητες εμπορικής εκμετάλλευσης. Αποστολή της εταιρείας είναι να μεγιστοποιήσει τις πιθανότητες επιτυχίας των επιχειρήσεων που εκκολάπτει και να παράσχει υψηλής απόδοσης επενδυτικές ευκαιρίες στο δίκτυο επενδυτών της. Ουσιαστικά προσφέρει όλη την απαραίτητη υποστήριξη σε νέους επιχειρηματίες (κεφάλαια, τεχνογνωσία, εμπειρία, δικτύωση, συμβουλευτική κλπ.), φέρνοντάς τους σε επαφή με ειδικούς από τον επιχειρηματικό, τεχνολογικό και επενδυτικό χώρο, ώστε να εκκολάψουν την ιδέα τους σε μια εύρωστη επιχείρηση. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εικονικής αυτής θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων είναι ότι η υποστήριξη παρέχεται κυρίως δικτυακά μέσω της πλατφόρμας της εταιρείας, ενώ συναντήσεις με ειδικούς εμπειρογνώμονες ή/και επενδυτές γίνονται μόνο όταν είναι απαραίτητο, ελαχιστοποιώντας έτσι τα σχετιζόμενα κόστη.

✓ **THE INDUS ENTREPRENEURS (TiE)**³⁰

Ο οργανισμός ιδρύθηκε το 1992 στη Silicon Valley και σήμερα αριθμεί περισσότερα από 13.000 μέλη – μεταξύ των οποίων περισσότεροι από 2.500 έμπειροι επιχειρηματίες και στελέχη, σε 14 χώρες, σε 57 σημεία. Προσηλωμένος στην δημιουργία πλούτου και στην επιστροφή του στην κοινωνία, έχει σαν αποστολή να προωθήσει την επιχειρηματικότητα μέσω εκπαίδευσης, καθοδήγησης και δικτύωσης. Το δίκτυο TiE διοργανώνει μια σειρά συνεδρίων και εκδηλώσεων με σκοπό τόσο την εκπαίδευση δυνητικών και νέων επιχειρηματιών, όσο και την δικτύωσή τους με mentors, επενδυτές, καθιερωμένους επιχειρηματίες και άλλους ειδικούς. Επίσης διοργανώνει τακτικά εργαστήρια και εξατομικευμένες συνεδρίες υποστήριξης στα μέλη του. Το δίκτυο TiE έχει υποστηρίξει ως σήμερα περισσότερους από 10.000 επιχειρηματίες και έχει βοηθήσει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη των κοινωνιών που έχει εμπλακεί.

²⁸ <http://www3.imperial.ac.uk/entrepreneurship>

²⁹ <http://www.virtual-incubation.com/>

³⁰ <http://www.tie.org/>

✓ **SOCIAL INNOVATION FUND**³¹

Το Social Innovation Fund είναι μια πρωτοβουλία που εποπτεύεται από το “Corporation for National & Community Service of USA” και φιλοδοξεί να αποδείξει ότι η σύλληψη της ιδέας, η καινοτομία και η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, μπορούν να είναι αποτελεσματικές στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων. Σκοπός του εγχειρήματος είναι να εξουσιοδοτήσει κοινωνικές ομάδες να ανακαλύψουν και να αναπτύξουν λύσεις που έχουν πραγματικό αντίκτυπο στα κοινωνικά ζητήματα, καθώς και να δημιουργήσει κίνητρα στους οργανισμούς που επιχορηγούν τέτοιες δράσεις, ώστε να στοχεύουν αποτελεσματικότερα τους πόρους τους. Η χρηματοδότηση του εγχειρήματος προέρχεται σε αναλογία 3:1 από τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα και οι δράσεις του επικεντρώνονται σε “επενδύσεις που δουλεύουν” - δηλαδή δοκιμασμένες και επιτυχημένες πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί σε μικρή κλίμακα και χρηματοδοτούνται προκειμένου να επεκταθούν/αντιγραφούν σε άλλες κοινωνίες. Η επιλογή των επιχορηγούμενων οργανισμών γίνεται έπειτα από σχετικό διαγωνισμό, που λαμβάνει χώρα σε όλες τις Πολιτείες.

³¹ <http://www.nationalservice.gov/about/programs/innovation.asp>

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο κεφάλαιο που προηγήθηκε εξετάστηκαν οι άξονες παρέμβασης των δράσεων του ΕΚΤα για την προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. και παρατέθηκαν παραδείγματα σχετικών δράσεων που έχουν πραγματοποιηθεί από διάφορους φορείς στα πλαίσια των παρεμβάσεων αυτών. Ακόμα παρουσιάστηκαν δράσεις, εγχειρήματα και πρωτοβουλίες (καλές πρακτικές) με την ίδια στόχευση, που εφαρμόζονται ή σχεδιάζονται από ιδρύματα, οργανισμούς, άλλες πρωτοβουλίες και φορείς εκτός των πλαισίων συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων του ΕΚΤα. Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να περιγράψει και να αναδείξει δράσεις που υλοποιήθηκαν μέσω των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων του ΕΚΤα στην Ελλάδα στα πλαίσια των προαναφερθέντων αξόνων παρέμβασης. Για την καλύτερη κατανόηση της σκοπιμότητας των επί μέρους δράσεων αλλά και για την αξιολόγηση αυτών, σκόπιμο είναι να παραθέσουμε προηγουμένως κάποια από τα βασικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα. Τα στοιχεία που παρατίθενται παρακάτω προκύπτουν από τις έρευνες του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) στα πλαίσια του Παγκόσμιου Παρατηρητήριου Επιχειρηματικότητας (Global Entrepreneurship Monitor).

3.1. Βασικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Ο βασικότερος δείκτης μέτρησης της επιχειρηματικότητας είναι σύμφωνα με το GEM, η **επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων**. Ο δείκτης της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων περιλαμβάνει τόσο τους νέους επιχειρηματίες, πρόσωπα δηλαδή που έχουν ξεκινήσει πρόσφατα τη λειτουργία της επιχείρησής τους ή που έχουν ξεκινήσει τις διαδικασίες έναρξης μιας νέας επιχείρησης, όσο και τους δυνητικούς (ή επίδοξους) επιχειρηματίες, πρόσωπα δηλαδή που δηλώνουν ότι σκοπεύουν άμεσα να προχωρήσουν σε έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η Ελλάδα, παραδοσιακά την τελευταία πενταετία, εμφανίζει υψηλούς δείκτες επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων σε σύγκριση με το μέσο όρο των χωρών που συμμετέχουν στις έρευνες του Παρατηρητήριου – 8,8% για το 2009. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται και στην έκθεση του IOBE (2010), η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων είναι συνήθως δείκτης αντιστρόφως ανάλογος της οικονομικής ανάπτυξης³². Ιδιαίτερη σημασία για την ερμηνεία του παραπάνω δείκτη έχει να εξεταστούν τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά, το σημαντικότερο εκ των οποίων είναι τα κίνητρα της επιχειρηματικότητας. Στην έρευνα του GEM χρησιμοποιούνται δύο βασικές κατηγορίες κινήτρων, και συγκεκριμένα:

- A. Η **επιχειρηματικότητα ευκαιρίας**: για την οποία κίνητρο αποτελεί η αξιοποίηση μιας επιχειρηματικής ευκαιρίας η οποία εντοπίζεται από το άτομο, αξιολογείται στα πλαίσια του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, και τελικά το ωθεί στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης.
- B. Η **επιχειρηματικότητα ανάγκης**: η οποία αφορά την περίπτωση ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας λόγω έλλειψης εναλλακτικών επιλογών, ανεργίας, δυσαρέσκειας με την υπάρχουσα εργασία, φόβου για απόλυση κλπ.

³² Για τις χώρες που βασίζονται στην καινοτομία, στις οποίες συγκαταλέγεται σύμφωνα με το GEM η Ελλάδα.

Παραδοσιακά στην Ελλάδα η **επιχειρηματικότητα ανάγκης** είναι ιδιαίτερα υψηλή επηρεάζοντας σημαντικά το δείκτη επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων. Το 2009 ωστόσο, το ποσοστό των επιχειρηματιών ανάγκης μειώθηκε σε 2,3% του πληθυσμού 18-64, έναντι 3% το 2008, περίπου δηλαδή το 1/4 της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων. Το γεγονός δείχνει αρχικά ότι παρά την κρίση (η οποία δεν έχει εκδηλωθεί πλήρως την περίοδο συλλογής δεδομένων για την έρευνα) τα άτομα εξακολουθούν να βρίσκουν επιχειρηματικές ευκαιρίες στην αγορά. Παρ' όλα αυτά θα πρέπει να σημειωθεί ότι ποσοστό 27% του πληθυσμού (οριακά μεγαλύτερο από τα προηγούμενα χρόνια) δηλώνει ότι ωθήθηκε σε επιχειρηματική δραστηριότητα από ένα συνδυασμό ευκαιρίας και ανάγκης, πράγμα που σημαίνει ότι το ποσοστό της επιχειρηματικότητας ανάγκης είναι ενδεχομένως αρκετά υψηλότερο. Συνολικά η Ελλάδα εμφανίζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά επιχειρηματικότητας ανάγκης στην Ευρώπη, αρκετά υψηλότερο από τον μέσο όρο των σχετιζόμενων χωρών που βασίζονται στην καινοτομία.

Ένας ακόμα σημαντικός δείκτης είναι η **καθιερωμένη επιχειρηματικότητα**, που αφορά στους επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται ενεργά για περισσότερα από 3,5 χρόνια. Ο δείκτης, τροφοδοτούμενος από τους υψηλούς δείκτες επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων των προηγούμενων χρόνων, διαμορφώνεται το 2009 σε 15,1% του πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών, την μεγαλύτερη δηλαδή επίδοση των τελευταίων χρόνων για την Ελλάδα και την υψηλότερη στην Ευρώπη. Η τιμή του δείκτη καθιερωμένης επιχειρηματικότητας βέβαια, είναι σαφώς επηρεασμένη από τα πολύ υψηλά ποσοστά αυτοαπασχόλησης στην Ελλάδα.

Όσον αφορά τους επιχειρηματίες που ανέστειλαν την δραστηριότητά τους, η ετήσια έκθεση του IOBE καταγράφει μια οριακή αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Το ποσοστό του πληθυσμού 18-64 ετών που ανέστειλαν τη δραστηριότητά τους διαμορφώνεται σε 2,6% το 2009. Σημειώνεται ότι τα στοιχεία της έκθεσης προέκυψαν από έρευνα που διεξήχθη στα μέσα του 2009 όταν οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης ήταν ακόμα ήπιες για την Ελλάδα.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι σχεδόν το 1/4 του πληθυσμού στην Ελλάδα είχε κάποιου τύπου επιχειρηματική ενασχόληση κατά το 2009. Το ποσοστό αυτό αποτελεί την υψηλότερη επίδοση στην Ευρώπη και ξεπερνά το μέσο όρο των χωρών που συμμετέχουν στο Παγκόσμιο Παρατηρητήριο. Από αυτό το ποσοστό, τα 2/3 είναι ατομικές επιχειρήσεις ενώ ένα πρόσθετο 20% αφορά σε ομόρρυθμες εταιρείες. Μόνο το 12% της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα αφορά σε κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις (ΑΕ και ΕΠΕ) δηλαδή την πλέον δομημένη μορφή επιχείρησης στη χώρα (GEM 2008).

Για την αξιολόγηση των δεδομένων που προαναφέρθηκαν, ιδιαίτερη σημασία έχει η εξέταση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικότητας: κλάδος, καινοτομία, ανταγωνισμός, εξωστρέφεια, τεχνολογία, δημιουργία θέσεων εργασίας.

Ένα χαρακτηριστικό που παραδοσιακά χαρακτηρίζει την ελληνική επιχειρηματικότητα είναι η συγκέντρωση των επιχειρήσεων στον τελευταίο κρίκο της αλυσίδας αξίας, δηλαδή στον τελικό καταναλωτή. Το **κλαδικό** αυτό στοιχείο, είναι που χαρακτηρίζει «ρηχή» την ελληνική επιχειρηματικότητα τα τελευταία χρόνια. Στην έκθεση του IOBE που δημοσιεύτηκε το 2010, παρ' όλο που το ποσοστό των αγαθών προς τους καταναλωτές εξακολουθεί να κατέχει ηγέτιδα θέση μεταξύ των νέων εγχειρημάτων (46,5%), έχει μειωθεί σημαντικά σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια (58% το 2008 και 63% το 2006) και είναι μόνο οριακά υψηλότερο

από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. από τον οποίο συνήθως υπερτερούσε κατά πολύ. Ακόμα στην έκθεση του IOBE σημειώνεται εντυπωσιακή άνοδος του ποσοστού των νέων εγχειρημάτων στον τομέα της μεταποίησης (36,5% έναντι 23% το 2008), αύξηση αφ' ενός ενθαρρυντική, η οποία όμως πρέπει να επιβεβαιωθεί σε επόμενες μετρήσεις προκειμένου να σηματοδοτήσει στροφή της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε ευρύτερο φάσμα της αλυσίδας αξίας. Τέλος, το ποσοστό των νέων εγχειρημάτων που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών προς άλλες επιχειρήσεις παραμένει σταθερό, γεγονός όχι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό καθώς αυτές οι επιχειρήσεις είναι που μπορούν να επηρεάσουν την καινοτομικότητα και την προστιθέμενη αξία μιας σύγχρονης οικονομίας.

Η συνεισφορά της νέας επιχειρηματικότητας στη **δημιουργία θέσεων εργασίας** δεν προβλέπεται σημαντική τα επόμενα χρόνια. Στην έρευνα του IOBE αναφέρεται ότι το 42% των επιχειρήσεων αρχικών σταδίων απασχολεί μόνο τον/τους ιδιοκτήτη/ες του, ενώ ένα πρόσθετο 43% δηλώνει ότι δεν δύναται – κατά την ίδρυση και τα πρώτα χρόνια δραστηριοποίησης – να προσφέρει απασχόληση σε περισσότερα από πέντε άτομα. Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν πολύ συγκρατημένες εκτιμήσεις σχετικά με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (και άρα ανάπτυξης) κατά την επόμενη πενταετία. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από το ότι καμία επιχείρηση δεν χαρακτηρίστηκε ως υψηλής ανάπτυξης (προοπτική δημιουργίας τουλάχιστον 20 νέων θέσεων εργασίας) κατά την έρευνα του 2009 σε σχέση με ποσοστό περίπου 10% κατά την έρευνα του 2008.

Όσον αφορά την **καινοτομία** και την **ανταγωνιστικότητα** (βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας σύμφωνα με το GEM), τα αποτελέσματα της έρευνας του IOBE είναι και πάλι αποθαρρυντικά. Ενώ το 2008 το 1/4 των νέων επιχειρηματιών δήλωνε πως τα προϊόντα/υπηρεσίες του είναι καινοτομικά και προσφέρουν κάτι εντελώς νέο για τους πελάτες του, το ποσοστό αυτό συρρικνώθηκε σε 13,1% το 2009, αισθητά χαμηλότερο από τον μέσο όρο των χωρών του GEM (17,2%), αλλά και από το μέσο όρο των χωρών καινοτομίας (16,7%). Ακόμα, μόλις το 7,2% των νέων επιχειρηματιών δηλώνει ότι εισέρχεται σε μια νέα αγορά, ενώ το 55% γνωρίζει ότι εισέρχεται σε μια αγορά με πολλούς ανταγωνιστές. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα δε δημιουργούν νησίδες (niche) αγορές αλλά εισέρχονται σε έντονα ανταγωνιστικές, ενδεχομένως με χαμηλά εμπόδια εισόδου.

Ένα ενθαρρυντικό ποιοτικό στοιχείο αφορά την **εξωστρέφεια** των νέων επιχειρήσεων, η οποία φαίνεται να ενισχύεται ελαφρώς σε σχέση με προηγούμενες μετρήσεις. Το 2009, παρ' όλο που το 40% των νέων επιχειρήσεων δηλώνουν ότι συναλλάσσονται μόνο με εγχώριους πελάτες, εμφανίζεται ένα 6,6% νέων επιχειρήσεων με έντονη εξαγωγική δραστηριότητα και τα 3/4 των πελατών του να προέρχονται από άλλες αγορές.

Σύμφωνα με το GEM η **χρήση νέων τεχνολογιών** αποτελεί ένα ακόμα ποιοτικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας. Τα αποτελέσματα της έκθεσης του IOBE είναι και πάλι αποθαρρυντικά. Το ποσοστό νέων επιχειρήσεων που αρκείται στη χρήση παλιάς τεχνολογίας παραμένει σταθερά μεγαλύτερο του 58% τα δύο τελευταία χρόνια, ενώ το ποσοστό των νέων επιχειρηματιών που αξιοποιούν τεχνολογίες και διαδικασίες διαθέσιμες τον τελευταίο χρόνο συρρικνώνεται στο 10,3% το 2009 από 22,7% το 2008.

Η **χρηματοδότηση** ενός νέου εγχειρήματος, μπορεί να μην είναι ποιοτικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων, αποτελεί όμως ζωτικό πεδίο διερεύνησης και πολιτικής παρέμβασης ιδιαίτερα στις μέρες μας με τη δεδομένη στενότητα των παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών μέσων να στηρίζουν νέα εγχειρήματα. Η άτυπη χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας, σημείωσε αύξηση το 2009, με το 2,3% του πληθυσμού να δηλώνει ότι έχει χρηματοδοτήσει με προσωπικά κεφάλαια το εγχείρημα ενός τρίτου προσώπου. Ο ίδιος δείκτης το 2008 δεν ξεπέρασε το 1,8%. Η στενή σχέση του άτυπου επενδυτή με τον επιχειρηματία αρχικών σταδίων (40% συγγενικά πρόσωπα), που είχε παρατηρηθεί σε προηγούμενες έρευνες του GEM, επιβεβαιώνεται και με τα στοιχεία του 2009, με 2 στους 3 άτυπους επενδυτές να είναι συγγενικά πρόσωπα των επιχειρηματιών. Εκτός της έκτασης των άτυπων επενδυτών, αύξηση παρατηρήθηκε και στην ένταση της χρηματοδότησης από άτυπους επενδυτές, πιθανότατα ως συνέπεια της αδυναμίας άντλησης συμπληρωματικών πόρων από άλλα χρηματοδοτικά μέσα. Έτσι, το μέσο ποσό άτυπης επένδυσης το 2009 προσεγγίζει τις 60.000€, ενώ το αντίστοιχο μέσο ποσό το 2008 ήταν 40.000€. Σημειώνεται ότι αντίστοιχη αύξηση του απαιτούμενου ποσού άτυπης επένδυσης παρατηρήθηκε σε όλες τις χώρες που βασίζονται στην καινοτομία.

Σημαντικό παράγοντα για την ανάλυση του παρόντος σχεδίου δράσης αποτελούν τα **δημογραφικά χαρακτηριστικά** των Ελλήνων επιχειρηματιών. Ένα από τα βασικότερα που αποκαλύπτει η έρευνα του IOBE (2010) αφορά την γυναικεία επιχειρηματικότητα. Παραδοσιακά στις χώρες που δίνουν έμφαση στην καινοτομία, οι γυναίκες είναι λιγότερο ενεργές επιχειρηματικά από τους άνδρες, κυρίως διότι εστιάζουν στη μισθωτή εργασία, όπου παρέχονται σημαντικές διευκολύνσεις στην εργαζόμενη μητέρα. Το 2009, παρ' όλο που στην Ελλάδα σημειώθηκε η 4η υψηλότερη επίδοση στο σύνολο του πληθυσμού 18-64 ετών ανάμεσα στις χώρες καινοτομίας (6%), ο δείκτης υποχωρεί αισθητά σε σχέση με το 2008 (7,7%). Η πτώση αυτή μπορεί να αποδοθεί στην ευρύτερη συρρίκνωση των δεικτών επιχειρηματικότητας, όμως το 2009 παρουσιάζεται μείωση και του ποσοστού γυναικείας επιχειρηματικότητας ως μεριδίου του συνόλου της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες - 34% έναντι 39% το 2008. Όσον αφορά τα κίνητρα της επιχειρηματικότητας, η έρευνα του IOBE αναδεικνύει αύξηση της επιχειρηματικότητας ανάγκης στις γυναίκες και αισθητή πτώση της επιχειρηματικότητας ανάγκης στους άντρες. Συνολικά η Ελλάδα εξακολουθεί να διατηρεί το υψηλότερο ποσοστό επιχειρηματικότητας ανάγκης μεταξύ των χωρών που βασίζονται στην καινοτομία. Άλλα χαρακτηριστικά της γυναικείας επιχειρηματικότητας είναι:

- Δραστηριοποίηση σε μεταγενέστερο ηλικιακό στάδιο (35-44) από τους άνδρες (25-34).
- Τουλάχιστον ίδιο μορφωτικό επίπεδο με τους άνδρες.
- Λιγότερη αισιοδοξία για την επιχειρηματική εξέλιξη από τους άνδρες.
- Εστίαση σε προϊόντα/υπηρεσίες με αποδέκτη τον τελικό καταναλωτή, ελάχιστη ενασχόληση με την μεταποίηση και την παροχή αγαθών προς επιχειρήσεις, καμία ενασχόληση με την υψηλή τεχνολογία.
- Έντονη εξωστρέφεια σε σχέση με τους άνδρες.

Ένα άλλο βασικό δημογραφικό χαρακτηριστικό με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το παρόν Σχέδιο Δράσης είναι το **εκπαιδευτικό επίπεδο των νέων επιχειρηματιών**.

Πίνακας 1. Ποσοστιαία διάρθρωση της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων ως προς το εκπαιδευτικό κλιμάκιο, Ελλάδα (2009).

Εκπαιδευτικό επίπεδο	2009 (%)	2008 (%)	2003-2007 Μέσος όρος (%)
Μερική Δευτεροβάθμια	3,8	11,6	10,5
Δευτεροβάθμια	57,3	46,2	46,6
Τριτοβάθμια	19,3	15,5	28,0
Μεταπτυχιακό/ Διδακτορικό	19,6	26,6	14,9
Σύνολο	100	100	100

Πηγή: IOBE επεξεργασία στοιχείων GEM

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, παρατηρείται διαχρονικά σημαντική αύξηση των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εμπλέκονται στην επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων, με ταυτόχρονη μείωση των εμπλεκόμενων αποφοίτων πρωτοβάθμιας ή μερικής δευτεροβάθμιας³³ εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως μπορεί να σχετιστεί με τη σχετικά υψηλή τάση μείωσης (-8%) της σχολικής διαρροής από την υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως αυτή αποτυπώνεται την δεκαετία 1996-2006 (Planet SA 2007). Ακόμα, για το 2009 παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που επιχειρούν, σε σχέση με το 2008, τάση όμως που δεν συνάδει με την εικόνα της προηγούμενης πενταετίας όπου η εμπλοκή αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα ήταν σαφώς αυξημένη. Αξιοσημείωτη είναι και η μείωση του ποσοστού συμμετοχής αποφοίτων μετά-τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων κατά το 2009 σε σχέση με το 2008, μείωση όμως που επίσης δε συνάδει με την γενικότερη αύξηση που παρατηρείται σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία. Οι διακυμάνσεις των ποσοστών εμπλοκής στην επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο, πιθανών σχετίζονται με παρεμβάσεις και δράσεις που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα στα πλαίσια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 με τη συγχρηματοδότηση του ΕΚΤα. Οι δράσεις αυτές περιγράφονται στην επόμενη ενότητα του κεφαλαίου.

Ένας ακόμα δείκτης που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι ο **δείκτης εισοδήματος**, σύμφωνα με τον οποίο διαχρονικά περίπου το 50% της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων προέρχεται από άτομα των ανώτερων εισοδηματικών κλιμακίων. Το χαρακτηριστικό αυτό υπερθεματίζει την σημασία του αρχικού κεφαλαίου για την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης.

Για την εκδήλωση τις επιχειρηματικότητας πολύ σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και μια σειρά προσωπικών παραγόντων και αντιλήψεων του επίδοξου επιχειρηματία.

Η **συναναστροφή** με κάποιον άλλον νέο επιχειρηματία θεωρείται ότι επηρεάζει θετικά την απόφαση του ατόμου να εισέλθει στον επιχειρηματικό στίβο καθώς εκτός από γνώσεις και εμπειρίες που μπορεί να μεταφέρει στον επίδοξο επιχειρηματία, μπορεί να του εξασφαλίσει και πρόσβαση σε ένα δίκτυο σχετιζόμενων φορέων. Ο δείκτης ακολουθώντας σταθερά ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια διαμορφώνεται στο 60% των επιχειρηματιών

³³ Μερική δευτεροβάθμια νοείται η υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο).

αρχικών σταδίων για το 2009, επίδοση εξαιρετικά υψηλή συγκρινόμενη με τις υπόλοιπες χώρες καινοτομίας.

Η <ανανγνώριση επιχειρηματικών ευκαιριών αποτελεί έναν ακόμα πρώιμο δείκτη εμφάνισης νέας επιχειρηματικότητας, ο οποίος – σύμφωνα με αποτελέσματα ερευνών του GEM – φαίνεται να είναι αντιστρόφως ανάλογος του επιπέδου ανάπτυξης μιας χώρας. Στην Ελλάδα ο δείκτης άγγιξε το 28% στο σύνολο του πληθυσμού ενώ αισθητά αυξημένος (33,8%) εμφανίζεται μεταξύ των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων, εκφράζοντας την ευρύτερη αισιοδοξία τους.

Το επίπεδο αυτοπεποίθησης του πληθυσμού σχετικά με τις **γνώσεις, ικανότητες** και εμπειρίες που απαιτούνται για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι ένας ακόμα πρώιμος δείκτης εμφάνισης επιχειρηματικότητας, ο οποίος όμως δεν αποδίδει αντικειμενική εικόνα μιας και σχηματίζεται αποκλειστικά από τις προσωπικές εκτιμήσεις των ερωτηθέντων. Οι Έλληνες χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα αυτοπεποίθησης όπως δείχνει η διαχρονική εξέλιξη του δείκτη που κατατάσσει την Ελλάδα στη δεύτερη θέση μεταξύ των χωρών του GEM. Στο σύνολο του πληθυσμού η τιμή του δείκτη ανήλθε στο 68%, ενώ για τους επιχειρηματίες αρχικών σταδίων σκαρφάλωσε στο 90%. Επισημαίνεται ότι σε χώρες με υψηλότερους δείκτες και υψηλότερης ποιότητας επιχειρηματικότητα, οι εκτιμήσεις είναι πιο συγκρατημένες.

Ένας σημαντικός αποτρεπτικός παράγοντας για την εκδήλωση επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων όπως έχει επισημανθεί από παλιότερες έρευνες του GEM είναι ο **φόβος για πιθανή αποτυχία του εγχειρήματος**. Στην Ελλάδα ο δείκτης αυτός αντικατοπτρίζει και την ευρύτερη αντίληψη και κουλτούρα της κοινωνίας περί επιχειρηματικής αποτυχίας. Όπως προκύπτει από σχετική έρευνα για την στάση των νέων απέναντι στην επιχειρηματικότητα (KEMAK 2006), μόλις το 10% του δείγματος θεωρεί ότι η επιχειρηματική αποτυχία δεν στιγματίζει κοινωνικά των επιχειρηματία. Οι έλληνες επίδοξοι επιχειρηματίες, παρά την έντονη αυτοπεποίθησή τους σχετικά με τις προσωπικές τους ικανότητες, βρίσκονται στις πρώτες θέσεις της παγκόσμιας κατάταξης σχετικά με το φόβο της αποτυχίας με ποσοστό μεγαλύτερο του 33%. Ωστόσο, το επίπεδο εκπαίδευσης έχει αποδειχθεί ότι επιδρά αντιστρόφως ανάλογα του φόβου αποτυχίας, έτσι ο δείκτης αυτός περιορίζεται όσο αυξάνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο του ατόμου.

Οι προσωπικοί παράγοντες που συζητήθηκαν παραπάνω αποτυπώνουν εν μέρει τα χαρακτηριστικά της τοπικής επιχειρηματικής κουλτούρας, μια ευρύτερη ανάλυση της οποίας δύναται να αναδείξει τις περιοχές ενδιαφέροντος που μπορούν να βελτιωθούν - μέσω ανάληψης συγκεκριμένων πρωτοβουλιών και εφαρμογής πολιτικών - ώστε να προαχθεί η επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων. Η έρευνα του IOBE εξετάζει τέσσερις παράγοντες για να προσεγγίσει τις αντιλήψεις της κοινωνίας για την επιχειρηματικότητα.

Ο πρώτος παράγοντας αφορά την **εξίσωση του πλούτου** μεταξύ των ατόμων μιας κοινωνίας. Σταθερά στην Ελλάδα, περίπου το 63% των ερωτώμενων θα επιθυμούσε το σύνολο των πολιτών να απολαμβάνει το ίδιο βιοτικό επίπεδο. Η υψηλή αυτή επίδοση, αν και χαμηλότερη από άλλες χώρες που βασίζονται στην καινοτομία, επηρεάζει αρνητικά τη νέα επιχειρηματικότητα δεδομένου ότι η **“δαιμονοποίηση” του κέρδους** λειτουργεί ανασταλτικά στην εκδήλωσή της. Στον αντίποδα, 2/3 των Ελλήνων θεωρούν την

επιχειρηματικότητα **καλή επιλογή καριέρας**, γεγονός που κατατάσσει την Ελλάδα στην 4η θέση μεταξύ των χωρών του GEM και υψηλότερα από το μέσο όρο των χωρών καινοτομίας.

Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αντιλαμβάνεται τους επιχειρηματίες, η Ελλάδα υστερεί κατά πολύ των εταίρων της στις χώρες καινοτομίας αν και το 70% του πληθυσμού θεωρεί ότι οι επιχειρηματίες απολαμβάνουν **κοινωνική καταξίωση**.

Ο τέταρτος παράγοντας κουλτούρας που εξετάζεται από τον IOBE αφορά τη **συχνότητα προβολής καλών πρακτικών** στα μέσα ενημέρωσης. Η επίδοση της Ελλάδας το 2009 είναι υψηλότερη από αυτήν προηγούμενων χρόνων – το 1/3 θεωρεί ότι η προβολή καλών πρακτικών είναι επαρκής – παρ' όλα αυτά καταλαμβάνει τη δεύτερη χειρότερη θέση μεταξύ των χωρών του GEM. Δεδομένης της δύναμης και επιρροής των ΜΜΕ στη διαμόρφωση απόψεων, από την έρευνα αναδεικνύεται ένα ευρύ πεδίο δράσης για την προώθηση της επιχειρηματικότητας.

Συνολικά στην Ελλάδα, παρ' όλο που τα ποσοστά αυτοαπασχόλησης είναι υψηλά και η εμπιστοσύνη στον κρατικό μηχανισμό χαμηλή, η ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία δεν τυγχάνει της αποδοχής που θα της άρμοζε. Το παράδοξο καλείται να επιλύσει η εταιρική κοινωνική ευθύνη - που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια - και η κοινωνική επιχειρηματικότητα που εξετάζεται ακολούθως, συμβάλλοντας στην απενοχοποίηση και ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας, με ταυτόχρονη ωφέλεια του κοινωνικού συνόλου.

Είναι κοινή διαπίστωση ότι οι δραστηριότητες του τομέα της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες στην Ελλάδα και οι οποιεσδήποτε προσπάθειες γίνονται τα τελευταία χρόνια, από διάφορους φορείς, προσκρούουν, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη ενός κατάλληλου και ευέλικτου πλαισίου για τη θεσμική, διοικητική και χρηματοδοτική στήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται στον τομέα αυτό. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα αφορά το 1,9 % του πληθυσμού, σύμφωνα με τον IOBE, ο οποίος διακρίνει τέσσερις ευρείες κατηγορίες για την **κοινωνική επιχειρηματικότητα**.

Η διάκριση γίνεται βάσει τριών διαφορετικών γνωρισμάτων α) κυριαρχία κοινωνικών ή περιβαλλοντολογικών σκοπών συγκριτικά με οικονομικούς στόχους, β) μεγαλύτερη εξάρτηση από το εισόδημα που προέρχονται από την εργασία, συγκριτικά με τα συνολικά έσοδα του οργανισμού και γ) καινοτομία. Οι τέσσερις κατηγορίες είναι:

1. Τυπικοί Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ): υψηλά επίπεδα κοινωνικών/ περιβαλλοντολογικών στόχων, μη κερδοσκοπικοί (not for profit).
2. Μη-κερδοσκοπική Κοινωνική Επιχειρηματικότητα: υψηλά επίπεδα κοινωνικών/ περιβαλλοντολογικών στόχων, μη κερδοσκοπικοί (not for profit), καινοτομία
3. Υβριδική Κοινωνική Επιχειρηματικότητα: υψηλά επίπεδα κοινωνικών/ περιβαλλοντολογικών στόχων, επανεπένδυση του εισοδήματος που προέρχεται από την κύρια εργασία.
4. Κερδοσκοπική Κοινωνική Επιχειρηματικότητα: υψηλοί, αλλά μεταξύ άλλων, κοινωνικοί/ περιβαλλοντολογικοί στόχοι, επανεπένδυση του εισοδήματος που προέρχεται από την κύρια εργασία.

Υπάρχει και μια πέμπτη κατηγορία, αυτή της κοινωνικής δραστηριότητας με κύριο στόχο το κέρδος. Τέτοια εγχειρήματα βρίσκονται στις παρυφές μεταξύ κοινωνικής και τυπικής επιχειρηματικότητας και δεν εμπίπτουν στην αμιγή κοινωνική επιχειρηματικότητα.

Στην Ελλάδα πρόσφατα κατατέθηκε νομοσχέδιο με το οποίο προτείνεται το πλαίσιο για τη λειτουργία των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας. Με το νομοσχέδιο θεσπίζεται ένας νέος τύπος επιχείρησης, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοι.Σ.Π.Ε.), καθώς και αναγνωρίζονται και καταγράφονται οι φορείς που δραστηριοποιούνται ήδη στην κοινωνική οικονομία. Βασικό χαρακτηριστικό αυτών των επιχειρήσεων είναι η παροχή υπηρεσιών που αφορούν στο κοινωνικό σύνολο (περιβάλλον, πολιτισμός, παραδοσιακά προϊόντα, τοπική ανάπτυξη, φροντίδα ηλικιωμένων ή ατόμων με αναπηρία κλπ). Τα κοινωνικά οφέλη που αναμένονται από την κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι:

- i. Η συμβολή της κοινωνικής οικονομίας στο πεδίο της απασχόλησης ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού (διευκόλυνση πρόσβασης, ευκαιρίες απασχόλησης).
- ii. Η κοινωνικο-οικονομική επανένταξη αποκλεισμένων κοινωνικά ομάδων και η καταπολέμηση των διακρίσεων.
- iii. Η ανάσχεση της ανεργίας σε περιοχές έντονης οικονομικής κρίσης και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- iv. Η παροχή σύγχρονων, ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών.
- v. Η προώθηση και ενδυνάμωση των εναλλακτικών μορφών επιχειρηματικότητας και τοπικής ανάπτυξης.

Τέλος, πολύ σημαντικός παράγοντας είναι το **περιβάλλον (οικοσύστημα)** μέσα στο οποίο δημιουργείται και αναπτύσσεται μια επιχείρηση. Η έκθεση του IOBE (2010) αναδεικνύει τις απόψεις εμπειρογνομόνων σχετικά με τις 9 Συνθήκες ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, που εισήχθησαν από το GEM και σχετίζονται ευθέως με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης κάθε χώρας. Από τον πίνακα που ακολουθεί παρατηρείται ότι στις χώρες που βασίζονται στην καινοτομία επικρατούν γενικά δυσμενείς απόψεις για τις κυβερνητικές πολιτικές, γεγονός που ενδεχομένως επηρεάζεται από το γεγονός ότι άλλες συνθήκες αξιολογούνται θετικότερα. Στην Ελλάδα, όπως και στις υπόλοιπες χώρες καινοτομίας, αξιολογούνται θετικά οι υλικές και εμπορικές υποδομές. Στον αντίποδα βρίσκονται αφενός οι κυβερνητικές πολιτικές και αφετέρου η εκπαίδευση (όλων των βαθμίδων), η έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και η κουλτούρα, που αποτελούν βασικούς πυλώνες του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

Χώρας Γ	1	2Α	2Β	3	4Α	4Β	5	6	7Α	7Β	8	9
Βέλγιο			-		-	-		+	-	+	+	
Δανία	-			+			-	+	-		+	
Φινλανδία		+			-		-	+		-	+	
Γερμανία			-	+	-	-		+			+	
Ελλάδα			-		-		-	+	+		+	
Χονγκ Κονγκ		-	+		-		-	+			+	
Ισλανδία	-	-			-	+		+			+	+
Ισραήλ		-	-		-						+	+
Ιταλία	-		-		-	+			+		+	
Ολλανδία		-			-	+	-	+			+	
Νορβηγία		-		+	-			+		-	+	
Σλοβενία			-		-			+	+		+	-
Κορέα	-	+			-			-	+		+	
Ισπανία	-		-	+	-			+			+	
Ελβετία		-			-		+	+	-		+	
Ην. Αρ. Εμιράτα				-	-		-	+	+		+	
Ην. Βασίλειο			-		-	-		+		+	+	
ΗΠΑ			-		-		-	+			+	+

Πίνακας 2. Συνθήκες ανάπτυξης επιχειρηματικότητας που αξιολογούνται αρνητικά (-) ή θετικά (+), ανά χώρα 2009.

3.2. Σχετικές Δράσεις στην Ελλάδα ανά άξονα Παρέμβασης

Στην παρόν κεφάλαιο αναδεικνύονται οι σημαντικότερες δράσεις ανά άξονα παρέμβασης όπως αυτές χαρτογραφήθηκαν στο 2ο κεφάλαιο και έγιναν στην Ελλάδα. Αφορούν σε δράσεις για την προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας την τελευταία δεκαετία. Αντικείμενο αυτής της ενότητας δεν είναι να καταγράψει διεξοδικά όλες τις παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, αλλά να παρουσιάσει τις πιο χαρακτηριστικές.

Δράσεις ανά άξονα παρέμβασης:

1^{ος} Άξονας: ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

- ❖ Οι **Θυρίδες Νεανικής Επιχειρηματικότητας**³⁴, είναι συνεχιζόμενο πρόγραμμα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς και υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού προγράμματος «Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠΕΚΔιΒιΜ). Το πρόγραμμα στην προηγούμενη του φάση³⁵ προώθησε την επιχειρηματική συνείδηση μέσω επισκέψεων και παρουσιάσεων που πραγματοποιούνταν σε εκπαιδευτικές μονάδες, καθώς και διαγωνισμούς - παιχνίδια εικονικών επιχειρήσεων που έγιναν. Επίσης, αξιοποιήθηκαν υπηρεσίες διαδικτύου για πληροφόρηση.
- ❖ Το πιλοτικό πρόγραμμα «**Επιχειρηματικότητα Νέων**»³⁶, το οποίο υλοποιήθηκε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το ΣΕΒ και το Junior Achievement International στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II, εξοικείωνε τους μαθητές με εκπαιδευτικό υλικό ώστε να κατανοήσουν

³⁴ <http://www.neagenia.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=RESOURCE&crsrc=132&cnode=31>

³⁵ Η προηγούμενη φάση του έργου ολοκληρώθηκε στις 31/12/2010.

³⁶ <http://www.sev.org.gr/online/generic.aspx?mid=664&id=59&lang=gr>

τα χαρακτηριστικά της ελεύθερης οικονομίας, το ρόλο των επιχειρήσεων σ' αυτήν, τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου καθώς και να αξιολογήσουν τις προσωπικές τους ικανότητες.

- ❖ **«Παρατηρητήριο Νεανικής Επιχειρηματικότητας»³⁷**, πρόκειται για πρόγραμμα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς το οποίο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II. Συγκέντρωνε μακροοικονομικά και μικροοικονομικά στοιχεία, συνέτασσε μελέτες σχετικές για την επιχειρηματικότητα, σχεδίαζε και εφάρμοζε προγράμματα στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος με στόχο την παρακολούθηση των τάσεων και των μεταβολών ώστε να προτείνει πεδία παρέμβασης για την καλλιέργεια της επιχειρηματικής συνείδησης και την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δράσης.
- ❖ **Μαθητική Εμπορική Έκθεση «Trade Fair 2011»³⁸**, πρόκειται για πρόγραμμα του Σωματείου «Επιχειρηματικότητα Νέων»/Junior Achievement Greece (ΣΕΝ/JA Greece) σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων³⁹: Μαθητικές ομάδες από όλη την Ελλάδα προωθούσαν προϊόντα και υπηρεσίες. Πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση για την παρουσίαση των επιχειρηματικών τους προτάσεων, τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν, την καινοτομία, αλλά και το αντίκτυπό τους στο περιβάλλον.
- ❖ Σε αρκετά Ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **διεξάγονται μαθήματα στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών σχετικά με την επιχειρηματικότητα** με σκοπό να απενοχοποιήσουν το επιχειρείν και καλλιεργήσουν την επιχειρηματική κουλτούρα.
- ❖ Διάφοροι **Διαγωνισμοί Καινοτομίας/Επιχειρηματικής Ιδέας/Σχεδίου** έχουν πραγματοποιηθεί με πρωτοβουλία είτε ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, είτε επαγγελματικών συλλόγων, ακόμα και από επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Ενδεικτικά παραδείγματα:
 - Ennovation (διαγωνισμός καινοτομίας) – ELTRUN Ο.Π.Α.
 - ΙΔΕΟΠΟΛΙΣ (διαγωνισμός επιχειρηματικής ιδέας και επιχειρηματικού σχεδίου) – Πα.Πει. σε συνεργασία με Ο.Π.Α.
 - Η Ελλάδα Καινοτομεί (διαγωνισμός καινοτομίας) – ΣΕΒ και EUROBANK
 - i-bank Καινοτομία & Τεχνολογία (διαγωνισμός καινοτομίας) – Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας

Οι διαγωνισμοί αυτοί είχαν σκοπό να αφυπνίσουν και να δραστηριοποιήσουν τους νέους που συμμετείχαν, όπως και να προβάλλουν τους διακριθέντες, συνεπώς αποτελούν δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικής κουλτούρας.

³⁷ <http://www.paratiritirio.gr/>

³⁸ <http://www.sen.org.gr/?p=472>

³⁹ Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν από το ενημερωτικό σημείωμα για την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία στην εκπαίδευση (1/03/ 2011) και αφορά σε δράση κοινωνικού εταιρίου.

- ❖ Το Πρόγραμμα «**ΕΨΙΛΟΝ**»⁴⁰, πρόκειται για πρόγραμμα της Σιβιτανιδείου Σχολής, το οποίο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II και αφορά την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας στα Τ.Ε.Ε, Ι.Ε.Κ. και τις σχολές αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Ανέπτυξε πρότυπο εκπαιδευτικό υλικό καλύπτοντας θεματικές όπως: (α) επιχειρηματικότητα και αυτοαπασχόληση, (β) επιλογή νομικής μορφής επιχειρήσεως και (γ) νομικές πτυχές της λειτουργίας της επιχείρησης.
- ❖ Η **Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (ΔΑΣΤΑ)**⁴¹, υλοποιείται στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ. Βασικός ρόλος είναι να αναπτύσσει στρατηγικές, όραμα και πολιτικές για τη σύνδεσή των Ιδρυμάτων με την αγορά εργασίας. Έχει υπό την επίβλεψή της:
 - ✓ Μονάδες Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας των ΑΕΙ
 - ✓ Γραφεία Διασύνδεσης
 - ✓ Πρακτική Άσκηση
- ❖ Μέσω των Μονάδων Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας παρέχονται διατμηματικά μαθήματα, διαλέξεις από επιχειρηματίες, πραγματοποιούνται διαγωνισμοί επιχειρηματικών ιδεών καθώς και ασκήσεις εικονικών επιχειρήσεων. Επίσης, παρέχεται πρακτική άσκηση ώστε οι φοιτητές να έχουν επαφή με τον εργασιακό χώρο και να αποκτούν δεξιότητες κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.
- ❖ **Εικονικές Επιχειρήσεις**⁴², πρόκειται για συνεχιζόμενο πρόγραμμα της Σιβιτανιδείου Σχολής το οποίο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ. Το πρόγραμμα βοήθησε τους μαθητές να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες και να επιλύσουν προβλήματα αξιοποιώντας στελέχη επιχειρήσεων και επιχειρηματίες της τοπικής κοινωνίας.
- ❖ **Διαγωνισμός «Επιχειρηματικής Ιδέας» και «Επιχειρηματικού Πλάνου»- «Venture 2002»**⁴³, πρόκειται για πρόγραμμα της Ελληνικής Ένωσης Επιχειρηματιών (Ε.ΕΝ.Ε), του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Πολυτεχνείου, του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Πανεπιστημίου Πειραιώς, της εταιρείας συμβούλων McKinsey & Co και του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ). Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ και καλούσε τους νέους να αναπτύξουν μια ιδέα για ένα καινούργιο προϊόν ή υπηρεσία με βάση τέσσερις παράγοντες: το όφελος για τον καταναλωτή-πελάτη, τη δυνατότητα διεξόδου και ανάπτυξης στην αγορά και την οικονομική βιωσιμότητα. Στη συνέχεια ανέπτυσαν επιχειρηματικό πλάνο.
- ❖ **Διαγωνισμοί Ανάδειξης Καινοτόμων Επιχειρηματικών Ιδεών Νέων**⁴⁴, πρόκειται για σχεδιαζόμενο πρόγραμμα που θα το υλοποιήσει το Ινστιτούτο Νεολαίας, θα υλοποιηθεί στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ και αφορά σε διαγωνισμούς επιχειρηματικών ιδεών που θα απευθύνονται σε κάθε φοιτητή ή πρόσφατο απόφοιτο Πανεπιστημίου και ΤΕΙ της χώρας. Οι νέοι θα ενθαρρύνονται να εκπονήσουν επιχειρηματικά σχέδια τα οποία θα παρουσιάζουν σε επιτροπές ειδικών. Το αντικείμενο των σχεδίων θα επεκτείνεται σε τομείς όπως ο τουρισμός-πολιτισμός, τα αγροκτηνοτροφικά προϊόντα και η μεσογειακή διατροφή, η ενέργεια και οι ΑΠΕ, οι μεταφορές, η υψηλή τεχνολογία, η βιοτεχνολογία κ.λπ. Σκοπός του προγράμματος είναι η κινητοποίηση των

⁴⁰ http://www.sivitanidios.edu.gr/index.asp?a_id=176

⁴¹ ΔΑΣΤΑ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας: <http://www.dasta.uth.gr/>

⁴² http://www.sivitanidios.edu.gr/index.asp?a_id=367

⁴³ <http://www.plant-management.gr/index.php?id=1117>

⁴⁴ Τα στοιχεία για το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα συλλέχθηκαν κατόπιν συνέντευξης με την Ειδική Γραμματέα Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (10/8/20011), κυρία Ιφιγένεια Ορφανού.

δημιουργικών δυνάμεων της ελληνικής κοινωνίας, η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας καθώς και η δημιουργία κατάλληλου οργανωτικού πλαισίου ώστε να τεθούν οι βάσεις για έναν πιο μόνιμο μηχανισμό ανάδειξης και αξιοποίησης καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών φοιτητών.

- ❖ **«ΕΡΜΕΙΟΝ 2 -Προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης για το ανθρώπινο δυναμικό των εμπορικών επιχειρήσεων»⁴⁵**, είναι σχεδιαζόμενο πρόγραμμα που θα το υλοποιήσει το Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου (ΕΣΕΕ) στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ. Σχεδιάζεται να υλοποιεί μαθήματα σε διάφορα θεματικά αντικείμενα, όπως η χρηματοοικονομική διαχείριση επιχειρήσεων, οι επιτυχημένες πωλήσεις, η στελέχωση και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού μιας επιχείρησης, κ.α.
- ❖ **Προγράμματα Δια βίου μάθησης μέσω του ΙΔΕΚΕ για την επιχειρηματικότητα** ⁴⁶. Σχεδιάζεται να υλοποιηθεί στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ και αφορά ενήλικες που μέσω εκπαίδευσης εξ' αποστάσεως αποκτούσαν γνώσεις σε θέματα μεθόδων και τεχνικών για την παραγωγή πρωτότυπων ιδεών, για ενέργειες που απαιτούνται κατά την έναρξη μιας επιχείρησης, για την ανάπτυξη και αξιολόγηση επιχειρηματικού σχεδίου και για τους τρόπους αναζήτησης φορέων χρηματοδότησης ενός οικονομικού οργανισμού.
- ❖ **Οι μαθητές των ΕΠΑΛ/ ΕΠΑΣ «επιχειρούν» - τα ΕΠΑΛ/ΕΠΑΣ πιο κοντά στην αγορά εργασίας**⁴⁷. Πρόκειται για σχεδιαζόμενο πρόγραμμα του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας (ΕΙΝ) στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ. Προβλέπεται να αναπτύξουν δεξιότητες και ικανότητες των μαθητών αλλά και να καλλιεργήσουν την αυτοπεποίθησή τους μέσω σύντομων ομαδικών σεμιναρίων ή/ και ατομικών ειδικών συνεδρίων. Επίσης, παρέχουν πρακτικές και άμεσα εφαρμόσιμες γνώσεις για τις απαιτήσεις ίδρυσης και λειτουργίας μίας επιχείρησης.
- ❖ **Σχεδιασμός και δημιουργία συστήματος τηλεεκπαίδευσης (e-learning)**⁴⁸. Σχεδιάζεται να αναπτύσσει δεξιότητες και να παρέχει εκπαίδευση μέσω συστήματος τηλεεκπαίδευσης που θα οργανώνει το Κέντρο Διά Βίου Μάθησης του ΣΕΒ.
- ❖ **Διαγωνισμός «European Creativity & Innovation Challenge»⁴⁹**, πρόκειται για πρόγραμμα του Σωματίου «Επιχειρηματικότητα Νέων»/Junior Achievement Greece (ΣΕΝ/JA Greece) σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές οι οποίοι καλούνται να συνεργαστούν με διαφορετικά σχολεία, να μοιραστούν τις διάφορες εργασίες, να επιλύσουν ένα πρόβλημα και να προτείνουν ένα επιχειρηματικό σχέδιο λαμβάνοντας υποστήριξη από στελέχη-εθελοντές-facilitators- που συμβουλεύουν τις ομάδες. Οι μαθητές έκαναν προφορική παρουσίαση της επιχειρηματικής τους ιδέας και δέχτηκαν ερωτήσεις από επιτροπή αξιολόγησης.
- ❖ Σε αρκετά Ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης **διεξάγονται μαθήματα στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών σχετικά με την επιχειρηματικότητα** τα οποία αναπτύσσουν δεξιότητες στους φοιτητές.

⁴⁵ <http://www.edulll.gr/?p=12248#more-12248>

⁴⁶ Πρόγραμμα του ΙΔΕΚΕ: http://www.ideke.edu.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=82&Itemid=91
Τα στοιχεία για το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα συλλέχθηκαν κατόπιν συνέντευξης με την Ειδική Γραμματέα Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (10/8/20011).

⁴⁷ <http://www.edulll.gr/?p=2661>

⁴⁸ Πρόγραμμα που έχει προταθεί από κοινωνικό εταίρο. Τα στοιχεία για το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα συλλέχθηκαν κατόπιν συνέντευξης με την Ειδική Γραμματέα Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (10/8/20011), κυρία Ιφιγένεια Ορφανού.

⁴⁹ <http://www.sen.org.gr/?p=491> Οι πληροφορίες συλλέχθηκαν από το ενημερωτικό σημείωμα για την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία στην εκπαίδευση (1/03/ 2011) και αφορά σε δράση κοινωνικού εταίρου.

- ❖ **Διάφοροι Διαγωνισμοί Καινοτομίας/Επιχειρηματικής Ιδέας/Σχεδίου** έχουν πραγματοποιηθεί με πρωτοβουλία ιδρυμάτων, συλλόγων, επιχειρήσεων κλπ. όπως προαναφέρθηκε. Οι διαγωνισμοί αυτοί παρείχαν εκπαιδευτικό υλικό, ενώ κάποιοι από αυτούς παρείχαν και εξατομικευμένη συμβουλευτική (πχ για θέματα παρουσίασης) στους συμμετέχοντες, ή πρόσβαση σε δίκτυα επενδυτών και συμβούλων. Για το λόγο αυτό η δράση τους θεωρείται ότι εμπίπτει και των δύο άλλων αξόνων: επιχειρηματική εκπαίδευση και υποστήριξη επιχειρηματιών.

3^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

- ❖ **Οι Θυρίδες Επιχειρηματικότητας**⁵⁰ είναι συνεχιζόμενο πρόγραμμα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς και υλοποιείται στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ. Το πρόγραμμα στην προηγούμενή του φάση παρείχε πληροφορίες, σχετικές με το νομικό και διοικητικό πλαίσιο καθώς και τις πηγές χρηματοδότησης για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων. Βοηθούσε τους νέους στην προαξιολόγηση επιχειρηματικών ιδεών, στην ανάπτυξη επιχειρηματικού και οικονομικού σχεδίου και στην ανάπτυξη πλάνου marketing.
- ❖ **Η Μονάδα Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας**, υλοποιείται στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ και πραγματοποιεί συμβουλευτική υποστήριξη και καθοδήγηση από μέντορες στους φοιτητές προκειμένου να αναπτύξουν τις επιχειρηματικές τους ιδέες. Επίσης μέσω των Γραφείων Διασύνδεσης παρέχει πληροφορίες και συμβουλεύει τους φοιτητές για θέματα εργασίας.
- ❖ **Οι μαθητές των ΕΠΑΛ/ ΕΠΑΣ «επιχειρούν» - τα ΕΠΑΛ/ΕΠΑΣ πιο κοντά στην αγορά εργασίας**⁵¹ Πρόκειται για σχεδιαζόμενο πρόγραμμα του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας (ΕΙΝ) στο πλαίσιο του ΕΠΕΚΔιΒιΜ. Θα παρέχουν ειδική συμβουλευτική και υποστήριξη στους νικητές του διαγωνισμού για την υλοποίηση της ιδέας τους.
- ❖ **Επιχειρηματικότητα γνώσης από νέους επιστήμονες και τεχνολόγους**⁵² πρόκειται για πρόγραμμα που σχεδιάζεται από τον ΣΕΒ και θα παρέχει α) υπηρεσίες φιλοξενίας / εκκόλαψης επιχειρήσεων νέων πτυχιούχων, β) να χορηγεί υποτροφίες για την υλοποίηση της επιχειρηματικής πρότασης και γ) θα συστήσει δίκτυο αναδόχων των εκκολλητόμενων επιχειρήσεων.
- ❖ **Σχεδιασμός και δημιουργία δικτυακής πύλης**⁵³ πρόκειται για πρόγραμμα που σχεδιάζεται από τον ΣΕΒ και θα παρέχει υποστήριξη και ενεργητική επαφή του Κέντρου Διά Βίου Μάθησης με την επιχειρηματική κοινότητα, τις ομάδες στόχου του ενεργού πληθυσμού και γενικά όλους τους ενδιαφερόμενους.

⁵⁰ <http://www.neagenia.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=RESOURCE&cresrc=132&cnode=31>

⁵¹ <http://www.edulll.gr/?p=2661>

⁵² Πρόγραμμα που έχει προταθεί από κοινωνικό εταίρο. Τα στοιχεία για το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα συλλέχθηκαν κατόπιν συνέντευξης με την Ειδική Γραμματέα Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (10/8/20011), κυρία Ιφιγένεια Ορφανού.

⁵³ Πρόγραμμα που έχει προταθεί από κοινωνικό εταίρο. Τα στοιχεία για το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα συλλέχθηκαν κατόπιν συνέντευξης με την Ειδική Γραμματέα Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (10/8/20011), κυρία Ιφιγένεια Ορφανού.

- ❖ **Επιχειρηματικότητα Γνώσης από Νέους Τεχνολόγους⁵⁴**: Πρόκειται για προτεινόμενη παρέμβαση του ΣΕΒ που πηγάζει από την ανάγκη εκκόλαψης καινοτόμων ιδεών που προέρχονται από τα ελληνικά πανεπιστήμια. Ουσιαστικά αφορά τη αξιοποίηση υφιστάμενων χώρων εργασίας των ιδρυμάτων ή τεχνολογικών πάρκων για τη φιλοξενία νέων υποψήφιων επιχειρηματιών, προκειμένου αυτοί να δοκιμάσουν και να αναπτύξουν τα επιχειρηματικά τους σχέδια χωρίς να αναλάβουν επιχειρηματικό ρίσκο (δοκιμαστική λειτουργία). Παράλληλα με τον χώρο φιλοξενίας, η παρέμβαση προβλέπει την χορήγηση υποτροφιών στους φιλοξενούμενους (12 μήνες) προκειμένου να επικεντρωθούν απερίσπαστοι στο εγχείρημά τους, αλλά και καθοδήγηση και συμβουλευτική από δίκτυο έμπειρων αναδόχων – στελεχών.

(+1) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- ❖ **Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης⁵⁵**. Πρόκειται για Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης στους οποίους δραστηριοποιούνται επαγγελματικά τόσο άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας όσο και υγιή άτομα, επιτυγχάνοντας κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους. Τομέας προτεραιότητας του προγράμματος είναι η ένταξη μειονεκτούντων ατόμων στην αγορά εργασίας προωθώντας την αυτο-οργάνωση.

⁵⁴ Πρόγραμμα που έχει προταθεί από κοινωνικό εταίρο. Τα στοιχεία για το σχεδιαζόμενο πρόγραμμα συλλέχθηκαν κατόπιν συνέντευξης με την Ειδική Γραμματέα Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Κοινωνικού Πλαισίου Στήριξης (10/8/20011), κυρία Ιφιγένεια Ορφανού.

⁵⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=72780&project_lang=el

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ : ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται αρχικά μια συνοπτική παρουσίαση των συμπερασμάτων της εργασίας που προηγείται. Ακολούθως, και με βάση τα συμπεράσματα που προκύπτουν, προτείνονται πεδία παρέμβασης και χαρακτηριστικά δράσεων που η εφαρμογή τους θα είχε προστιθέμενη αξία για την προώθηση και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

4.1. Συμπεράσματα

Η προώθηση της επιχειρηματικότητας ανέκαθεν αποτελούσε προτεραιότητα των ευρωπαϊκών πολιτικών, εκφραζόμενη κυρίως από τις συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις του ΕΚΤα. Μισό αιώνα μετά την ίδρυσή του, το ΕΚΤα εξακολουθεί να επενδύει στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, για την απασχόληση και την αύξηση των ευκαιριών για τους εργαζόμενους. Οι προτεραιότητές του, όπως προκύπτει από το κανονισμό και τις ειδικές διατάξεις της Ε.Ε., θα επιτευχθούν με την προώθηση της διά βίου μάθησης, την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συνεπώς, ο ρόλος της Παιδείας και τη Διά Βίου Εκπαίδευσης κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός.

Από τη μελέτη των παρεμβάσεων του ΕΚΤα στις χώρες μέλη της Ε.Ε. αλλά και από την μελέτη άλλων καλών πρακτικών που σχετίζονται με την προώθηση της επιχειρηματικότητας – κυρίως αυτής των αρχικών σταδίων, το βασικό συμπέρασμα που εξάγεται είναι η αναγκαιότητα για συνεχείς και ολοκληρωμένες δράσεις. Παρ' όλο που στο 2ο κεφάλαιο του Σχεδίου Δράσης διαχωρίζονται οι άξονες παρέμβασης ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας στο οποίο παρεμβαίνουν (κουλτούρα, εκπαίδευση, υποστήριξη), παρατηρήθηκε ότι η πλειονότητα των δράσεων προσεγγίζουν την επιχειρηματικότητα ολιστικά παρεμβαίνοντας σε όλα τα επίπεδα.

Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, όπως διαπιστώνεται από τις ετήσιες μελέτες του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας (GEM), παρουσιάζει σημαντικές ποιοτικές αδυναμίες. Αναπτύσσεται κυρίως ως επιχειρηματικότητα ανάγκης, προσανατολίζεται σχεδόν αποκλειστικά στον τελικό καταναλωτή, πάσχει από εξωστρέφεια και δεν αξιοποιεί νέες τεχνολογίες και καινοτομία. Τα χαρακτηριστικά αυτά, σε συνδυασμό με την χαμηλού επιπέδου επιχειρηματική εκπαίδευση των ελλήνων επιχειρηματιών και την αρνητική αντίληψη της κοινωνίας για το επιχειρείν, κάθε άλλο παρά δημιουργούν πρόσφορο και φιλικό περιβάλλον για την επιχειρηματικότητα και την οικονομική ανάπτυξη.

Στην Ελλάδα έχει σχεδιαστεί και υλοποιηθεί σειρά δράσεων που αφορούν και τους τρεις άξονες παρεμβάσεων του ΕΚΤα. Όσον αφορά την καλλιέργεια επιχειρηματικής κουλτούρας και την ενθάρρυνση της νεολαίας, έχουν υλοποιηθεί δράσεις οι οποίες δεν ήταν πολλές σε αριθμό και δεν παρουσίασαν ουσιαστική συνέχεια. Στο δεύτερο άξονα, ο αριθμός των δράσεων είναι αρκετά μεγαλύτερος, και εκφράζεται κυρίως μέσω επιχειρηματικής εκπαίδευσης και διεξαγωγής διαγωνισμών οι οποίοι δεν ακολουθούνται από εργαστήρια (workshops) ή άλλες πρακτικές ανάπτυξης επιχειρηματικών δεξιοτήτων. Τέλος, στον τρίτο άξονα εμφανίζονται οι λιγότερες δράσεις, που σχεδόν όλες αφορούν υποστήριξη, και συμβουλευτική, χωρίς να παρέχουν ολοκληρωμένη εκκόλαψη επιχειρήσεων.

4.2. Προτεινόμενα Πεδία Παρέμβασης

Λαμβάνοντας υπ' όψη το στρατηγικό πλαίσιο των δράσεων που έχουν πραγματοποιηθεί διεθνώς, αλλά και τις ιδιαιτερότητες του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα, επιχειρείται η ανάδειξη πεδίων παρέμβασης και χαρακτηριστικών δράσεων που θα συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των εθνικών και κοινοτικών πόρων που προσανατολίζονται στην προώθηση της επιχειρηματικότητας.

Η επιχειρηματικότητα δεν είναι μια σαφώς ορισμένη έννοια – γεγονός που επιβεβαιώνεται από το πλήθος ορισμών που της έχουν αποδοθεί. Ευρύτερα, η επιχειρηματικότητα αποτελεί νοοτροπία και τρόπο σκέψης η οποία επιβάλλεται να καλλιεργηθεί στην κοινωνία – ιδιαίτερα δε στη νέα γενιά – προκειμένου μακροπρόθεσμα να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Η επιχειρηματική δραστηριότητα συνεπώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη θετική στάση της κοινωνίας απέναντι στους επιχειρηματίες. Ακόμα, η επιχειρηματική κουλτούρα αποτελεί βασική προϋπόθεση ώστε να είναι αποτελεσματικές οι παρεμβάσεις στους άλλους δύο άξονες ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας που συζητήθηκαν ανωτέρω, δηλαδή την εκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων, και την υποστήριξη (εκκόλαψη) νέων επιχειρηματιών.

Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές πρακτικές, η εμφύσηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας φαίνεται να είναι περισσότερο αποτελεσματική όταν η **ομάδα στόχου** είναι ιδιαίτερα **νεαρά άτομα** και πραγματοποιείται μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα INNO-PEDA στη Φιλανδία που υποστηρίζει μαθητές στα σχολεία να δημιουργήσουν επιχειρηματικά μοντέλα για την περιφερειακή ανάπτυξη. Στην Ελλάδα η καλλιέργεια επιχειρηματικής κουλτούρας πραγματοποιείται μέσω δράσεων που ενώ διατηρούν ποιοτικά χαρακτηριστικά, διακρίνονται για την **αποσπασματικότητά** τους και συνεπώς δεν τυγχάνουν αξιόλογων αποτελεσμάτων. Αυτό αποτυπώνεται και στην παγιωμένη πλέον αντίληψη της ελληνικής κοινωνίας για την επιχειρηματική αποτυχία, η οποία θα έπρεπε να προβάλλεται ως παράδειγμα και ευκαιρία απόκτησης περεταίρω γνώσεων και εμπειριών, παρά να στιγματίζει τον επιχειρηματία.

Συνεπώς, ένα βασικό χαρακτηριστικό που εκλείπει των δράσεων καλλιέργειας επιχειρηματικής κουλτούρας στην Ελλάδα είναι η συνέχεια. Οι σχετικές παρεμβάσεις, προτείνεται να **ενσωματωθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα** αντί να εκφράζονται σποραδικά από πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών ή άλλων φορέων. Ενέργειες και δράσεις που προωθούν την ανάπτυξη φιλικών για την επιχειρηματικότητα αντιλήψεων σε νεαρή ηλικία, είναι η **τακτική προβολή παραδειγμάτων** (καλών πρακτικών) και η **διεξαγωγή επιχειρηματικών παιχνιδιών** ή **εικονικών επιχειρήσεων**. Ακόμα, η **επαφή με επιχειρηματίες**, οι οποίοι μπορούν να μεταφέρουν στα νεαρά άτομα την εμπειρία τους και να τους βοηθήσουν έτσι να αναπτύξουν την διορατικότητά τους στη διάγνωση επιχειρηματικών ευκαιριών. Με δεδομένα τα υψηλά επίπεδα αυτοαπασχόλησης στην Ελλάδα, μια δράση θα μπορούσε ενδεχομένως να είναι η θέσπιση "**ημέρας γονέων**" στα σχολεία, όπου γονείς μαθητών θα μπορούσαν να μιλούν στα παιδιά για την εργασία τους και τις καθημερινές τους δραστηριότητες. Έτσι, θα δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να διαγνώσουν συγκριτικά την διαφορετικότητα κάθε επαγγέλματος και να ενθουσιαστούν ενδεχομένως από τη δημιουργικότητα, τις συγκινήσεις και προκλήσεις της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ακόμα, η διαρκής **δημοσιότητα** και **προβολή** άλλων παρεμβάσεων που σχετίζονται με την

προώθηση της επιχειρηματικότητας και άπτονται μεταγενέστερων σταδίων παρέμβασης (πχ. εκπαίδευση, συμβουλευτική, χρηματοδότηση) μπορεί να θεωρηθεί έμμεση δράση για την καλλιέργεια επιχειρηματικής νοοτροπίας στην κοινωνία.

Η επιχειρηματική εκπαίδευση και η ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων είναι όπως προαναφέρθηκε ο άξονας που έχει δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στην Ελλάδα με τη συμμετοχή πληθώρας προγραμμάτων. Σε ένα ευνοϊκό για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας περιβάλλον (νοοτροπία και κουλτούρα, πλαίσιο, υποδομές, δίκτυα κλπ.) ο άξονας αυτός θα μπορούσε ίσως να χαρακτηριστεί ο **ζωτικότερος** για την εκδήλωση της δημιουργικότητας των νέων και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας. Ωστόσο, η μελέτη των πρακτικών που εμφανίζονται στην Ελλάδα, συγκρινόμενη με τις διεθνής καλές πρακτικές και τάσεις αλλά και το ιδιαίτερο επιχειρηματικό περιβάλλον, ανέδειξε **ελλείψεις τόσο ως προς τη στόχευση όσο και ως προς την συνέχεια** των πρακτικών αυτών. Στην Ελλάδα η κύρια έκφραση δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στο συγκεκριμένο άξονα είναι οι διαγωνισμοί καινοτομίας και τα μαθήματα επιχειρηματικότητας που πραγματοποιούνται από εκπαιδευτικά ιδρύματα ή άλλους φορείς.

Τα μαθήματα επιχειρηματικότητας εμφανίζονται στα εκπαιδευτικά προγράμματα ορισμένων μόνο ιδρυμάτων, έχουν τη μορφή τυπικής μάθησης, και επικεντρώνονται στην εκπαίδευση και όχι τόσο στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων. Οι διαγωνισμοί από την άλλη, εστιάζουν στην ανάδειξη και προβολή των νικητών χωρίς να προσφέρουν υποστήριξη στους διακριθέντες για να προχωρήσουν στην υλοποίηση των ιδεών τους. Στο σύνολό τους οι δράσεις επιχειρηματικής εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων και πάλι χαρακτηρίζονται από αποσπασματικότητα και **έλλειψη παρακολούθησης αποτελεσμάτων**.

Η **πρακτική άσκηση** φοιτητών είναι ένα πεδίο στο οποίο δύναται να πραγματοποιηθούν στοχευμένες παρεμβάσεις για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας. Από την μελέτη ευρωπαϊκών πρακτικών προκύπτει ότι η σύνδεση της πρακτικής άσκησης - μαθητείας με την παροχή **εκπαίδευσης σε επιχειρηματικά θέματα** (μεταξύ των οποίων για συχνά επιχειρηματικά λάθη/παγίδες), είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική για την εκδήλωση επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων. Παράδειγμα τέτοιας πρακτικής αποτελεί το πρόγραμμα “Entrepreneurship INHOLLAND” στην Ολλανδία. Τα προγράμματα μαθητείας, θα μπορούσαν να προσφέρουν και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων των επωφελούμενων (όπως πχ στις ικανότητες παρουσίασης), βάζοντας τους υποψηφίους στη διαδικασία συνέντευξης από το φορέα, και συνεπώς δίνοντας βάρος στην παρουσίαση του εαυτού τους.

Στην Ελλάδα σήμερα τα προγράμματα πρακτικής άσκησης ή μαθητείας υλοποιούνται στο σύνολό τους στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος. Στο πεδίο της τεχνικής εκπαίδευσης υλοποιούνται μόνο για Επαγγελματικές Σχολές (όπως για τις ΕΠΑΣ του ΟΑΕΔ με σχετικό συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα του ΕΠΕΔΒΜ), στο πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης για τα ΙΕΚ με προαιρετική συμμετοχή μετά τη λήξη των μαθημάτων και πριν τις εξετάσεις πιστοποίησης (μέχρι σήμερα με συγχρηματοδότηση από το ΚΠΣ-ΕΣΠΑ), στα ΤΕΙ υποχρεωτικά και στα Πανεπιστήμια προαιρετικά (σε μεγάλο μέρος με συγχρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ). Παράλληλα, διαπιστώνεται ιδιαίτερα μεγάλη δυσκολία εισόδου στην αγορά εργασίας των νέων αποφοίτων, και για το λόγο αυτό προτείνεται η **ενίσχυση της εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων μέσω πρακτικής άσκησης στους απόφοιτους**, με στόχο την απόκτηση εμπειρίας και την προώθηση της αυτοαπασχόλησης.

Οι **διαγωνισμοί** επιχειρηματικότητας όπως προαναφέρθηκε έχουν αποκλειστικό σκοπό να αναδείξουν καινοτόμες ιδέες ή εγχειρήματα. Κρίνεται αναγκαίο λοιπόν οι νικητές που προκύπτουν από αυτούς τους διαγωνισμούς **να υποστηρίζονται περαιτέρω** απολαμβάνοντας τις κατάλληλες συνθήκες για να υλοποιήσουν την επιχειρηματική τους ιδέα. Το ουσιαστικότερο πρόβλημα έγκειται αφενός στην δημιουργία και αξιοποίηση του κατάλληλου δικτύου (network) που θα προσφέρει στην επιχειρηματική ομάδα τους **απαραίτητους πόρους** για την επιτυχή ανάπτυξη του εγχειρήματος, και αφετέρου στην εξασφάλιση αρχικής χρηματοδότησης ώστε η επιχειρηματική ομάδα θα μπορέσει απερίσπαστη να συγκεντρωθεί στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής ιδέας απολαμβάνοντας πρόσβαση σε ανθρώπους και υπηρεσίες με προστιθέμενη αξία για το εγχείρημα. Παραδείγματα τέτοιων πρακτικών είναι τα προγράμματα: “Point-2-Enterprise” στην Ιρλανδία, “EXIST” στη Γερμανία, “PROMOTOR+ An Idea to Start a Business” στην Πολωνία.

Σε μια εποχή που συνεχώς αλλάζει, ο ρόλος της δια βίου μάθησης είναι καθοριστικός για την προσαρμοστικότητα της κοινωνίας, και άμεσα συνδεδεμένος με την αυτοαπασχόληση και την επιχειρηματικότητα. Συγκεκριμένα στις σημερινές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες δημιουργείται η αναγκαιότητα να υποστηριχθούν ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας (>50 ετών) οι οποίοι έχουν χάσει πρόσφατα την εργασία τους. Σε αυτή την περίπτωση η ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων μέσω της **δια βίου μάθησης** με αντικείμενο τομείς με προστιθέμενη αξία για την Ελλάδα – πχ. τουρισμός, πολιτισμός, διατροφή και τυποποίηση προϊόντων, ενέργεια και ανανεώσιμες πηγές – θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις επανένταξης στην αγορά εργασίας μέσω επιχειρηματικότητας και αυτοαπασχόλησης.

Στον τρίτο άξονα παρέμβασης, την εκκόλαψη δηλαδή νέων δημιουργών και εγχειρημάτων (μέσω εξειδικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης και καθοδήγησης, μέσω δικτύωσης και μέσω εξασφάλισης πρόσβασης σε χρηματοδοτικά εργαλεία), όπως προαναφέρεται στο σχετικό πεδίο του παρόντος στην Ελλάδα δεν παρουσιάζεται πληθώρα παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις στον 3^ο αυτό άξονα, είναι φανερό ότι έχουν πιο **άμεσα** (βραχυχρόνια) και πιο μετρήσιμα **αποτελέσματα**, καθώς αφορούν **ωριμότερα στάδια παρέμβασης**, στάδια κατά τα οποία η επιχειρηματικότητα είναι σε πρώιμο στάδιο εκδήλωσης.

Από την μελέτη παρεμβάσεων του ΕΚΤα και άλλων καλών πρακτικών στο πεδίο, παρατηρήθηκε ότι δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην **δημιουργία κατάλληλου δικτύου** (network) επαφών. Είναι εμφανές ότι ένα καλά δομημένο δίκτυο μπορεί να εξασφαλίσει στον δυνητικό επιχειρηματία πρόσβαση σε όλες τις αναγκαίες για αυτόν υποστηρικτικές υπηρεσίες, από συμβουλευτική καθοδήγηση και δικτύωση με επιχειρηματίες, μέχρι και χρηματοδότηση. Παράδειγμα καλής πρακτικής που ενισχύει τη δικτύωση αποτελεί το πρόγραμμα CLAP, local project assistance committee- 2009 που μέσω τεχνικού συμβούλου παρέχει εξειδικευμένη και εξατομικευμένη βοήθεια για επίλυση προβλημάτων καθώς και πρόσβαση σε πληροφορίες για κάθε άλλου είδους υποστηρικτική υπηρεσία.

Ακόμα παρατηρήθηκε ότι πληθώρα προγραμμάτων επικεντρώνονται στο να πλαισιώσουν τους επιχειρηματίες με **εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες**. Ιδιαίτερα οι νέοι δημιουργοί, συνήθως φέρουν επιχειρηματικές ιδέες, αλλά δεν έχουν τις εξειδικευμένες γνώσεις που απαιτούνται για να τις μετατρέψουν σε ώριμο επιχειρηματικό σχέδιο, ούτε τις ικανότητες παρουσίασης και διαπραγματεύσεως που θα τους εξασφαλίσουν αρχική χρηματοδότηση, ούτε και την γνώση και εμπειρία της αγοράς για να εμπορευματοποιήσουν

το προϊόν/υπηρεσία τους. Δεδομένου των παραπάνω ελλείψεων, έμφαση έχει δοθεί στην δημιουργία και αξιοποίηση δικτύων που θα εξασφαλίσει μέσω τρίτων ατόμων τους παραπάνω πόρους στον δημιουργό. Εναλλακτικά, όπως έχει παρουσιαστεί και σε σχετική πρόταση⁵⁶ (Achilloroulos 2011) οι δυνητικοί επιχειρηματίες θα μπορούσαν εξ αρχής να συνεργάζονται με εξειδικευμένους συμβούλους για την ανάπτυξη των εγχειρημάτων τους, **στα πλαίσια μιας κοινωνίας που αξιοποιεί τους διαθέσιμους πόρους**. Στο μοντέλο δικτύωσης που προτείνεται – **Innovation Dipole** – οι φέροντες την επιχειρηματική ιδέα (entrepreneurs) “ταϊριάζονται” με ειδικούς συμβούλους (business developers), μέσω μιας εικονικής κοινότητας (virtual community), έρχονται σε επαφή, και εν τέλει συνεργάζονται για να αναπτύξουν από κοινού το νέο εγχείρημα. Η όλη διαδικασία, εξασφαλίζει στον φέροντα την επιχειρηματική ιδέα, τους απαραίτητους πόρους (συμπληρωματικές εξειδικευμένες γνώσεις) για να αναπτύξει το εγχείρημά του και λαμβάνει χώρα σε ένα ευρύτερο ευνοϊκό περιβάλλον (ecosystem) στο οποίο καθοδηγητές (mentors) και επενδυτές (business angels) είναι πρόθυμοι να προσφέρουν μειώνοντας αισθητά το ρίσκο της επένδυσής τους, ενώ υποδομές όπως ερευνητικά κέντρα και εργαστήρια είναι διαθέσιμα στους δημιουργούς για να δοκιμάσουν και να αναπτύξουν την ιδέα τους.

Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση από τη μελέτη καλών πρακτικών διεθνώς, αφορά την **ολιστική προσέγγιση** των δράσεων που αφορούν την εκκόλαψη επιχειρηματικών ιδεών. Με τον όρο εννοείται η προσπάθεια παροχής **ολοκληρωμένης υποστήριξης** στους νέους δημιουργούς και χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα αποκαλούμενα “HUBs Επιχειρηματικότητας” ή αλλιώς **χώροι συνεργασίας**. Οι χώροι αυτοί δεν διαφέρουν κατά πολύ από τις “θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων” που βρίσκονταν σε άνθιση τα τελευταία χρόνια και πρόσφεραν ολοκληρωμένες υπηρεσίες εκκόλαψης σε νέες επιχειρήσεις. Οι βασικές τους διαφοροποιήσεις έγκεινται (α) στην επιχειρηματική ωρίμανση του φιλοξενούμενου και (β) στην έμφαση που δίνεται στη δικτύωση. Σε αντίθεση με τις θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων που υποστηρίζουν νέα εγχειρήματα για να αναπτυχθούν προσφέροντάς τους όλους τους απαραίτητους πόρους (χώρο εργασίας, συμβουλευτική/διαχειριστική υποστήριξη, χρηματοδότηση κλπ.), τα HUBs προσανατολίζονται στο **να υποστηρίξουν επιχειρηματικές ιδέες ώστε να εκκολαφτούν σε νέα εγχειρήματα** και οι παροχές τους, πέρα από το χώρο συνεργασίας, αφορούν την **πρόσβαση σε ένα ευρύ και καλά δομημένο δίκτυο** συνεργαζόμενων φορέων. Η προστιθέμενη αξία των χώρων συνεργασίας είναι η δυνατότητα που δίνουν στους φιλοξενούμενους να εργαστούν πολύ κοντά με άλλους πρώιμους επιχειρηματίες και ως εκ τούτου να ανταλλάξουν ιδέες και ενδεχομένως να αναπτύξουν συνέργιες ή συνεργασίες. Ακόμα, μέσω εξατομικευμένης καθοδήγησης και θεματικών σεμιναρίων από φορείς του δικτύου, οι χώροι συνεργασίας μπορούν να προετοιμάσουν κατάλληλα τους δυνητικούς επιχειρηματίες για να αναζητήσουν πρώιμη (seed) χρηματοδότηση, εφοδιάζοντας τους με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες. Η Ελλάδα όπως προαναφέρθηκε εμφανίζει υψηλές επιδόσεις στο δείκτη επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων, επηρεασμένες σημαντικά από την επιχειρηματικότητα ανάγκης, συνεπώς εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων κρίνεται ότι θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς αφορά την εκκόλαψη ιδεών που βασίζονται συνήθως στην καινοτομία. Μια τέτοια δράση θα μπορούσε να δομηθεί στα πλαίσια συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων και να εξασφαλίσει τη συνέχεια και τη **βιωσιμότητά** της είτε λαμβάνοντας ενοίκιο για τις

⁵⁶ <http://www.idea.com.gr/>
http://www.idea.com.gr/A_practical_guide_to_reinvent_Public_Subsidies_for_Startups_v1.3.pdf

παρεχόμενες υπηρεσίες, είτε εφαρμόζοντας ένα **συμμετοχικό μοντέλο επένδυσης** στις επιχειρήσεις που φιλοξενεί στα πλαίσια του **yCombinator**⁵⁷, ενός πολύ επιτυχημένου προγράμματος εκκόλαψης ιδεών σε χώρους συνεργασίας (HUBs).

Γενικότερα όσον αφορά τις δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στο σύνολό τους, παρατηρείται ότι τα περισσότερα προγράμματα υλοποιούν **παρεμβάσεις σε περισσότερους από έναν άξονα** και αυτό είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα “EXIST” στη Γερμανία το οποίο παρεμβαίνει σε όλους τους άξονες όπως χαρτογραφήθηκαν στο 2ο κεφάλαιο: (α) υποστηρίζοντας δράσεις προβολής καλών πρακτικών στα πανεπιστήμια, (β) παρέχοντας προγράμματα ανάπτυξης γνώσεων και δεξιοτήτων με την υποστήριξη της τεχνολογίας σε καινοτόμα εγχειρήματα (γ) υποστηρίζοντας νέους επιχειρηματίες μέσω επιχορήγησης – με στόχο να βοηθήσει στην κάλυψη των εξόδων διαβίωσης και εξοπλισμού – για την εκπόνηση καινοτόμων επιχειρηματικών σχεδίων και επενδύοντας στην προώθηση και μεταφορά έρευνας αναπτύσσοντας μηχανισμούς δικτύωσης.

Ένα προβληματικό στοιχείο των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων, κυρίως στην Ελλάδα, είναι η **περιορισμένη χρονική διάρκεια** υλοποίησής τους. Έχει παρατηρηθεί ότι η **συνέχεια** ενός προγράμματος είναι βασικό συστατικό αποτελεσματικότητας και επιτυχίας, και για το λόγο αυτό είναι ζωτικής σημασίας οι δράσεις που σχεδιάζονται να περιλαμβάνουν πρόβλεψη και προοπτικές **βιωσιμότητας** (αυτοχρηματοδότησης) μετά την ολοκλήρωση της συγχρηματοδοτούμενης περιόδου. Η δημιουργία **μόνιμων μηχανισμών** έχει ιδιαίτερη αξία για δράσεις στους πρώτους δύο άξονες παρέμβασης (κουλτούρα, εκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων), όπου οι αποσπασματικές παρεμβάσεις αποδεικνύονται μακροπρόθεσμα εντελώς αναποτελεσματικές. **Το χαρακτηριστικό της συνέχειας** ωστόσο επιδέχεται και μιας ακόμα ερμηνείας, αυτής της παρακολούθησης και αναπροσαρμογής των παρεμβάσεων. Κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό και προτείνεται στο παρόν σχέδιο δράσης, οι εκάστοτε φορείς που υλοποιούν συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις, να έχουν την δυνατότητα **να αξιολογούν** την αποτελεσματικότητα των δράσεών τους και **να προβαίνουν σε ανασχεδιασμό** των προγραμμάτων τους βάση των δεικτών που αξιολογήθηκαν. Στο σημείο αυτό βέβαια τίθενται και ορισμένα **ζητήματα ευελιξίας** του κανονιστικού πλαισίου των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων, που ενδεχομένως χρίζουν επανεξέτασης αλλά δεν αφορούν την παρούσα εργασία.

Τέλος, από τις ευρωπαϊκές πρακτικές παρατηρείται ότι σε σημαντικό βαθμό οι φορείς στους οποίους δίνεται χρηματοδότηση για την υλοποίηση παρεμβάσεων είναι **ιδιωτικοί φορείς**, όπως ιδρύματα, τεχνολογικά πάρκα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, σύλλογοι, ερευνητικές ομάδες. Τα **κριτήρια** επιλογής των φορέων αυτών είναι συνήθως **η εξειδίκευσή τους και η εμπειρία τους** σχετικά με την σχεδιαζόμενη παρέμβαση. Προτείνεται να εξεταστεί και στην Ελλάδα το ενδεχόμενο διεύρυνσης της συμμετοχής ιδιωτικών φορέων στην υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων, μιας και οι φορείς αυτοί συνήθως έχουν, εκτός της εξειδίκευσης, μεγαλύτερη ευελιξία σε διαχειριστικά ζητήματα. Βέβαια σε αυτήν την περίπτωση η αξιολόγηση ενός προγράμματος και κατά προέκταση ο βαθμός επίτευξης των στόχων του, θα πρέπει να γίνεται ιδιαίτερα προσεκτικά, πιθανά μέσω εξωτερικού ελέγχου και μόνιμου μηχανισμού.

⁵⁷ <http://ycombinator.com/about.html>

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Βασικός στόχος του Σχεδίου Δράσης, όπως τέθηκε στον πρόλογο, αποτελούσε η έρευνα, μελέτη και χαρτογράφηση του στρατηγικού πλαισίου συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤα) σχετικά με την προώθηση της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων. Υστέρα από την ενδελεχή εξέταση τόσο των παρεμβάσεων του ΕΚΤα με στόχο τη νέα γενιά⁵⁸, όσο και άλλων δράσεων που λαμβάνουν χώρα διεθνώς στην κατεύθυνση αυτή, δομήθηκαν και παρουσιάστηκαν οι στρατηγικοί άξονες των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα, στο τελευταίο κεφάλαιο του παρόντος προτείνονται από την ομάδα εργασίας συγκεκριμένα πεδία και χαρακτηριστικά δράσεων για την αποτελεσματικότερη προώθηση και ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικότητας, καθώς και της σύνδεσής της με την εκπαίδευση. Έτσι επιτυγχάνονται οι επιμέρους στόχοι του Σχεδίου Δράσης, ήτοι η ανάδειξη των χαρακτηριστικών των καλών πρακτικών, η κωδικοποίηση των στρατηγικών κατευθύνσεων, η διάγνωση των επιχειρησιακών αναγκών των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων και η υποβολή προτάσεων για νέες παρεμβάσεις.

⁵⁸ Περισσότερες πληροφορίες παρατίθενται στο παράρτημα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ακρώνυμο Μελετητική ΕΠΕ (2008).** “Εξωτερική αξιολόγηση για τις δράσεις της επιχειρηματικότητας που υλοποιούνται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης (Τελική Έκθεση).” *Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης.*
- Aernoudt, R. (2004).** “Incubators: Tool for Entrepreneurship?” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Small Business Economics* 23(2), 127-135.
- Allen, D. N. & Rahman, S. (1985).** “Small Business Incubators: A Positive Environment for Entrepreneurship”, *Journal of Small Business Management*, 23(3), 12-22.
- Alvarez, O. L., Meneghini, G. & Richter, J.(2006).** “European parliament: The Lisbon Strategy”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (20/06/2011):
http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/lisbon/article_7207_el.htm
- Austin, J., Stevenson, H. & Wei-Skillern, J. (2006).** “Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both?” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(1), 1-22.
- Bilén, S. G., Kisenwether, E. C., Rzaşa, S. E. & Wise, J.C. (2005).** “Developing and Assessing Students’ Entrepreneurial Skills and Mind-Set”. [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of Engineering Education*, 94(2), 233-243.
- Bisk, L. (2002).** “Formal entrepreneurial mentoring: the efficacy of third party managed programs” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Career Development International*, 7(5), 262-270.
- Caulier-Grice, J., Kahn, L., Mulgan, G. & Pulford, L. (2010).** “Study on Social Innovation. Social Innovation eXchange (SIX) and the Young Foundation for the Bureau of European Policy”.
- Commission of the European Communities (2004).** “Action Plan: The European Agenda for Entrepreneurship”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (22/6/2011):
ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/incubators/docs/action_plan_on_entrepreneurship.pdf
- Cumming, D. (2007).** “Government policy towards entrepreneurial finance: Innovation Investment Funds” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of Business Venturing*, 22(2), 193-235.
- Deakins, D., Graham, L., Sullivan, R. & Whittam, G. (1998).** “New venture support: an analysis of mentoring support for new and early stage entrepreneurs” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 5(2), 151-161.
- De Bettignies, J. E. & Brander, J. A. (2007).** “Financing Entrepreneurship: Bank Finance versus Venture Capital” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of Business Venturing*, 22(6), 808-832.

Dees, J. G., Haas, M. & Haas, P. (1998). “The Meaning of Social Entrepreneurship” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *The Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership*.

De Faote, D., Henry, C., Johnston, K. & Van der Sijde P. (2003). “Education and training for entrepreneurs: a consideration of initiatives in Ireland and The Netherlands” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Education + Training*, 45(8/9), 430-438.

Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων ΕΚΤ (ΕΥΣΕΚΤ) (χωρίς ημερομηνία). “Το ΕΚΤα στην Ελλάδα, 2007-2013”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (23/6/2011): ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=98&langId=el

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας Ευκαιριών (2009). “Για μια καλύτερη ζωή: Η Ευρωπαϊκή Ένωση επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου”. Αριθμός καταλόγου ΚΕ-74-06-370-ΕΛ-С. Μονάδα Α.1.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (χωρίς ημερομηνία). “Τρόπος συμμετοχής σε δράσεις του ΕΚΤα”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (5/8/2011): <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=25&langId=el>

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (2007). “Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (22/06/2011): ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=74&langId=el

Elfring, T. & Hulsink, W. (2003). “Networks in Entrepreneurship: The Case of High-technology Firms” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *SMALL BUSINESS ECONOMICS*, 21(4), 409-422.

Europa, Summaries of EU legislation (2007). “Κανόνες εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ταμείου Συνοχής (2007-2013)”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (5/8/2011): http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/g24241_el.htm

Europa, Summaries of EU legislation (2009). “European area of lifelong learning”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (20/06/2011): http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11054_en.htm

European Charter for SMEs (χωρίς ημερομηνία). Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (28/6/2011): ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_en.pdf

European Commission (1999). “Action Plan to Promote Entrepreneurship and Competitiveness”, Luxembourg: *Office for Official Publications of the European Communities*.

European Commission (χωρίς ημερομηνία). “Europe 2020”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (20/06/2011): http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

European Commission-European Social Fund (χωρίς ημερομηνία). “ESF Priorities in Member States”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (5/8/2011): http://ec.europa.eu/social/esf_projects_117/search.cfm

- Fisher, J. L., & Koch, J. V. (2008).** “Born, not made : the entrepreneurial personality”. Westport, CT: *Praeger Publishers*.
- Fuchs, K. , Werner, A. & Wallau, F. (2008).** “Entrepreneurship education in Germany and Sweden: what role do different school systems play?” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15(2), 365 – 381.
- Garavan, T. N. & Cinneide O'Barra. (1994).** “Entrepreneurship Education and Training Programmes:: A Review and Evaluation – Part 1” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of European Industrial Training*, 18(8), 3 – 12.
- Grimaldi, R. & Grandi, A. (2005).** “Business incubators and new venture creation: an assessment of incubating models” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Technovation*, 25(2), 111-121.
- Ηλιάκης, Σ. (2011).** “Τεχνοοικονομική (SWOT) Ανάλυση για την Πράξη «Αναβάθμιση και Επέκταση της Λειτουργίας των Θυρίδων Επιχειρηματικότητας για την Ενθάρρυνση και Στήριξη της Νεανικής Επιχειρηματικότητας»”, *Ινστιτούτο νεολαίας & Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς*.
- IOBE (2007).** “Η ελληνική Οικονομία (τριμηνιαία έκθεση)”, *Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών*, αριθμός τεύχους 48.
- Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας Ε.Π.Ε., (2004).** “Συστήματα Κοινωνικού Ελέγχου και Αξιολόγησης Κοινωνικών Επιχειρήσεων. Μελέτη στο πλαίσιο του έργου «Κοινωνική Επιχειρηματικότητα για την καταπολέμηση του αποκλεισμού της Κοινωνικής Πρωτοβουλία equal»”, Αθήνα
- Ιωαννίδης, Σ. & Τσακανίκας, Α. (2008).** “Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2007-2008”. *Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών*, Αθήνα.
- Ιωαννίδης, Σ., Τσακανίκας, Α. & Χατζηχρήστου, Σ. (2010).** “Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2009-2010: Αναζητώντας Διέξοδο από την κρίση”. *Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών*, Αθήνα.
- Jarillo, C. J. (1989).** “Entrepreneurship and growth: the strategic use of external resources” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of Business Venturing*, 4(2), 133-147.
- Kaiser, C. P. (1990).** “Entrepreneurship and Resource Allocation” [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Eastern Economic Journal*, 16(1), 9-20.
- Karen, K. E. (2010),** “Are Entrepreneurs Born or Made?” *Bloomberg Businessweek*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (23/07/2011): http://www.businessweek.com/smallbiz/content/jul2010/sb20100723_154719.htm
- Kent, C. A. (1990).** “Entrepreneurship education: current developments, future directions”. USA: *Greenwood Publishing Group*
- Λέκκα, Σ. (2011).** “Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα: η περίπτωση της Ελλάδας”. Διπλωματική εργασία. *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, τμ. Οικονομικών και Κοινωνικών*

Επιστημών - Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Ειδίκευσης του Τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, Θεσσαλονίκη.

Langen, W. (2003). "European parliament: On entrepreneurship in Europe - Green Paper". Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (20/06/2011): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2003-0347+0+DOC+XML+V0//EN>

Mulgan, G. (2007). "Social innovation: what it is, why it matters and how it can be accelerated". Working paper. *Oxford Said Business School-skoll centre for social entrepreneurship*.

Nicholls, A. (2006). "Social Entrepreneurship: New Models of Sustainable Social Change". NY: *Oxford University Press*.

Osnabrugge, M. V. (2000). "A comparison of business angel and venture capitalists investment procedures: An agency theory-based analysis" [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Venture Capital*, 2(2), 91-109.

Πατεσελής, Ν. (2008). "Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην κοινωνική και εδαφική συνοχή". Διπλωματική εργασίας. *Πάντειο Πανεπιστήμιο-Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Αθήνα.

Peredo, A. M. & McLean, M. (2006). "Social entrepreneurship: A critical review of the concept", [Ηλεκτρονική έκδοση]. *Journal of World Business*, 41(1), 56-65.

Planet SA, (2007). "Μελέτη για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής: Παραδοτέο 2, ανάλυση των μετρήσεων της σχολικής διαρροής και καταγραφή υπαρχόντων συστημάτων, απόψεων & προτάσεων καταπολέμησής της". *Μελέτη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης, ΕΠΕΑΕΚ, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων*.

Σκάγιαννης, Π., (επιμ) (2008), "Μελέτη σύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας μέσω της προώθησης της επιχειρηματικότητας", Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: *Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Εργαστήριο Υποδομών Τεχνολογικής Πολιτικής και Ανάπτυξης*.

Smith, W. L., Schallenkamp, K. & Eichholz, D. E. (2007). "Entrepreneurial skills assessment: an exploratory study" [Ηλεκτρονική έκδοση]. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 4(2), 179-201.

Spear, R. (2006). "Social entrepreneurship: a different model?" [Ηλεκτρονική έκδοση]. *International Journal of Social Economics*, 33(5/6), 399-410.

Sullivan, R. (2000). "Entrepreneurial learning and mentoring" [Ηλεκτρονική έκδοση]. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 6(3), 160-175.

Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα (2005). "Στρατηγική της Λισσαβόνας: Στόχοι και πορεία επίτευξής τους". Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (20/06/2011): http://www.ypan.gr/docs/Stratigiki_lissavonos.pdf

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (χωρίς ημερομηνία). “Δημόσια Διαβούλευση για το Σχέδιο Νόμου: «Θεσμοθέτηση της Κοινωνικής Οικονομίας και της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας»”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (23/6/2011): <http://www.opengov.gr/minlab/?p=1765>

Υπουργείο Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (χωρίς ημερομηνία). «Αποφάσεις ένταξης». Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (5/8/2011): http://www.edulll.gr/?page_id=2245

Υπουργείο Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (χωρίς ημερομηνία). «Το πρόγραμμα με μια ματιά». Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (5/8/2011): http://www.edulll.gr/?page_id=26

(2010). “The European Social Fund and Entrepreneurship”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (22/6/2011): ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=175&langId=en

(2008). “The Small Business Act for Europe”. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο (23/6/2011): <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/>

ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ (ΕΚΤΑ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ:

1. CRE-ACTION⁵⁹ (Γαλλία)

«Θερμοκοιτίδα μικρών επιχειρήσεων για την διεθνή και οικονομική σταθερότητα»

Διάρκεια: 2001 - 2005

Φορέας: RENCONTRE

Ωφελούμενοι: Μετανάστες, Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: πολυπολιτισμικότητα, απόγονοι μεταναστών, επιχειρηματικότητα, mentoring, πολιτισμικές και εμπορικές ανταλλαγές

Συνοπτικά το πρόγραμμα αποσκοπεί στο να εκμεταλλευτούν εμπορικά οι νέοι μετανάστες την σχέση τους με την χώρα από την οποία προέρχονται. Δημιουργείται μια εταιρεία που προσφέρει προϊόντα και υπηρεσίες που χαρακτηρίζουν τη χώρα καταγωγής και παράλληλα δημιουργούνται κανάλια μεταφοράς δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στη Γαλλία προς τη χώρα καταγωγής. Οι ωφελούμενοι έχοντας αρχικά μισθωτή σχέση εργασίας με μια ελάχιστη αποζημίωση καθοδηγούνται και υποστηρίζονται ώστε να επεκταθούν στην δημιουργία της δικής τους επιχείρησης. Πέρα από την τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη, στόχος είναι οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα να μοιραστούν δεξιότητες και εμπειρίες που αποκτώνται, δημιουργώντας clusters.

- επέκταση των δυνατοτήτων που προσφέρονται στους νέους μετανάστες.
- Αξιοποίηση της πολυπολιτισμικότητας ως εφόδιο για την δημιουργία επιχείρησης.
- Δημιουργία 40 νέων θέσεων εργασίας ετησίως.
- Ένταξη σχεδίων που βασίζονται στην πολιτιστική ποικιλομορφία.
- Διαρκής κατάρτιση των υποστηριζόμενων σε επιχειρησιακά θέματα όπως εμπορικές συναλλαγές και δίκαιο, λογιστική, μάρκετινγκ κλπ..
- Διαρκής εκπαίδευση για την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως επικοινωνία, μελέτη αγοράς, αναζήτηση χρηματοδότησης κλπ..
- Δημιουργία διεθνούς δικτύου αλληλέγγυας οικονομίας μέσω διακρατικών συμπράξεων.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ δικτύωση
- ✓ χρηματοδότηση

⁵⁹ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4488&project_lang=fr&rp=2

2. Basket Enterprise⁶⁰: Επιχειρηματικότητα στα Σχολεία (Γαλλία)

«Ένα παιχνίδι προσομοίωσης, αλλά και μια υπαρκτή εμπειρία»

Διάρκεια: 2002 - 2003

Φορέας: APRIGA

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρηματικότητα, νέοι, συνεργασία, εκπαίδευση, επαγγελματική ένταξη

Θεμέλιο του προγράμματος αποτελεί μια εκστρατεία ευαισθητοποίησης μαθητών γυμνασίου για την επιχειρηματικότητα που έχει σκοπό να προωθήσει την επιθυμία μαθητών να αναλάβουν τη δημιουργία και τη διαχείριση μιας εταιρείας. Επίσης, στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και συμπεριφορών που συμβάλλουν στη διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης, όπως πρωτοβουλία, ανεξαρτησία, οργάνωση και ευθύνη. Κύρια δράση του προγράμματος είναι δημιουργία και λειτουργία εικονικών επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Το όλο εγχείρημα εποπτεύεται από μια οργανωτική επιτροπή η οποία μεριμνά μεταξύ άλλων για τη διενέργεια διαγωνισμού μεταξύ των συμμετεχόντων επιχειρήσεων.

- Η πράξη απευθύνεται σε περίπου 220 μαθητές ετησίως.
- Παρέχεται καθοδήγηση και εποπτεία από διάφορους φορείς (ομάδες διδασκαλίας, επενδυτές, χορηγούς, επιχειρήσεις και επιχειρηματίες).
- Διαρκής κατάρτιση μέσω σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και συμμετέχοντες μαθητές

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (συνεργασία)

⁶⁰ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4512&project_lang=fr&rp=2

3. Entrepreneurship INHOLLAND⁶¹ (Ολλανδία)

«Τόνωση της νεανικής επιχειρηματικότητας μέσω εφαρμοσμένου προγράμματος σπουδών για τους φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης»

Διάρκεια: 2005 - 2007

Φορέας: Stichting Hoger Onderwijs Nederland (Ίδρυμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης)

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες, Φοιτητές και Απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρηματικότητα, νέοι, εκπαίδευση, κατάρτιση, δικτύωση

Το έργο, μέσω ενός διαπιστευμένου προγράμματος σπουδών που δημιουργήθηκε με τη συνεργασία αναπτυξιακών φορέων, στοχεύει να προετοιμάσει αποτελεσματικά τους υποστηριζόμενους για να ασκήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι υποστηριζόμενοι λαμβάνουν εκπαίδευση για επιχειρηματικά θέματα (μεταξύ των οποίων για συχνά επιχειρηματικά λάθη/παγίδες) και επιπλέον συμμετέχουν σε ασκήσεις και εργασίες για την ανάπτυξη απαραίτητων δεξιοτήτων. Πρακτική εφαρμογή και εξάσκηση επί του αντικειμένου του προγράμματος προσφέρεται μέσω του δήμου και των τοπικών φορέων. Ακόμα, οι ενδιαφερόμενοι δυνητικοί επιχειρηματίες υποστηρίζονται συμβουλευτικά και εξατομικευμένα, τόσο πριν την έναρξη της επιχείρησης τους όσο και κατά τα πρώιμα στάδια της δραστηριότητάς τους.

- Πιλοτική εφαρμογή στο Πανεπιστήμιο της Χάγης
- Ιδιαίτερη μέριμνα σε γυναίκες και μετανάστες

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ πληροφόρηση
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (συνεργασία)
- ✓ δικτύωση

⁶¹ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4722&project_lang=nl&rp=2
& <http://www.inholland.nl/>

4. Start-Up Stimulation in Education⁶² (Ολλανδία)

«Η συνειδητοποίηση της δυνατότητας αυτοαπασχόλησης ως μέσο διατήρησης ενεργού ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας και την κοινωνία»

Διάρκεια: 2005 - 2007

Φορέας: De Vier Essen BV

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες, Άνεργοι

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρηματικότητα, νέοι, ευαισθητοποίηση, αυτό-απασχόληση, συμμετοχή

Το πρόγραμμα προάγει την ευαισθητοποίηση και τον ενθουσιασμό για την επιχειρηματικότητα σε φοιτητές (στην τελική φάση κατάρτισής τους) και σε ανέργους. Αποσκοπεί στο να κατανοήσουν πλήρως οι συμμετέχοντες τη διαδικασία προετοιμασίας και λειτουργίας μιας υγιούς και βιώσιμης επιχείρησης. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες την αξία της δικτύωσης με το περιβάλλον της επιχείρησης και της άντλησης καθοδήγησης και υποστήριξης από εξειδικευμένους φορείς. Ουσιαστικά το πρόγραμμα αποτελεί άσκηση προσομοίωσης στο επιχειρηματικό περιβάλλον καθοδηγούμενο από καταρτισμένους εκπαιδευτές (mentors & coaches).

- Ιδιαίτερη στόχευση σε φοιτητές και (πρόσφατα) απόφοιτους, όπως και αποδέκτες επιδομάτων που μπορούν να απασχοληθούν

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (opportunity recognition, self-esteem, risk taking)
- ✓ δικτύωση

⁶² http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4723&project_lang=nl&rp=2

5. EQUALCREA: Επιχειρηματικότητα στην Cantabria⁶³ (Ισπανία)

«Μετατροπή της δημιουργικότητας ευρύτερων κοινωνικών ομάδων σε επιχειρηματικές ιδέες και επιπλέον εξατομικευμένη συμβουλευτική για δημιουργία επιχειρήσεων»

Διάρκεια: 2000 - 2004

Φορέας: EQUALCREA - ESPÍRITU EMPRESARIAL DE CANTABRIA

Ωφελούμενοι: Νέοι, (μακροχρόνια) Άνεργοι, Μειονότητες, Μετανάστες, Γυναίκες, Ηλικιωμένοι

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρηματικότητα, ευαισθητοποίηση, συμμετοχή, κατάρτιση, γεωργία

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η ανάδειξη της συλλογικής δημιουργικότητας και η υποστήριξη συγκεκριμένων ομάδων να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά. Το πρόγραμμα παρέχει τα κατάλληλα εργαλεία για τη δημιουργία και ανάπτυξη επιχειρήσεων τόσο σε αγροτικές όσο και σε αστικές περιοχές.

- Στήριξη ωφελούμενων σε όλη τη χώρα.
- Ευαισθητοποίηση σε αγροτικές περιοχές (κυρίως γυναικών).
- Κατάρτιση για τις ομάδες-στόχους (σεμινάρια).
- Υποστήριξη στη δημιουργία επιχειρηματικών σχεδίων.
- Δημιουργία 80 νέων επιχειρήσεων.
- Στήριξη δικτύωσης μέσω εμπειρογνώμονα για κάθε μεμονωμένο έργο.
- Υποστήριξη ομάδων (κοινό εγχείρημα).
- Χρηματοδοτήσεις (κάλυψη γενικών εξόδων και εξόδων παροχής εξειδικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης, μικρο-πιστώσεις, υποτροφίες κατάρτισης, υποτροφίες έναρξης δραστηριότητας)
- Δικτύωση με φορείς και υποστήριξη στα δίκτυα διανομής.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ πληροφόρηση
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (opportunity recognition, self-esteem, risk taking)
- ✓ δικτύωση
- ✓ χρηματοδότηση

⁶³ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=6868&project_lang=es&rp=2

6. MELA⁶⁴ (Φιλανδία)

«Πρόγραμμα καθοδήγησης (mentoring) για νέους δυνητικούς επιχειρηματίες»

Διάρκεια: 2005-2006 και 2006-2007 (συνεχιζόμενο έργο)

Φορέας: Laurea-ammattikorkeakoulu

Ωφελούμενοι: Νέοι, Γυναίκες, (δυνητικοί) Επιχειρηματίες, στελέχη

Λέξεις Κλειδιά: επιχείρηση, καθοδήγηση (mentoring), νεολαία, επιχειρηματίας, γυναικεία επιχειρηματικότητα, ίδρυση επιχείρησης, επιχειρηματικές δεξιότητες

Πρόκειται για πρόγραμμα καθοδήγησης των επιχειρήσεων το οποίο ενθαρρύνει τους νέους (ιδιαίτερα τις γυναίκες) να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα. Έμφαση δίνεται στην καλλιέργεια επιχειρηματικών δεξιοτήτων και στην ενεργή υποστήριξη εγχειρημάτων τόσο πριν, όσο και κατά τα πρώτα στάδια της δραστηριοποίησης. Επίσης μέσω του προγράμματος υποστηρίζονται φοιτητές και ερευνητές ώστε να υλοποιήσουν τα επιχειρηματικά τους σχέδια και μικρομεσαίες επιχειρήσεις για να δικτυωθούν, να αποκτήσουν επιχειρηματικές δεξιότητες και να αναπτυχθούν. Πέρα από τις εξατομικευμένες συναντήσεις (7-10 ανά φάση υλοποίησης) με τους μέντορες του προγράμματος, το έργο περιελάμβανε τη διοργάνωση εκδηλώσεων δικτύωσης και εκπαιδευτικών θεματικών σεμιναρίων. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του προγράμματος ήταν η διαδικασία ένταξης –η οποία είχε σχεδιαστεί από το Laurea, και η οποία μεταξύ άλλων περιελάμβανε αξιολόγηση της ιδέας ή/και του επιχειρηματικού σχεδίου καθώς και της επιχειρηματικής ομάδας. Κατά τις πρώτες φάσεις υλοποίησης του προγράμματος η συμμετοχή καθοδηγητών (mentors) ήταν μικρότερη από την αναμενόμενη, ενώ στο έργο εντάχθηκαν λιγότερα άτομα από τον αρχικό στόχο, όχι λόγω χαμηλού ενδιαφέροντος, αλλά λόγω αποκλεισμού αρκετών υποψηφίων κατά τη διαδικασία ένταξης. Ήταν η πρώτη φορά που εφαρμόστηκε στην Φιλανδία ένα πρόγραμμα καθοδήγησης για την επιχειρηματικότητα, και επειδή ως μέθοδος αξιολογήθηκε εξαιρετικά θετικά αναμένεται να εφαρμοστεί ευρέως από πολυτεχνεία και κολέγια.

- Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε σε συνεργασία με το “Κέντρο Γυναικείας Επιχειρηματικότητας” της Φιλανδίας το οποίο εξυπηρέτησε σαν συντονιστής του έργου και καθοδηγητής (mentor) των υποστηριζόμενων.
- Μέσω του προγράμματος υποστηρίχθηκαν 20 άτομα (14 άνδρες και 6 γυναίκες) και δημιουργήθηκαν 5 επιχειρήσεις, ενώ σε στάδιο ωρίμανσης βρίσκονταν αρκετά επιχειρηματικά σχέδια.
- Οι μέντορες του προγράμματος ήταν επιχειρηματίες που προέρχονταν από τους κλάδους του τουρισμού και της εστίασης, της βιώσιμης ανάπτυξης, της επικοινωνίας, της ασφάλειας και της πληροφορικής.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (opportunity recognition, self-esteem, risk taking, pitch)
- ✓ δικτύωση

⁶⁴ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=10341&project_lang=fi&rp=2
& <http://opko.laurea.fi/mentorlaurea> & www.laurea.fi

7. INNO-PEDA⁶⁵ (Φιλανδία)

«σχολείο - θερμοκοιτίδα για την καινοτομία»

Διάρκεια: 2007-2008

Φορέας: Hämeenlinnan kaupunki

Ωφελούμενοι: εκπαιδευτές και εκπαιδευτικοί (συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών συστημάτων), νέοι

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρηματικότητα, καινοτομία, εκπαίδευση, σχολείο-θερμοκοιτίδα

Στόχος του έργου ήταν να εμφυσήσει την επιχειρηματική νοοτροπία στους μαθητές υποστηρίζοντας τα σχολεία να δημιουργήσουν επιχειρηματικά μοντέλα για την περιφερειακή ανάπτυξη στα πλαίσια της εκπαιδευτικής τους δραστηριότητας. Οι μαθητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα παρακολουθούσαν ειδικές συνεδρίες επώασης για κάποιες ώρες της εβδομάδας. Κάθε ομάδα που σχηματίστηκε ασχολήθηκε με την ανάπτυξη ενός θέματος/ιδέας της επιλογής του και μέσα από τη διαδικασία οι μαθητές βοηθήθηκαν να αναπτύξουν την δημιουργικότητα, την ομαδικότητα, την εργατικότητα, την τόλμη και τις ηγετικές τους ικανότητες. Ακόμα, πραγματοποίησαν πληθώρα εκπαιδευτικών επισκέψεων σε επιχειρήσεις και συναγωνίστηκαν για την ανάδειξη της αποτελεσματικότερης ομάδας. Το έργο υλοποιήθηκε με τη συμμετοχή 7 σχολείων τα οποία σχημάτισαν ένα δίκτυο επικοινωνίας τόσο μεταξύ τους όσο και με συνεργαζόμενους φορείς. Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία του προγράμματος ήταν η ανάπτυξη του διδακτικού προσωπικού (καθοδηγητών) οι οποίοι καταρτίστηκαν σχετικά. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα αξιολόγησης έδειξαν ότι το έργο ήταν αποτελεσματικό στην επίτευξη των στόχων του και διαχειρίστηκε σωστά στο σύνολό του. Ορισμένοι δε από τους συμμετέχοντες το χαρακτήρισαν ως το καλύτερο έργο στο οποίο έχουν εμπλακεί.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων
- ✓ εκπαίδευση
- ✓ υποστήριξη (mentoring, coaching)
- ✓ δικτύωση

⁶⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=11009&project_lang=fi&rp=2

8. FRONT OFFICE FOR OCCUPATIONAL INTEGRATION AND SUPPORT TO SELF-EMPLOYMENT INITIATIVES - SKILL FRONT OFFICE⁶⁶ (Ιταλία)

Διάρκεια: 2004 - 2006

Φορέας: Κοινοπραξία Ass.for.SEOarI

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: ενεργητικές πολιτικές για την απασχόληση, ευκαιρίες απασχόλησης, δημιουργία επιχειρήσεων, καθοδήγηση, ανάπτυξη επιχειρήσεων, τεχνική βοήθεια, προωθητικές ενέργειες, επιχειρηματικό σχέδιο

Συνοπτικά το πρόγραμμα αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενεργητικών πολιτικών για την απασχόληση, η οποία είναι στενά συνδεδεμένη με την ανάπτυξη της οικονομίας. Από εκεί προέκυψε η ανάγκη προώθησης της μεγαλύτερης συμμετοχής των νέων στην οικονομική ζωή της περιοχής. Συγκεκριμένα ήταν απαραίτητο να επεκταθεί το φάσμα των υπηρεσιών, που θα αυξήσει την ευαισθητοποίηση των δυνατοτήτων σε τοπικό επίπεδο, καθώς και η ικανότητα να κατανοήσουν με τη βοήθεια ειδικών εργαλείων την ανάγκη για προώθηση νέων οικονομικών πρωτοβουλιών. Το έργο, είχε ως στόχο την προώθηση της επιχειρηματικότητας ως βασικό άξονα ενός ευρύτερου φάσματος συμπεριφορών που σχετίζονται με την αναζήτηση εργασίας, με μια προοπτική τοπικής ανάπτυξης. Το έργο αφορούσε πολλαπλές δράσεις. Σκοπός του ήταν η προώθηση και η ευαισθητοποίηση στην επιχειρηματικότητα, αλλά έδινε μια πρώτη πληροφόρηση καθώς και εξατομικευμένη καθοδήγηση για τη δημιουργία και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Τέλος, σε περιπτώσεις νεοσύστατης εταιρείας προσέφερε συμβουλευτική υποστήριξη.

- Σε σύνολο 20 πρωτοβουλιών έχουν ολοκληρωθεί ήδη 11.
- Καθοδήγηση και εποπτεία σε περισσότερους από 200 επισκέπτες.
- Διαρκής κατάρτιση μέσω σεμιναρίων.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση- ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (συνεργασία)

⁶⁶ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=71855&project_lang=it&rp=2

9. Entrepreneurship Promotion Fund ⁶⁷ (Λιθουανία)

Διάρκεια: 2009 - 2015

Φορέας: UŽDARŲJ AKCINĖ BENDROVĖ

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: χρηματοδότηση, απασχόληση

Πρόκειται για έργο της πρωτοβουλίας JEREMIE, το οποίο έχει ως στόχο την προώθηση της επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, τα άτομα που αναζητούν να αρχίσουν τις επιχειρήσεις τους, καθώς και τις κοινωνικές επιχειρήσεις που επιδιώκουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους. Το έργο υλοποιείται από την JSC "Εγγύηση των Επενδύσεων" και παρέχει δάνεια προς τις προαναφερθείσες οντότητες τα οποία θα συνδυαστούν με κατάρτιση και συμβουλευτικές υπηρεσίες. Το έργο θα συμβάλει σε διάφορες κοινωνικές ομάδες για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης, μειώνοντας έτσι τα τρέχοντα προβλήματα της αγοράς εργασίας. Αποτελεί σχέδιο οικονομικής τόνωσης.

- Βελτίωση πρόσβασης στη χρηματοδότηση
- Παροχή δανείων

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση- ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (συνεργασία)
- ✓ χρηματοδότηση

⁶⁷ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=87190&project_lang=en&rp=2

10. Coaching program for the creation and pick up of a farming business in the context of the generational change in agriculture⁶⁸ (Γαλλία)

Διάρκεια: 2008

Φορέας: Νέοι Αγρότες της Hérault

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: Δίκτυο, υποστήριξη, εγκατάσταση νέων γεωργών, ενημέρωση, καθοδήγηση, κατάρτιση

Κύριος στόχος του προγράμματος είναι η προώθηση της εγκατάστασης, καθώς και η υπεράσπιση των συμφερόντων των νέων γεωργών. Στο πρόγραμμα υπάρχουν ομάδες εργασίας που ενημερώνουν τους αγρότες και κυρίως αυτούς που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, για τις προμήθειες, τη γεωργική πολιτική και άλλα πολλά γεωργικά θέματα όπως τη διαδικασία ένταξης φωτοβολταϊκών. Έχει δοθεί έμφαση στη δομή της ροής των αιτημάτων πληροφοριών και προτάσεων από το ένα επίπεδο στο άλλο. Αυτό που αποτελεί τη δύναμη του εν λόγω δικτύου είναι ότι οι ιδέες που αναπτύσσονται διαδίδονται στο κοινό.

- Προώθηση θετικής εικόνας για τις επιχειρήσεις
- Δυνατό δίκτυο πληροφοριών
- Καλλιέργεια με βάση το τοπίο, το οποίο αλλάζει συνεχώς

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση- ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (συνεργασία)
- ✓ δικτύωση

⁶⁸http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=130157&project_lang=fr&rp=2

11. Coaching young people towards a training and the development of a professional project⁶⁹ (Γαλλία)

Διάρκεια: 2008

Φορέας: Mission Locale Jeunes d' Agglomération Nimes

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: Υποστήριξη, απασχόληση, κατάρτιση, χρηματοδότηση

Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την υποστήριξη και την ενημέρωση των νέων ανθρώπων. Μέσω συνεντεύξεων που έχουν προγραμματιστεί συμβουλεύουν τους νέους και τους συνδέουν με τις προσφερόμενες θέσεις εργασίας. Οι νέοι συμμετέχουν σε εργαστήρια σχετικά με την αναζήτηση εργασίας (CV / Συνοδευτική επιστολή / Στόχευση των επιχειρήσεων / Προετοιμασία συνέντευξης) και τον τρόπο κατάρτισης ενός σχεδίου δράσης.

- Κατάρτιση θέσης (Περιφερειακό Πρόγραμμα Κατάρτισης / AFPA).
- Ανάπτυξη υποστηρικτικών προγραμμάτων.
- Υποστήριξη χρηματοδότησης έρευνας για την εκπαίδευση.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση- ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων
- ✓ δικτύωση

⁶⁹ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=130240&project_lang=fr&rp=2

12. CLAP, local project assistance committee- 2009⁷⁰ (Γαλλία)

Διάρκεια: 2009

Φορέας: Mission Locale de Roubaix

Ωφελούμενοι: Νέοι, (Δυνητικοί) Επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: Τεχνική βοήθεια, συλλογή εγγράφων, χρηματοδότηση

Το πρόγραμμα προσφέρει δωρεάν τεχνική βοήθεια στους νέους ανεξάρτητα από την ηλικία ή το δήμο στον οποίο ανήκουν. Κάθε νεαρό άτομο μπορεί να επωφεληθεί από τη χρήση ενός τεχνικού συμβούλου, ο οποίος θα βοηθήσει τον νέο να διευκρινίσει τις ιδέες του, να βρει χρηματοδότηση και αν κριθεί απαραίτητο να τον παραπέμψει σε εξειδικευμένους συνεργάτες.

- Τεχνική βοήθεια
- Πρόσβαση σε μια εξειδικευμένη συλλογή εγγράφων

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση- ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων
- ✓ δικτύωση

⁷⁰ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=133442&project_lang=fr&rp=2

13. An idea to start a new business - PROMOTOR+ ⁷¹ (Πολωνία)

«Μια ιδέα για να ξεκινήσει μια νέα επιχείρηση»

Διάρκεια: από το 2000

Φορέας: Ίδρυμα (FUAM), Τεχνολογικό Πάρκο (PPNT)

Ωφελούμενοι: Νέοι απόφοιτοι και μεταπτυχιακοί φοιτητές, (Δυνητικοί) επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: Επιχειρηματικότητα, επιχειρηματικό σχέδιο, νεοσύστατες επιχειρήσεις, φοιτητές, απόφοιτοι, έρευνα, χρηματοδότηση

Το Πανεπιστήμιο Adam Mickiewicz προωθεί την επιχειρηματικότητα μεταξύ των φοιτητών ενθαρρύνοντας ενεργά τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων μέσω, διαγωνισμών επιχειρηματικών σχεδίων. Στις προτάσεις τους οι συμμετέχοντες καλύπτουν τις νομικές πτυχές λειτουργίας μιας επιχείρησης, δημιουργώντας ένα επιχειρηματικό σχέδιο και τον προσδιορισμό των πηγών χρηματοδότησης. Παράλληλα με το διαγωνισμό το πρόγραμμα προσφέρει σε συνεργασία με το επιστημονικό και τεχνολογικό πάρκο (PPNT) συμβουλευτικές υπηρεσίες, κατάρτιση και οικονομική στήριξη.

- Το 60% των συμμετεχόντων στη δεύτερη έκδοση ήταν άτομα κάτω των 25 ετών.
- Στο διαγωνισμό υπάρχουν περισσότεροι από 20 νικητές, οι οποίοι ξεκίνησαν τις δικές τους επιχειρήσεις.
- Δίνεται έμφαση στη δημοσιότητα και μέσω διαδικτύου.
- Η κατάρτιση περιλαμβάνει νομικά στοιχεία για τη λειτουργία μιας επιχείρησης, δημιουργία επιχειρηματικού σχεδίου, πηγές χρηματοδότησης, διαδικασία σύστασης της επιχείρησης, εργαστήρια για την τήρηση λογιστικών βιβλίων, στρατηγικές πωλήσεων και τεχνικών διαπραγμάτευσης

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (αναγνώριση ευκαιριών, παρουσίαση)
- ✓ χρηματοδότηση

⁷¹http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=13638&lang=el

14. Πρόγραμμα «Mafalda»⁷² (Αυστρία)

«Νεαρές γυναίκες σπάνε τα στερεότυπα για την απασχόληση»

Διάρκεια: 1989 σε εξέλιξη

Φορέας: "MAFALDA"-Σύλλογος για την ενίσχυση και υποστήριξη κοριτσιών και νέων γυναικών

Ωφελούμενοι: Νέες Γυναίκες

Λέξεις Κλειδιά: απασχόληση, νέες γυναίκες, ισότητα φύλων

Στο πλαίσιο ισότητας των φύλων και μείωση της ανεργίας, ένα καινοτόμο πρόγραμμα στην Αυστρία, προσφέρει πρόσβαση στην εκπαίδευση και μαθήματα σε παραδοσιακά ανδρικά επαγγέλματα όπως ηλεκτρονικά επαγγέλματα, μεταλλοτεχνίας, ξυλουργικής, προσφέροντας δεξιότητες. Το πρόγραμμα βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και 15 χρόνια, και περίπου 2.500 κορίτσια συμμετέχουν στις δραστηριότητες του προγράμματος κάθε χρόνο. Η ομάδα-στόχος του έργου είναι κορίτσια και νεαρές γυναίκες μεταξύ των ηλικιών 13 και 22.

Ο οργανισμός λειτουργεί σε συνεργασία με τα εθνικά γραφεία απασχόλησης παρέχοντας συμβουλές για την επιλογή καριέρας στις γυναίκες. Επίσης, το πρόγραμμα παρέχει εξεύρεση πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις για τις συμμετέχοντες.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας
- ✓ δικτύωση

⁷² <http://www.mafalda.at/>

15. Η ενσωμάτωση του επιχειρηματικού πνεύματος στην εκπαίδευση “EXIST”⁷³

(Γερμανία)

Διάρκεια: 01.05.2007 έως 31.12.2013

Φορέας: Πανεπιστήμια ή ερευνητικά προγράμματα

Ωφελούμενοι: Ερευνητικές ομάδες σε πανεπιστήμια, φοιτητές

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρηματική κουλτούρα, Business Start-Up, μεταφορά έρευνας, φοιτητές, ερευνητές

Στη Γερμανία, το ΕΚΤ βοηθά στην αύξηση της ευαισθητοποίησης του επιχειρηματικού πνεύματος ως επιλογή σταδιοδρομίας στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε συνεργασία με το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας και Τεχνολογίας. Στόχος είναι η επιχειρηματικότητα να αποτελεί μια ελκυστική εναλλακτική επαγγελματική διεξοδό. Το πρόγραμμα EXIST περιλαμβάνει τρεις άξονες:

- **1ος άξονας:** «Κουλτούρα Επιχειρηματικότητας» Υποστηρίζει δράσεις στα πανεπιστήμια για τη δημιουργία υποδομής, παροχής δεξιοτήτων και την υποστήριξη της τεχνολογίας σε καινοτόμα εγχειρήματα. Τα μέτρα προσανατολίζονται στη δημιουργία κουλτούρας επιχειρηματικότητας σε πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα για την υποστήριξη και τη μεταφορά της επιστημονικής γνώσης σε εμπορικό προϊόν, προώθηση επιχειρηματικών ιδεών και επιχειρηματικών προσωπικοτήτων σε πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα ώστε να αυξηθεί η πιθανότητα επιτυχίας των καινοτόμων νεοσύστατων επιχειρήσεων.
- **2ος άξονας:** «Business Start-Up Grant» Υποστηρίζει με επιχορήγηση την εκπόνηση καινοτόμων επιχειρήσεων σε πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα. Η επιχορήγηση έχει στόχο να βοηθήσει στην κάλυψη των εξόδων διαβίωσης, εξοπλισμού.
- **3ος άξονας:** «Μεταφορά Έρευνας» Προώθηση της τεχνολογίας με σκοπό την σύσταση επιχειρήσεων.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (αναγνώριση ευκαιριών, παρουσίαση)
- ✓ χρηματοδότηση
- ✓ δικτύωση

⁷³ http://www.exist.de/englische_version/index.php

16. ESF 3.60 Youth Employment Programme (YEP) ⁷⁴ (Μάλτα)

Διάρκεια: 2010 - 2013

Φορέας: Δημόσιος φορέας απασχόλησης

Ωφελούμενοι: νέοι ηλικίας μεταξύ 16-24

Λέξεις Κλειδιά: νέοι, συμβουλευτική υποστήριξη, νεανική επιχειρηματικότητα, δεξιότητες

Το 2010 ξεκίνησε πρόγραμμα το οποίο συγχρηματοδοτείται στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 3, «Προώθηση της εργασίας χωρίς αποκλεισμούς» για την απασχόληση των νέων που έχει ως στόχο να βοηθήσει τους νέους να εισέλθουν στην αγορά εργασίας και να παραμείνουν. Για τις ανάγκες του προγράμματος έχει αναπτυχθεί ειδική ιστοσελίδα που θα παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες, τους πόρους και τα εργαλεία της σταδιοδρομίας, παροχή συμβουλών, εικονικές συνεντεύξεις, κουίζ και σε απευθείας σύνδεση ένας-προς-ένα συμβουλές στους νέους που αναζητούν εργασία. Ένα άλλο σημαντικό έργο είναι η παραγωγή ενός τηλεοπτικού προγράμματος που θα αντιμετωπίσει τα θέματα σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Πρόκειται να διοργανωθούν και μια σειρά από ημερίδες για τη Νεότητα οι οποίες μεταξύ άλλων θα περιλαμβάνουν εργαστήρια, εκθέσεις, φόρουμ. Το πρόγραμμα απασχόλησης νέων προωθεί τη δια βίου μάθηση, ως εργαλείο για την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου.

- Παρέχεται βοήθεια σε νέους να προβαίνουν σε συνειδητές επιλογές με την αύξηση της πρόσβασης σε πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες υπηρεσίες, προγράμματα κατάρτισης και την αγορά εργασίας.
- Απόκτηση κινήτρων και δεξιοτήτων.
- Ανάπτυξη επιμέρους σχεδίων δράσης και πρωτοβουλιών για τις ευάλωτες ομάδες νέων και των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων ώστε να συνεχίσουν την εκπαίδευση, την κατάρτιση με σκοπό την ένταξη τους στην αγορά εργασίας.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (αναγνώριση ευκαιριών, παρουσίαση)
- ✓ δικτύωση

⁷⁴ <http://youth.org.mt/default.asp?m=content&id=206>

17. Point 2 Enterprise ⁷⁵ (Ιρλανδία)

Διάρκεια: μέχρι 2008 (equal)

Φορέας: PAUL Partnership, οργάνωση που αποτελείται από κοινότητες, κρατικές υπηρεσίες, κοινωνικούς εταίρους, εθελοντικές ομάδες και εκλεγμένους αντιπροσώπους

Ωφελούμενοι: νέοι κάτω των 25 , άνεργοι, μακροχρόνια άνεργοι 40 ετών και άνω, (Εν δυνάμει) επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: νέοι, συμβουλευτική υποστήριξη, επιχειρηματικότητα, δεξιότητες

Σκοπός του προγράμματος είναι η ενίσχυση της αυτό-απασχόλησης, η δημιουργία επιχειρήσεων, η κατάρτιση, η ίδρυση επιχείρησης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η καθοδήγηση, καταπολεμώντας την ανισότητα ευκαιριών.

Αντικείμενο του έργου είναι η δημιουργία συμβουλευτικής ομάδας, η καθιέρωση στρατηγικής προσέγγισης, η προετοιμασία και διανομή υλικού διάχυσης, η δημιουργία ιστοσελίδας, οι ενημερωτικές συναντήσεις εργασίας με τους τοπικούς φορείς, η υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης σε συνεργασία με τους υφιστάμενους παρόχους εκπαίδευσης (mentoring), η συνεργασία με διακρατικούς εταίρους για την επίτευξη των κοινών προγραμματισμένων δραστηριοτήτων και των αποτελεσμάτων.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων
- ✓ δικτύωση

18. Επιδοτήσεις για τους επιχειρηματίες ⁷⁶ (Ιταλία)

«Βοήθεια σε Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις»

Ωφελούμενοι: μικρές επιχειρήσεις, εν δυνάμει επιχειρηματίες

Λέξεις Κλειδιά: καθοδήγηση, χρηματοδότηση, μικρές επιχειρήσεις, ευπαθείς ομάδες

Το ΕΚΤα βοηθά νέους στη Σαρδηνία να αναπτύξουν ή να ξεκινήσουν τις επιχειρήσεις τους. Το ποσό του δανείου κυμαίνεται μεταξύ € 5.000 και € 25.000. Το δάνειο μπορεί να ληφθεί χωρίς εγγυήσεις και είναι άτοκο, με περίοδο αποπληρωμής μέχρι και έξι χρόνια. Το πρόγραμμα είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για όσους ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες και έχουν ένα εφικτό σχέδιο για μια επιτυχημένη επιχείρηση, αλλά δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν ένα κανονικό τραπεζικό δάνειο.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ χρηματοδότηση

⁷⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4138&project_lang=en&rp=2

⁷⁶ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4YVMUx-XILMJ:ec.europa.eu/esf/BlobServlet%3FdocId%3D175%26langId%3Den+ec.europa.eu/esf/BlobServlet%3FdocId%3D175%26langId%3Den&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr&source=www.google.gr>

19. Creative Launchpad⁷⁷ (Ηνωμένο Βασίλειο)

«Βοήθεια σε Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις»

Διάρκεια: 2003

Ωφελούμενοι: νέοι εν δυνάμει επιχειρηματίες, μικρές επιχειρήσεις

Λέξεις Κλειδιά: καθοδήγηση, χρηματοδότηση, συμβουλευτική υποστήριξη

Πρόκειται για ένα καινοτόμο πρόγραμμα στήριξης των επιχειρήσεων με στόχο την υποβοήθηση των επιχειρήσεων και των ατόμων να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους στις δημιουργικές βιομηχανίες στην περιφέρεια West Midlands. Το έργο δημιουργήθηκε το 2003 παρείχε συμβουλές και καθοδήγηση σε 900 άτομα, βοηθώντας ακόμη 100 επιχειρηματίες να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση και άλλες 300 να ιδρυθούν. Μετά την επιτυχία του, το έργο έλαβε επιπλέον χρηματοδότηση ύψους £ 120.000 για να βοηθήσει ακόμα 400 επιχειρηματίες και τις επιχειρήσεις.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ χρηματοδότηση
- ✓ δικτύωση

20. Bridging project for low-skilled young jobseekers⁷⁸ (Βέλγιο)

«Πρόγραμμα για τους ανειδίκευτους νέους που αναζητούν εργασία»

Διάρκεια: 1994-1999

Φορέας: Συνεργασία Υπουργείου Παιδείας του Βελγίου και άλλου φορέα

Ωφελούμενοι: Οι ανειδίκευτοι νέοι που αναζητούν εργασία

Λέξεις Κλειδιά: πρακτική άσκηση, ειδίκευση, νέοι

Το πρόγραμμα έχει στόχο να γεφυρώσει την εκπαίδευση με την αγορά εργασίας, προσφέροντας πρακτική άσκηση. Νέοι άνθρωποι μπορούν να παρακολουθούν την υποχρεωτική σχολική φοίτηση, παρακολουθώντας μαθήματα δύο ημέρες την εβδομάδα σε επαγγελματικό σχολείο δευτεροβάθμιας (part time) ή (part time) σε κέντρο εκπαίδευσης. Τις υπόλοιπες μέρες μπορούν να αποκτήσουν εργασιακή εμπειρία σε έναν εργοδότη.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη ανάπτυξη δεξιοτήτων (αναγνώριση ευκαιριών, παρουσίαση)
- ✓ δικτύωση

⁷⁷ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4YVMUx-XILMJ:ec.europa.eu/esf/BlobServlet%3FdocId%3D175%26langId%3Den+ec.europa.eu/esf/BlobServlet%3FdocId%3D175%26langId%3Den&cd=1&hl=el&ct=clnk&gl=gr&source=www.google.gr>

⁷⁸ http://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/b-flanders-1-en.pdf

21. Ανταλλαγή Νέων (Βουλγαρία)

Διάρκεια: συνεχίζεται

Φορέας: το υλοποιεί ο φορέας του Youth in action

Ωφελούμενοι: Νέοι 18-25

Λέξεις Κλειδιά: βελτίωση δεξιοτήτων

Στόχος του έργου είναι η βελτίωση των δεξιοτήτων για καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης. Το πρόγραμμα παρέχει χρήσιμες δεξιότητες στους νέους για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και περιλαμβάνει:

- Παιχνίδια
- Πρακτικά μαθήματα της ομάδας ανάπτυξης του έργου
- Διαπολιτισμική νύχτα - κάθε μία από τις συμμετέχουσες ομάδες θα εκπροσωπήσει τον πολιτισμό της

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη ανάπτυξη δεξιοτήτων (αναγνώριση ευκαιριών, παρουσίαση)
- ✓ δικτύωση

22. Vision 21 (Cyfle Cymru)⁷⁹

«Κοινωνική επιχειρηματικότητα - επιλογές σταδιοδρομίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην Ουαλία»

Διάρκεια: 2001-1002

Φορέας: organisation Vision 21

Ωφελούμενοι: άτομα με ειδικές ανάγκες

Λέξεις Κλειδιά: καθοδήγηση, χρηματοδότηση

Το έργο «Vision 21» γεννήθηκε από την ιδέα του Barry Shiers, ο οποίος είχε την επιθυμία τα άτομα με ειδικές ανάγκες να έχουν πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και την υποστηριζόμενη απασχόληση. Στο έργο συμμετείχαν μαθητές με ειδικές ανάγκες που θα μπορούσαν να επιλέξουν από ένα ευρύ φάσμα επιλογών εκπαίδευσης, όπως κηπουρική, διοίκηση γραφείου. Μεταξύ των υποδομών υπήρχε καφέ, κέντρο κήπου, κατάσταση λιανικής πώλησης, εργαστήριο κεραμικής και ξυλουργικής. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του έργου, ο ιδρυτής του βοήθησε για τη δημιουργία ενός δικτύου κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ουαλία. Τα προγράμματα οδηγούν σε εισόδημα.

- Υψηλής ποιότητας προϊόντα για εξαγωγή (Στο εργαστήριο ξυλουργικής παράγουν άρπες και υψηλής ποιότητας κουζίνες κατά παραγγελία, τα οποία εξάγονται στη Γαλλία).
- 80 φοιτητές ολοκλήρωσαν την εκπαίδευσή τους μεταξύ Ιουλίου 2001 και Δεκεμβρίου 2002.
- 75 αποκτήσαν τα προσόντα .
- 20 άρχισαν εργασία.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (αναγνώριση ευκαιριών, παρουσίαση)
- ✓ δικτύωση

⁷⁹ http://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/uk4_en.pdf

23. EQUALCREA: Επιχειρηματικότητα στην Cantabria⁸⁰ (Ισπανία)

«Μετατροπή της δημιουργικότητας ευρύτερων κοινωνικών ομάδων σε επιχειρηματικές ιδέες και επιπλέον εξατομικευμένη συμβουλευτική για δημιουργία επιχειρήσεων»

Διάρκεια: 2000 - 2004

Φορέας: EQUALCREA - ESPÍRITU EMPRESARIAL DE CANTABRIA

Ωφελούμενοι: Νέοι, (μακροχρόνια) Άνεργοι, Μειονότητες, Μετανάστες, Γυναίκες, Ηλικιωμένοι

Λέξεις Κλειδιά: επιχειρηματικότητα, ευαισθητοποίηση, συμμετοχή, κατάρτιση, γεωργία

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η ανάδειξη της συλλογικής δημιουργικότητας και η υποστήριξη συγκεκριμένων ομάδων να δραστηριοποιηθούν επιχειρηματικά. Το πρόγραμμα παρέχει τα κατάλληλα εργαλεία για τη δημιουργία και ανάπτυξη επιχειρήσεων τόσο σε αγροτικές όσο και σε αστικές περιοχές.

- Στήριξη ωφελούμενων σε όλη τη χώρα.
- Ευαισθητοποίηση σε αγροτικές περιοχές (κυρίως γυναικών).
- Κατάρτιση για τις ομάδες-στόχους (σεμινάρια).
- Υποστήριξη στη δημιουργία επιχειρηματικών σχεδίων.
- Δημιουργία 80 νέων επιχειρήσεων.
- Δικτύωση μέσω εμπειρογνώμονα που παρέχεται για κάθε μεμονωμένο έργο
- Υποστήριξη ομάδων (κοινό εγχείρημα).
- Χρηματοδοτήσεις (κάλυψη γενικών εξόδων και εξόδων παροχής εξειδικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης, μικρο-πιστώσεις, υποτροφίες κατάρτισης, υποτροφίες έναρξης δραστηριότητας)
- Δικτύωση με φορείς και υποστήριξη στα δίκτυα διανομής.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ πληροφόρηση
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ υποστήριξη (συμβουλευτική, mentoring, coaching)
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (opportunity recognition, self-esteem, risk taking)
- ✓ δικτύωση
- ✓ χρηματοδότηση

⁸⁰

http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=6868&project_lang=es&rp=2

24. Leitrim Partnership for Arts and Craft Employment: CASE (Craft as a Source of Employment) (Ιρλανδία)⁸¹

*«Αυτοαπασχολούμενοι καλλιτέχνες, τεχνίτες
σε μειονεκτική θέση και σε αγροτικές περιοχές»*

Φορέας: Leitrim County Enterprise Board

Ωφελούμενοι: άνεργοι ή οικονομικώς μη ενεργά άτομα με ειδικές ανάγκες, μετανάστες, πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου

Λέξεις Κλειδιά: αυτοαπασχολούμενοι καλλιτέχνες, τεχνίτες, αυτοαπασχόληση στις τέχνες και βιοτεχνίες, άτομα σε μειονεκτική θέση, αγροτικές περιοχές, τη δια βίου μάθηση, κοινωνικός αποκλεισμός, επιχειρηματικότητα

Το πρόγραμμα παρέχει στους συμμετέχοντες απαραίτητη και κατάλληλη κατάρτιση στις τέχνες και τη βιοτεχνία. Βασικοί στόχοι του έργου είναι:

- Η προώθηση της αυτοαπασχόλησης στις τέχνες και τη βιοτεχνία ως εφικτή επιλογή σταδιοδρομίας για κοινωνικο-οικονομικά ασθενέστερους κατοίκους σε αγροτική περιοχή (County Leitrim).
- Καλλιέργεια της δεξιοτεχνίας, τόσο τεχνικά όσο και καλλιτεχνικά, από τους συμμετέχοντες σε ένα επίπεδο όπου μπορούν να λειτουργήσουν με επιτυχία τη δική τους επιχείρηση.
- Ο εντοπισμός των ευκαιριών στην αγορά για της τέχνης
- Η καλλιέργεια κουλτούρας της δια βίου μάθησης μεταξύ της ομάδας

Μεταξύ των δράσεων συγκαταλέγεται η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και τη συνδεσιμότητα των συμμετεχόντων μέσω της ανάπτυξης των δεξιοτήτων ΤΠΕ και την παροχή εξοπλισμού.

Άξονες παρέμβασης:

- ✓ καλλιέργεια κουλτούρας (αφύπνιση)
- ✓ εκπαίδευση και κατάρτιση
- ✓ πληροφόρηση και ενημέρωση
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων (αναγνώριση ευκαιριών)
- ✓ δικτύωση

⁸¹http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=4520&project_lang=en&rp=2

25. Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Ελλάδα)⁸²

«Κοινωνική επιχειρηματικότητα, επαγγελματίες ψυχικής υγείας, παραγωγικές-εμπορικές μονάδες, μονάδες ψυχικής υγείας»

Διάρκεια: 2006 - 2009

Φορέας: Υπουργείο υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης

Ωφελούμενοι: άτομα με ειδικές ανάγκες

Λέξεις Κλειδιά: κοινωνική επιχειρηματικότητα, μονάδες ψυχικής υγείας

Ο τομέας προτεραιότητας του προγράμματος είναι η ένταξη μειονεκτούντων ατόμων στην αγορά εργασίας μέσω Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης⁸³. Αποτελούν παραγωγικές-εμπορικές μονάδες που μπορούν να αναπτύξουν οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα και συγχρόνως είναι μονάδες Ψυχικής Υγείας των οποίων η εποπτεία ασκείται από τη Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας. Μέσα από αυτή τη νέα μορφή αυτο-οργάνωσης, δια της οποίας δραστηριοποιούνται επαγγελματικά τόσο άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας όσο και υγιή άτομα, υπηρετείται η ανάπτυξη του τομέα κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα με την ταυτόχρονη επίτευξη κοινωνικών και οικονομικών στόχων.

- Δημιουργήθηκαν 14 Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης, οι οποίοι λειτουργούν σε επτά Περιφέρειες της χώρας,.
- Περισσότεροι από 200 ωφελούμενοι ψυχικά πάσχοντες, με ισότιμη συμμετοχή τους στη λειτουργία αλλά και τη διοίκηση του κάθε Συνεταιρισμού.

⁸² http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/esf_projects/project.cfm?id=72780&project_lang=el

⁸³ Αποτελούν μια καινοτόμο μορφή Συνεταιριστικής Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ